VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI'NDA YER ALAN BİTLİSLİ GAZİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Ömer ŞAHİN

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet PINAR

VAN-2023

KABUL VE ONAY

<table>
<tr><td colspan="2">Ömer ŞAHİN tarafından hazırlanan “1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI’NDA YER ALAN BİTLİSLİ GAZİLER” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalında YÜKSEKLİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.</td></tr>
<tr><td>Jüri Üyeleri</td><td>İmza</td></tr>
<tr><td>Danışman: Prof. Dr. Mehmet PINAR
Van YYÜ,Tarih Anabilim Dalı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.</td><td>...……</td></tr>
<tr><td>Başkan :Prof. Dr. Mehmet PINAR
Üniversite Adı, Anabilim Dalı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.</td><td>……...</td></tr>
<tr><td>Üye : Dr. Öğr. Üyesi Uğur BOZKURT
Van YYÜ, TarihAnabilim Dalı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.</td><td>……...</td></tr>
<tr><td>Üye: Dr. Öğr. Üyesi Yunus ÖZDURĞUN
Siirt Ünv. TarihAnabilim Dalı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.</td><td>……...</td></tr>
<tr><td>Yedek Üye: Doç. Dr. Mehmet ÖZALPER
Muş Alparslan Üniv. TarihAnabilim Dalı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.</td><td>……...</td></tr>
<tr><td>Yedek Üye: Doç. Dr. Ferit YÜCEBAŞ
Van YYÜ, TarihAnabilim Dalı
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.</td><td>……...</td></tr>
<tr><td>Tez Savunma Tarihi:</td><td>04/08/2023</td></tr>
<tr><td>Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum.
……..…….
Doç. Dr. Halit YABALAK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür V.</td><td></td></tr>
</table>

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (01/08/2023)

……

Ömer ŞAHİN

Yüksek Lisans Tezi

Ömer ŞAHİN

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Ağustos, 2023

1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI'NDA YER ALAN BİTLİSLİ GAZİLER

ÖZET

İlk çağlardan günümüze kadar; uygun iklim koşulları, coğrafi, jeopolitik ve stratejik konumundan dolayı Kıbrıs Ada'sı birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Kıbrıs Ada'sı farklı medeniyetlerin (Mısır, Hitit, Asur, Fenike, Roma, Bizans, Venedik…) biriktirdiği etkileşimden kaynaklı kültürel bir zenginliğe sahiptir. Bunun yanı sıra; güçlü devletlerin çıkar çatışmaları sonucu çeşitli savaşlara da tanıklık etmiştir.

Kıbrıs Ada'sı kuşkusuz, en huzurlu dönemini 1571-1878 arası Osmanlı hâkimiyeti sürecinde yaşamıştır. Coğrafi konumu itibari ile Anadolu'nun bir parçası görünümünde olan ada, siyasi ve ekonomik güç dengelerinin değişmesiyle 1878'de geçici olarak İngiltere'ye kiralanmıştır. Böylece Kıbrıs'ta yaşayan halkların kaderi egemenlik alanlarını arttırmaya çalışan güçlerin eline geçmiştir.

Özellikle 1950 yılından sonra, adayı kendi topraklarına katmayı hedefleyen Rumların Enosis düşüncesi, kurulan EOKA örgütü ile birlikte faaliyetlerini daha sert bir şekilde hızlandırmıştır. Eline geçen her fırsatta, Türkleri yok sayan Yunanistan, bunu bir devlet politikası haline getirmiştir. Rumların saldırılarını engellemek için, Kıbrıslı Türkler tarafından, Türk Mukavemet Teşkilatı(TMT) kurulmuştur. Akabinde 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Yeni kurulan bu Cumhuriyet, küresel güçlerin çıkar çatışmalarını engelleyemediğinden uzun ömürlü olamamıştır. Rumların haksız müdahaleleri sonucunda 1974 yılında, Türkiye Cumhuriyeti, zorunlu olarak Ada'ya çıkarma yapmıştır. Aynı zamanda bu Barış Harekâtı, Ada'daki Türklerin var olma mücadelesi olarak tarihe geçmiştir.

20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrası ada, ikiye bölünmüştür. Önce Kıbrıs Türk Federe Devleti, ardından 1983 yılında ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti adıyla, bölgede yaşayan Türkler bağımsızlık statüsüne kavuşmuştur.

Kültürel değerleri, gelecek nesillere aktaran en önemli araçlardan biri şüphesiz 'Tarih Bilimi'dir. Bugünü anlamak ve geleceği anlamlandırabilmek için geçmiş dönemlerde yaşanılan tarihsel süreci de yakından irdelemek gerekir. Bu düşünceden yola çıkarak1974 Kıbrıs Barış Hârekatı, Bitlisli gazilerimizin gözünden, sözlü tarih yöntemiyle gelecek kuşaklara aktarılmaya çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: EOKA, Enosis, Türk Mukavemet Teşkilatı, Kıbrıs, Federe Devlet, Bitlis.
Sayfa Sayısı: X+97
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet PINAR

M.S.c. Thesis

Ömer ŞAHİN

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
August, 2023

BITLISLI VESSELS ATTENDING THE 1974 CYPRUS PEACE OPERATION

ABSTRACT

From the first ages to the present day; Due to its favorable climatic conditions, geographical, geopolitical and strategic location, the Cyprus Island has hosted many civilizations. Cyprus Island has cultural richness due to the interaction accumulated by different civilizations (Egypt, Hittite, Assyrian, Phoenician, Roman, Byzantine, Venice...). In addition, he also witnessed various wars as a result of conflicts of interest by powerful states.

Undoubtedly, the Cyprus Island experienced its most peaceful period during the Ottoman domination between 1571-1878. The island, which seems to be a part of Anatolia due to its geographical location, was temporarily rented to England in 1878 with the change of political and economic power balances. Thus, the fate of the peoples living in Cyprus fell into the hands of the forces trying to increase their sovereignty.

Especially after 1950, the Enosis thought of the Greeks, which aimed to add the island to their own lands, accelerated its activities more harshly with the established EOKA organization. Greece, which ignores the Turks at every opportunity it has received, has made it a state policy. In order to prevent the attacks of the Greeks, the Turkish Strength Organization (TMT) was established by the Turkish Cypriots. Subsequently, the Republic of Cyprus wasdeclared in 1960. This newly established Republic could not last long, as it could not prevent the conflicts of interest of global powers. As a result of the unfair interventions of the Greeks, in 1974, the Republic of Turkey necessarily landed on the Island. At the same time, this Peace Operation went down in history as the struggle of the Turks on the Island to exist.

After the Cyprus Peace Operation on July 20, 1974, the island was divided into two. First under the name of the Turkish Federated State of Cyprus and then in 1983, the Turks living in the region under the name of the Turkish Republic of Northern Cyprus gained independence status.

Undoubtedly, one of the most important tools that transfers cultural values to future generations is 'Historical Science'. In order to understand the present and make sense of the future, it is necessary to examine the historical process experienced in the past periods. Based on this idea, through the eyes of our veterans from Bitlis, the 1974 Peace Order was tried to be transferred to future generations with the oral history method.

Keywords: EOKA, Enosis, Turkish Strength Organization, Cyprus, Federated State, Bitlis.

Quantity of Page: X+97

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet PINAR

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
İÇİNDEKİLER ..... **v**
ÇİZELGELER DİZİNİ ..... **vii**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **viii**
ÖNSÖZ ..... **ix**
GİRİŞ **1**
1. DOĞU AKDENİZ'DE BİR ADA: ALAŞİYA ÜLKESİ **3**
1.1. Kıbrıs'ın Coğrafi Yapısına ve Tarihine Kısa Bir Bakış 3
1.2.1931 Ayaklanması ve Self-Determinasyon Hakkı İsteği 9
1.3. Londra Konferansı ve 6-7 Eylül Olayları 16
1.4.Radcliffe ve Macmillan Planı 17
2. KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞU **21**
2.1.Zürih ve Londra Antlaşmaları 21
2.2.Akritas Planı ve Kanlı Noel Olayları 25
2.3.Yeşil Hat ve Johnson Mektubu 27
2.4.Dean Acheson Planı ve Cenevre Konferansı 29
3. KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI **31**
3.1. Kıbrıs Barış Harekâtını Hazırlayan Süreç 31
3.2.15 Temmuz 1974: Makarios'a Yapılan Darbe 34
3.3.20 Temmuz 1974: Birinci Kıbrıs Barış Harekâtı 37
4.1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI'NDA YER ALAN BİTLİSLİ GAZİLER **44**
4.1.Muhittin KARATAY 44
4.2.Kadri TAŞDEMİR 48
4.3.Şemsettin AVA 54
4.4.Ömer AKSOY 56
4.5.Kerem ULUS 58
4.6.Seyfettin ŞİMŞAT 60
4.7.Vahdettin GÜLERYÜZ 62
4.8.Hayrettin Yapıcı 64
4.9.Ahmet Taşkın 67

4.10.Ahmet Çiftçi 69
4.11.Hikmetullah ALDANMAZ 72
4.12. Kasım ERDOĞAN 75
4.13.Bedrettin ORHAN 78
SONUÇ 82
KAYNAKÇA 87
EKLER 89
ÖZ GEÇMİŞ
TEZ ORİJİNALLİK RAPORU

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge **Sayfa**

Çizelge. 1.14. Bitlisli Gazilerin Listesi 89

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	**Açıklamalar**
AKEL	Emekçi Halkın İlerici Partisi
ENOSİS	Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlama düşüncesi
TMT	Türk Mukavemet Teşkilatı
EOKA	Kıbrıs Rum Savaşçıları Ulusal Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
KATAK	Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu
KMTHP	Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi
KTP	Kıbrıs Türk'tür Partisi
KMTB	Kıbrıs Milli Türk Birliği
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
MSP	Milli Selâmet Partisi
AP	Adalet Partisi
DP	Demokrat Parti
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
BCA	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

ÖNSÖZ

İlkel dönemlerden günümüze kadar güçlü devletler güçsüz toplumları egemenlikleri altına almaya çalışmışlardır. Bu süreci Kıbrıs Adası için de söylemek mümkündür. Güç dediğimiz etken, bazen fiziksel, bazen ekonomik, bazen siyasi, bazen de askeri anlamda kendini göstermiştir. Yarınlar hep güçlünün olmuş ve bir çok toplum bu şekilde sömürülmeye mahkûm edilmiştir. Tarihin her döneminde güçlüden yana olmaktansa yok sayılan toplumların yanında olmak elbette ki bütün insanlığın huzurlu, mutlu ve barış içerisinde yaşamasını sağlayacaktır.

Geçmişten günümüze kadar yok sayılan, ilhak edilmeye çalışılan ve hatta imha edilmek istenen Kıbrıslı Türkler, sonuna kadar barışçıl yollar ile sorunu çözmek istemiştir. Fakat aynı yaklaşımı genel anlamda Rumlar hiçbir zaman göstermemiştir. Kıbrıs halkına, her anlamda maddi ve manevi desteğini esirgemeyen Türkiye Cumhuriyeti, sonunda kararlı bir tutum içerisine girip Kıbrıs Barış Harekâtı'nı başlatmak zorunda kalmıştır.

Bu çalışma Kıbrıs Ada'sının Dünya üzerindeki mutlak ve göreceli konumunu, tarihsel süreçteki hâkimiyet mücadelelerini ve Kıbrıs Barış Harekâtı'nı ele almıştır. Ayrıca Kıbrıs halkının bağımsız yaşayabilmesi için canını feda etmekten çekinmeyen değerli Bitlisli gazilerimizin gözünden yaşanılan dönemi yansıtmaya çalışan bir araştırma tezidir.

Tez çalışmamız, sözlü tarih ve akademik incelemeye dayalı olarak iki yönlü bir araştırmayla hazırlanmıştır. Tezin birinci, ikinci ve üçüncü bölümlerinde akademik; dördüncü bölümünde ise asıl inceleme alanımız olan Bitlisli gaziler yer almaktadır. Bu çalışmayla birlikte Bitlis yöresinde yaşayan ve bu sürecin canlı tanığı olan gazilerimizle birebir görüşülerek yaşananların kayıt altına alınması sağlanmıştır.

Çalışmamızın 13 gazimiz ile sınırlı kalmasının nedenleri arasında; hayatını kaybeden gazilerimizin olması, bazılarının yaşlılıktan kaynaklı hastalıklarının bulunması, birçoğunun yaşadığı şehirden farklı bölgelere göç etmiş olması, bazı gazilerimizin röportaj yapmak istememesi ve dil sorunundan kaynaklı iletişim kurulamaması gösterilebilir. Ayrıca, araştırma tezimizde, 2023 yılına kadar gazilerimizin ekonomik ve sosyal haklarındaki değişim açıkça ortadadır. Bunun temel sebebi, gazilerimizle yapılan görüşmelerin, 2019 yılının Temmuz ayında gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili araştırmaları yaparken hiçbir zaman desteğini esirgemeyen Türkiye Muharip Gaziler Derneği Başkanı Şükrü TANDOĞAN ve Muharip Gaziler Derneği Tatvan Temsilcisi Muhittin KARATAY'a, yaşları ilerlemiş olmasına ve aynı zamanda sağlık sorunları yaşamalarına rağmen değerli zamanlarını bana ayıran, ev ve iş yerlerinin kapılarını bana açan bütün gazilerimize, sonsuz saygı ve teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca, gazilerimizin ifade ettiği üzere, Tatvanlı bütün gazi ve şehit yakınlarına hiçbir zaman desteğini esirgemeyen eski Tatvan Kaymakamı ve şuan Tunceli Valisi olarak görevini devam ettiren Sayın Mehmet Ali ÖZKAN'A, gazilerimiz adına sonsuz saygı ve şükranlarımı sunarım.

Yüksek Lisansa başladığım dönemden itibaren özellikle tez konumun belirlenmesinde, desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Abdülaziz KARDAŞ'a, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı Bölümü'nün değerli öğretim üyelerine, bu süreçte her anlamda yanımda olan Eğitimci Yazar Mesut AKÇA, İsmail DEMİR, Malik ZENGİ ve Erdi BAYRAM'a son olarak varlığı ile sadece eğitim-öğretim hayatımda değil, sosyal yaşamda da vicdani yaklaşımı ile ışığında yürümemi sağlayan Sayın Prof. Dr. Mehmet PINAR'a, en içten duygularımla, sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

M.Ö. 3500'lü yıllarda, Sümerler tarafından ilkyazı örnekleri kullanılmaya başlanmadan, tarih biliminin ilk yöntemi, sözlü anlatım olmuştur. Bir nevi tarih bilimini ortaya çıkaran kaynak, sözlüdür. Sözlü tarih, insan yaşamını geçmişin sesi olarak karşımıza çıkarır. Her insan tarihten bir parçadır. Üzerine hiç konuşulmamış kişileri ve olayları farklı bir yöntemle karşımıza çıkarmak da tarihin görev alanı içinde yer almaktadır[1].

Sözlü tarih, herhangi bir olay hakkında, o olayı yaşamış kişi ya da kişilerle ilgili yapılan görüşmelerin kaydedilmesi sonucu ortaya çıkan bilgileri bir sistem içerisinde analiz etme, değerlendirme ve rapor haline getirme işidir[2]. Sözlü tarih yöntemi günlük hayatta karşılaşılan sıradan insanların olağan hayatlarını ve olağan hayat hikâyeleri ile yeri geldiği zaman işçilerin, köylülerin ve hatta ev kadınlarının deneyimlerini tarihin içerisine koymaktadır. Böylece tarihin gelecek kuşaklara aktarılmasını, sadece devlet adamları, kumandanlar ve siyasetçilerin gözüyle değil herhangi birimizin bakış açısıyla da görmemizi sağlar[3].

Tarih, diğer bilim dalları gibi objektif bir özelliğe sahip değildir. Her olayın deney ile bilimsel gerçekliği kanıtlanamaz. Çünkü her olay aynı şekilde tekrar etmeyebilir. Ya da aynı olaylar sonuçları bakımından farklılık gösterebilir. Bu sebepten dolayı, tarih yazıcılığı, geçmişin daha iyi anlaşılması için genelin içinde yerelin de ön plana çıkarılmasını gerektirir. Böylece sıradan insan davranışlarının önemsenmesini, hem alan hem de süreç olarak farklı değerlendirmeler yapılabilmesini sağlar[4].

Bu doğrultuda Kıbrıs Barış Harekâtı'na kadar olan bölümler daha çok bilimsel yöntemler ışığında, araştırma ve inceleme kitapları, önemli devlet adamları, arşiv bilgileri vb. kaynaklar ile yazılmaya çalışılmıştır. Barış Harekâtı sürecinde yaşanan-

---

[1]Esra Kupuç, *Sözlü Tarih Kavramı ve Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Rolü*, **(**Yüksek Lisans Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 2014.

[2]Meryem Kaya, *Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarih: Amaç, İçerik, Uygulama,*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2013.

[3]Cemil Öztürk, *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Öğretimi*, Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2009.

[4]İbrahim Sarı, *Akademik Tarih ve Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Önemi*, TSA Dergisi, III, Ankara, 2006, 109-125.

ların, dönemin canlı tanıkları ile yapılan görüşmeler neticesinde, yeniden ele alınması harekâtın daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Türklerin "Yavru Vatan", Rumların "Helen Medeniyeti", eski Hitit kaynaklarında da "Alaşiya Ülkesi" olarak adlandırılan Kıbrıs Adası'nın tarihsel süreç içerisinde yaşadığı gelişmeler incelenmeye çalışıldı. Bu inceleme bilimin geleneksel araştırma yöntemine alternatif bir kaynak olan sözlü tarih çalışmasıyla irdelendi.

1. DOĞU AKDENİZ'DE BİR ADA: ALAŞİYA ÜLKESİ

1.1. Kıbrıs'ın Coğrafi Yapısına ve Tarihine Kısa Bir Bakış

Akdeniz'in doğusunda yer alan Kıbrıs Ada'sı, Sicilya (25.710 km²), Sardunya (24.090 km²) adalarından sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adası olup yüzölçümü yaklaşık, 9251 km²'dir. Kıbrıs adası, toprak yapısı, iklimi, bitki örtüsü ve hayvan çeşitliği bakımından genel olarak Anadolu'nun bir bölümünü yansıtmaktadır[5].

Kıbrıs, kuzeyinde Türkiye, doğusunda Suriye, güneyinde Mısır, batısında Girit ve Rodos adalarıyla çevrilidir. Kıbrıs'a en yakın ülke Türkiye'dir. Açık havalarda Kıbrıs'ın kuzeyinden Türkiye'nin sahilleri çıplak gözle görülebilmektedir[6].

Mersin ilinin Anamur ilçesine 71 km mesafede bulunan Kıbrıs Adası'nın doğusunda bulunan Suriye'ye 98 km, güneydoğusunda bulunan Lübnan'a 221 km, İsrail'e 390 km ve güneyindeki Mısır'a 316 kmuzaklıkta olduğu görülmektedir. Kıbrıs Adasının kendisine ait olduğunu düşünen Yunanistan'a 900 km, Girit Adası'na ise 800 km uzaklıktadır[7].

Kıbrıs'ın bilinen en eski adı, Yakındoğu belgelerinde M.Ö. 18. yüzyılda Asy ya da Alasia olarak ifade edilmiştir. Alasia ülkesi ve uygarlığının varlığı, M.Ö. 15. yüzyılda Mısır, 14. yüzyıldan bu yana da Hitit kaynaklarında geçmektedir. Alasia ismi, ilk kez M. Müller tarafından, Kıbrıs olarak ifade edilmiş ve Tamassos'ta yer alan bilingue ile belirlenmiştir. Bu tarihten itibaren de isminin Alasia olarak Mısır ve Hitit kaynaklarında geçtiği görülmüştür. Sonraki dönemlerde ada da çok fazla bakır madeni bulunduğundan ve M.Ö. 3. binyıldan itibaren Kıbrıs adı bakırla ilişkilendirilerek zamanla, Cyprius, Cuprinus, Cyprum isimleri ile karşımıza çıkmıştır[8].

Kıbrıs, coğrafi konumu itibariyle, Anadolu ve Ortadoğu'ya egemen olan veya olmak isteyen devletler açısından, son derece jeopolitik bir öneme sahiptir. Kıbrıs Adası, coğrafi keşiflerden önce tarihin en önemli ticaret yollarından biri olan Akdeniz'de yer alması, tarih boyunca birçok uygarlığa kapılarını açmış olması ve bu uy-

[5]Abdulhaluk Çay, *Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963*, Türk Kültürü Enstitüsü, Ankara, 1989, 1.
[6]Harp Akademileri Komutanlığı Yayını, *Kıbrıs'ın Dünü-Bugünü-Yarını*, İstanbul, 1995, 1.
[7]Kıbrıs'ın Dünü-Bugünü-Yarını, 1.
[8] "Tarihte Kıbrıs" *Uluslararası Akdeniz Karpaz Sempozyumu,* (13-27), 11 Nisan, Lefkoşa, Kıbrıs (KKTC), 11 - 13 Nisan, 2016, 13-27.

garlıkların kültürel etkileşiminin yaşandığı özelliklere sahip olması nedeniyle geçmişten günümüze farklı devletlerin egemenlik mücadelesine sahne olmuştur.

Kıbrıs Ada'sı, tarihi süreç içerisinde Mısırlılar, Hititliler, bazı kolonilere sahip olmak üzere Yunanlılar, Fenikeliler, Persler, Büyük İskender, Romalılar, Bizanslılar, İngilizler, Şövalyeler, Cenevizliler, Memlûklar ve Venedikliler tarafından idare edilmiştir. Ada hiçbir zaman, tamamen Yunan hâkimiyetinde olmamıştır[9].

Kıbrıs, bir zamanlar sahip olduğu ormanlar ile en önemli zenginliklerinden biri olan bakır madeninin dışında önemli bir varlığı bulunmamaktadır. Stratejik konumu itibariyle tarihin en eski medeniyetlerinin kurulduğu bu ada, yüzyıllar boyunca birçok farklı devletin dikkatini çekmiştir. Tarih boyunca adanın kaderi, egemenliği altındaki devlete vergi ödemek, ordunun asker ihtiyacını karşılamak, donanmalara kereste temin etmek olmuştur. Her dönemde bölgedeki egemen güçlerin rüzgârında savrulan bu ülke, tarihin en istikrarlı dönemini kuşkusuz 1571-1878 arasında, Osmanlı egemenliği altında yaşamıştır[10].

Avrupa'da skolâstik(dogmatik) düşüncelerden ötürü yüzyıllar boyunca mezhepsel çatışmalar ortaya çıkmıştır. Bu çatışmalardan nasibini alan Kıbrıslı Ortodoks Rumları da, Katolik Venedikliler tarafından baskı altında tutulmuştur. Bu şartlar altında yaşamak istemeyen Rum halkı, çareyi istimalet(hoşgörü) politikası doğrultusunda adalete ve farklı dinlere büyük saygı gösteren Osmanlı Devleti'nden, yardım talebinde bulunarak çözmek istemiştir. Osmanlı yönetiminin ana ilkelerinin belirlendiği 7 Mayıs 1572 tarihinde yayımlanan fermanda da belirtildiği üzere;

*"Şeriatın (kanunların) uygulanmasında, vergilerin toplanmasında, davaların çözümlenmesinde ve buna benzer olaylarda, ada halkına baskıcı bir tutum sergilemeyip adaletle yönetilmeli ve hakları korunmalıdır. Yerli halk bize Allah'ın emanetidir. Onlara kimsenin zulmetmesine izin verilmeyecektir[11]"*şeklinde, bu durumu destekler bir ifade, yer almaktadır.

Osmanlı Devleti'nin yönetim politikası doğrultusunda dini ve ırkı ne olursa olsun, bölge halkına hoşgörüyle yaklaşması özellikle Ortodoks Rumlarının Osman-

[9]Halil Fikret Alasya, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi(a)*, Türk Kültürü Enstitüsü, Ankara, 1987, 1.
[10]Şükrü Sina Gürel, *Kıbrıs Tarihi 1870-1960 Kolonyalizm, Ulusçuluk ve Uluslarası Politika*, İmge Yayınevi, Ankara, 2020, 15.
[11]Rıfat Uçarol, *Kıbrıs Sorunu ve Osmanlı-İngiliz Anlaşması(Adanın İngiltere'ye Devri)(a)*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1978, 11.

lı'ya karşı olan tutumunu yumuşatmıştır. Nitekim yüzyıllar boyunca baskı altında bulunan Kıbrıs Rum Ortodoksları, Ada'nın fethinden sonra Katoliklerin zulmünden korunup kendi kiliselerine sahip çıkmışlar ve dinsel özgürlüklerini rahat bir şekilde yaşamışlardır.

XVI. yüzyılın son dönemlerinde dört bir yandan sınırlarını hızla genişleten Osmanlı Devleti'nin, üç ana karaya uzanan deniz egemenlik alanı içerisinde bulunan Kıbrıs, dönemin en güçlü donanmasına sahip olan Venediklilerin hâkimiyeti altındaydı[12]. İlerde yaşayabileceği sorunlar açısından burayı tehdit altında gören Osmanlı Devleti, siyasi, ekonomik ve askeri açıdan önemli stratejik noktaya sahip olan Kıbrıs Adası'nı fethetmiştir.

Osmanlı Devleti, Akdeniz'in Türk gölü haline gelmesi için uzun yıllar mücadele vermiştir. Doğu Akdeniz'de hâkimiyeti dışında bulunan bu adanın alınarak hem ticaret yollarının hem de bölge halkının güvenliğini sağlamayı hedeflemiştir. Osmanlı İmparatorluğu 1570-1571 yılları arasında çok çetin savaşlarla ve 50.000 şehit vererek Kıbrıs'ı kendi yönetimi altına geçirmiştir. Ortodoks Rumlar, Katolik Rumların baskıcı tutumundan kendilerini kurtaracak olan Osmanlı ordusuna fetih boyunca destekte bulunmuşlar ve Türklerin bu bölgeyi ele geçirmelerini mutlulukla karşılamışlardır[13]. 1570-1571 yılarında ise Kıbrıs Adası, Osmanlı Devleti tarafından Venedik korsanlarının elinden alınmıştır. Bu tarihten itibaren Kıbrıs Adası, Osmanlı Devleti'nin bir beylerbeyliği haline getirildi ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden Müslüman-Türk birçok insan getirtilerek adaya yerleştirilmiştir[14]. Böylece adada Türk nüfusu da oluşmaya başlamıştır. Kıbrıs Türk halkı, Anadolu'dan göç edenler ile burada çeşitli görevlerde bulunmuş memur ve asker olan Türklerin torunlarıdır.

Kıbrıs'taki Türk idaresi 1878 yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihte, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan Ayastefanos Antlaşması'ndan sonra (1877-1878 Osmanlı-Rus diğer adıyla 93 Harbi'nin bitişi nedeniyle) İngiltere, Osmanlı Devleti'ne Rus ilerleyişinin önlenmesi için yardım teklifinde bulundu. Önerinin gerçekleşmesi için de; Kıbrıs'ın idaresinin kendisine verilmesini talep etti. Kıbrıs Ada-

[12]Uçarol, *(a)*, 11.
[13]Alasya, *(a)*, 3.
[14]Aydın Zeki Tuğ, *Bütün Yönleriyle Kıbrıs Sorunu ve Denktaş,* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi/Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2003.

sı'nın yönetiminde değişiklik içeren söz konusu öneri 1878 yılının 25 Mayıs günü İngiltere tarafından resmen Osmanlı Devleti'ne iletildi. Kıbrıs'ta yönetim değişikliğini ön gören bu anlaşma İstanbul'da 4 Haziran 1878'de imzalandı[15].

Uzun yıllar boyunca Osmanlı Devleti egemenliğinde bulunan Kıbrıs Ada'sının el değiştirmesi, Rumların değil tam aksine İngilizlerin bir oyunudur. İngiltere, Osmanlı Devleti'nin, Çarlık Rusya ile çatışmalar içinde olduğu, XIX. yüzyıl sonlarında bu durumu kendi lehine çevirip Osmanlı'yı zorlayarak yapılan İttifak Antlaşması ile vekâleten ve geçici olarak Ada'yı ele geçirmiştir[16].

Anlaşma ile Kıbrıs'ın idaresi, İngiltere'ye bırakılmakla birlikte, Osmanlı Devleti'nin ada üzerindeki mülkiyet hakkı devam ediyordu. Ayrıca bu hakkı güçlendirmek için 1 Temmuz 1878'de yapılan önceki anlaşmaya ek bir anlaşma daha yapıldı. Ek anlaşmanın 6. Maddesi'nde; Rusya'nın Kars ve Doğu Anadolu'yu terk etmesi halinde[17] İngiltere'nin de Kıbrıs'ı tahliye edeceği hususu yer almakta idi. Böylece ada, İngiltere'ye tamamen devredilmeyip kiralanmış olacaktı[18].

12 Temmuz 1878'de Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'taki son valisi olan Besim Paşa tarafından ada idaresinin İngiliz temsilcisi Amiral Lord John Hay'e resmi bir tören ile devretmesi sonucu Kıbrıs Adası'nda yönetim değişikliğini içeren anlaşma yürürlüğe girmiş ve bundan on gün sonra, 22 Temmuz 1878 günü Kıbrıs'a varan Sir Garnet Wolseley, İngiliz Yüksek Komiseri unvanıyla Kıbrıs'ı, İngiliz İmparatorluğu adına yönetmeye başlamıştır[19].

Kıbrıs'ın 1878 yılında Osmanlılar tarafından, İngilizlere kiralanması üzerine 1880'de İngiliz parlamentosuna bir rapor sunan İngiliz Yüksek Komiseri: "Halkın büyük bir kesiminin Rumca konuştuğu doğrudur. Ancak bunlar etnik köken itibari ile Yunanlı değillerdir." ifadesini kullanmıştır. 1907'de İngiliz Sömürge Bakanlığı Müsteşarı iken Kıbrıs'a gelen, Winston Churchill ise, Rumların, Yunanistan'a ilhak istek-

---

[15]Denker , 30-31.
[16]Erol Mütercimler, *SatılıkAda Kıbrıs; Kıbrıs Harekâtı'nın Bilinmeyen Yönleri*, 7. Basım, Alfa Yayınları, Ankara, Nisan 2007, 72.
[17]1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından imzalanan Ayastefanos Antlaşması'nın (3 Mart 1878) 19. Maddesine göre; Kars, Ardahan, Batum, dört yüz milyon ruble savaş tazminatı olarak Rusya'ya verilmiştir. Bkz. Enver Ziya Karal, Osmanlı Tarihi, VIII, (Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907), Ankara, 1988, 66.
[18] Mustafa Tarakçı, *Kıbrıs Barış Harekâtı,* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversisi/Atatürk İkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1998.
[19]Mehmet Emircan, *Kıbrıs Türk Toprağıdır Bütün Türklerin Vatanıdır,* I, Türkar Yayınevi, Ankara, 2000, 78-79.

lerine karşılık şöyle demişti; "Bu milletin, Yunanistan'ın bir parçası olduğu hangi belgeye dayanıyor? Ada ile Yunanistan arasında ne tarihi, ne de coğrafi bir bağ vardır. Tarih, adanın hiçbir zaman tam anlamıyla Yunanistan'a ait olduğunu kaydetmiyor. Kıbrıs'ta şimdi yaşamakta olan toplum, Yunanlı değildir. Bunlar buraya göç eden veya göç ettirilen Mısırlılar ve Yunanlıların karışmasından gelen melez bir ırktır. Yalnız Yunan dili, bunların Yunan kültürüne bağlı kalmalarını sağlamıştır."[20]

İngiltere'nin adadaki bu kiracı statüsü, I. Dünya Savaşı'nın başlarında adayı ilhak etmesiyle değişecektir. Nitekim İngiltere, bunu yapabilmek için Osmanlı Devleti'nin 29 Ekim 1914'te İttifak Devletleri'nin yanında savaşa katılmasını bahane etmiştir. İngiltere, 5 Kasım 1914 yılında, 1878 Antlaşması'nı ve diğer ilgili anlaşmaları feshettiğini, Kıbrıs'ın İngiliz İmparatorluğu'na katıldığını ilan etmiştir[21].

Bu ilhakı, Kurtuluş Savaşı sonrasında, yeni kurulan Türk Devleti, 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'nın 20. Maddesiyle hukuken tanımak zorunda kalmıştır. 20. Madde şu satırlardan oluşmaktaydı; *"Türkiye Hükümeti, Kıbrıs'ın 5 Kasım 1914'te ilan olunan ilhakını tanıdığını beyan eyler."* Antlaşma sonrasında göç edecek Türklere arazi/toprak sağlanması konusunda düzenlemelere gidilmiştir.[22] Gelenlerin çoğu İçel'de iskân edilmiştir.[23]

Türk Hükümeti, adadaki İngiliz hâkimiyetini tanımış ve durum resmiyet kazanmıştır. Madde 16: "Türkiye, iş bu antlaşmada yer alan sınırlar dışında kalan bütün arazi ve araziye bağlı ve bunun gibi antlaşma ile üzerinde kendi egemenlik hakkı tanınmış olan adalardan gayri adalar üzerindeki (ki bu arazi ve adaların mukadderatı, ilgililer tarafından belirlenmiş veya belirlenecektir) her ne nitelikte olursa olsun haiz olduğu tüm hukuk ve müstenidatından feragat ettiğini beyan eyler. İşbu maddenin hükümleri komşuluk münasebetiyle Türkiye ile sınırdaş memleket arasında kararlaşmış ve kararlaşacak olan özel hükümleri bozmaz."[24] Ancak Türkiye, Kıbrıs'ın istikbalinin mevzu bahis olması durumunda, 16. madde ile taraf olma hakkını gizli tutmaktaydı.

---

[20]M. Sani Denker, *Kıbrıs Sorunu*, Türkar Yayınevi, Ankara, 2001, 164.
[21]Tuğ, 22.
[22]Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi(**BCA.** 30.18.01/16.77.6.)
[23]**BCA.** 272.12/50.105.2.
[24]Mütercimler, 84.

Böylece ada, artık tamamen İngiliz idaresine geçmiş bulunuyordu. 1925 yılında ise, ada İngiliz Hükümeti tarafından alınan bir kararla Britanya Kolonisi haline getirilmiş, yüksek komiserlik kaldırılarak, adada valilik makamı kurulmuştur[25].

Adadaki İngiliz idaresi 1878'den 1960'a kadar devam etmiştir. Antlaşmaya göre adadaki Türk halkına, Türk veya İngiliz vatandaşlıklarından birini seçmeleri önerilmiştir. Türk vatandaşlığını seçenler Türkiye'ye göç etmeye başladılar. Özellikle 1925'te Kıbrıs Ada'sının, resmen İngiliz sömürgesi ilan edilmesi ve Türkiye'nin ada yönetimini İngilizlere vermesi, adadaki Türk halkını oldukça üzmüştür. Bundan dolayı İngiliz yönetiminden rahatsız olan yaklaşık 8 bin Kıbrıs Türk halkı 1924-1926 yılları arasında Kıbrıs'ı terk etmiştir. Bu rakam Kıbrıs için büyük bir oran ifade ettiğinden adadaki nüfus oranı Rumların lehine değişmiştir.[26] Artan baskılardan dolayı, Lozan'dan önce yarım milyonu bulan Türk nüfusu 1960'ta 100 bine düşmüştür. 1878'den itibaren II. Dünya Savaşı sonuna kadar geçen dönemde Osmanlı Devleti'nin, Kıbrıs Türklerine gereken desteği vermemesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin de kuruluşunun ilk yıllarında yeterli etkin rolü oynayamamış olması, Kıbrıs Türklerinin; İngilizlerin, Rumların ve Ortodoks kilisesinin baskısı altında kalmasına neden olmuştur. Lozan Antlaşması ile birlikte, İngilizlerin adadaki hukuki varlığı kesinlik kazanmıştır. 10 Mart 1925'te, İngilizler, Kıbrıs'ta bir Taç koloni (Crovn Coloni) ilan ederek 1920'den beri devam eden Kıbrıs Yüksek Komiserliğini, 1 Mayıs 1925'ten itibaren Kıbrıs Valiliği olarak değiştirmişlerdir. Böylece, adada İngiliz sömürge yönetimi kurulmuştur. Buna göre, Kıbrıs Yüksek Komiser'i, Malcom Stevenson Kıbrıs Valisi olarak atanmıştır. Tabi bu durum özerklik bekleyen Rumları, hayal kırıklığına uğratmıştır. Bu sebeple Rumlar, Enosis düşüncelerini gerçekleştirmek adına, birçok siyasal örgütlenmeler kurup çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır."[27]

---

[25]Çay, 23.
[26]1936'da Adanın nüfusu 365 bin olup Türkler 65 bin kişiydi. (**BCA.**30.10/124.886.18.)
[27]Cemil Küçük, *1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve Van Gazileri,* Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kars 2009, 8.

1.2.1931 Ayaklanması ve Self-Determinasyon Hakkı İsteği

1929'da Kıbrıslı Rum temsilcileri, Londra'ya ENOSİS isteklerini ilettiler. Bu isteklerinin gerçekleşmemesi üzerine Kıbrıs Rumları, 1931 yılının sonbaharında ayaklanmaya başladılar. Bu ayaklanmanın belli başlı üç ana sebebi vardı:

1) İngiltere'nin Ada'da yayılmacı bir politika izlemesi ve Asya ile Afrika'daki sömürgelerinde yaptığı gibi, yerel yönetim konusunda en basit hakları bile tanımaması.

2) Ada'nın ekonomik durumunun gün geçtikçe bozulması ve ardından ekonomik bunalımın başlaması.

3) Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması yolundaki düşüncenin sürekli olarak yayılması[28].

Kıbrıs Kilisesi, Ada'nın Yunanistan'a bağlanmasını sağlamak amacıyla el altından sürekli olarak bu düşünceyi yayıyor, taraftar topluyor, başkaldırı için gerekli olan ortamı ve koşulları yaratmaya çalışıyordu.[29] Bunun sonucunda Kavanin Meclisindeki Rum üyeler, Valinin hazırladığı vergi yasası tasarısını onaylamadılar. 17 Ekim 1931'de Kitium Piskoposu Nikodemos, Kavanin Meclisi üyeliğinden ayrıldı. Üç gün sonra, 20 Ekim'de Limasol'da kitleleri harekete geçirici ve ortalığı karıştırıcı bir konuşma yaptı. Sözlerini, "Biz Yunan bayrağı altında hür yaşamak istiyoruz. Yaşasın ilhak!" diyerek tamamladı[30].

Bu konuşma sonrasında İngiliz yöneticilerine Limasol'dan onları istemediklerini belirten yazılar gelmeye başladı. 21 Ekim 1931'de, Kavanin Meclisinin öteki Rum üyeleri de görevlerinden kendi istekleriyle ayrıldılar. Aynı gece Lefkoşa'da Sokak gösterileri başladı. Bu taşkınlıklar, kısa zamanda yönetime karşı başkaldırmaya dönüştü. Büyük bir Rum kalabalığı, başlarında papazlarla beraber vali konağına saldırarak konağı yaktılar. Ada'nın öteki bölgelerinde de küçük çapta olaylar oldu. 1931 İsyanını çıkartanlar Rumlar olmasına karşın, alınan sert önlemlerin, başkaldırı ve sokak gösterileriyle hiçbir ilişkisi olmayan Türk toplumuna da uygulanması, Türkler arasında büyük bir hoşnutsuzluk yarattı. 1931 Ayaklanması ile başlayan olumsuz süreç 1943 yılına dek sürdü. Alınan sert ve caydırıcı önlemlerle olaylar ya-

---

[28]Vergi Bedevi, *Kıbrıs Tarihi*, Kıbrıs Türk Tarihi Kurumu, Lefkoşa, 1965, 173.
[29]Milliyet, 31 Teşrinisani 1931.
[30]Bedevi, 173.

tıştırıldı."[31]Olaylarda İstanbul Rum Ortodoks ruhani liderinin de etkisinin olduğu gözlerden kaçmadı.[32]

Türkiye ve Kıbrıslı Türkler arasındaki birliktelik ve sıcak ilişkiler, Atatürk döneminde de devam etmiştir. Türkiye, Kıbrıs'ta yaşayan Türk toplumunun, eğitim, dil ve kültürel faaliyetleri ile yakından ilgilenmiş ayrıca Atatürk inkılâplarının Kıbrıs'ta da yaygınlaşması için büyük bir çaba harcamıştır. Özellikle, Hatay'ın anavatana katılması sürecinde diplomatik ilişkiler devam etmiş ve Kıbrıs'a yönelik düşünceler de daha somut bir hale gelmiştir[33].

Bütün dünyayı, siyasi, ekonomik ve sosyal alanda etkileyen, II. Dünya savaşı boyunca, Kıbrıs meselesine ara verilmesine rağmen, savaşın hemen ardından daha farklı konjonktürler devreye girmiştir. Kurulduğu günden beri temel politikalarından biri olan, sıcak denizlere inme düşüncesini gerçekleştirmek isteyen Rusya, güç dengelerinin eline geçmesiyle, Kıbrıs siyasetinde etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Akdeniz'in doğusunda stratejik açıdan oldukça önemli bir konumda yer alan Kıbrıs Ada'sı, bundan sonraki dönemde, Rusların da kendi çıkarları doğrultusunda; bölgede güçlü bir İngiltere görmektense, güçsüz bir Yunanistan'ın olmasını tercih ettiği bir süreci beraberinde getirmiştir. Böylece, Rum halkının Enosis isteklerini destekleyerek, Ada'daki İngiltere yönetimini sonlandırmaya çalışmışlardır. Bu amaçla Rusya'nın, Kıbrıs'ta kurduğu Halkın İlerici Partisi (AKEL), adada yaşanacak gelişmelere müdahale edilmesini de kolaylaştırmıştır[34].

AKEL'in ısrarla dillendirdiği Enosis düşüncesini engellemek amacıyla Kıbrıs Türkleri aralarında hem Necati Özkan'ın, hem de Dr. Fazıl Küçük'ün yer aldığı Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu (KATAK)'nu 18 Nisan 1943'te kurdu. KATAK, içerisindeki birlik çok uzun sürmemiş ve KATAK'dan ayrılan Dr. Fazıl Küçük 23 Nisan 1944 tarihinde Kıbrıs Milli Türk Halk Partisini (KMTHP) kurmuştur. Kıbrıs Türkleri tarafından Rumların Enosis faaliyetlerine karşı mücadele eden bu iki birlik

[31]Mütercimler, 85.
[32]**BCA.** 30.10/109.727.4.
[33]Ahmet C. Gazioğlu, *Enosis Çemberinde Türkler*, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, Lefkoşa, 2000, 289.
[34]Anıl Çeçen, *Kıbrıs Çıkmazı*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2005, 39.

1949 yılında Kıbrıs Türk'tür Partisi (KTP) çatısı altından yeniden bir araya gelerek Enosis faaliyetlerine karşı mücadeleye devam etmiştir.[35]

Siyasi ve birçok anlamda daha ılımlı bir idari süreci başlatan İşçi Partisi, 1945 yılında, İngiltere'de iktidara gelmiştir. Rumlar, bu durumu fırsat bilerek sürekli İngiltere'ye temsilci göndermeye başladı[36].

Kıbrıs Adası'nda Türkler ve Rumlar arasındaki mücadeleler devam ederken Kıbrıs'ın yeni İngiliz valisi Lord Winster 1946 yılında göreve başlamış ve yeni düzenlemeler için Kıbrıs'ta bulunan taraflara bazı önerilerde bulunmuştur. Söz konusu öneriler şunlardır;

1- Kavanin Meclisi üye sayısı 30 olacak; bunların 22'si Rum, 4'ü Türk üye olup, kendi cemaatlerince seçilecek, kalan 4 üye ise hükümet tarafından seçilerek İngiliz memurlardan oluşacak,

2- Kavanin Meclisi kanun teklifi yapmadan evvel vali ile görüşerek onayını alacak,

3- Türk İşleri Komisyonu kurularak Türklerin hakları korunacaktı.

İngiliz Vali Lord Winster, bahse konu olan önerilerinin görüşülmesi amacıyla 15 kişilik bir meclis kurmuş olsa da Rum üyeler bu teklifleri reddederek istifa etmişlerdir. Buna rağmen Türk İşleri Komisyonu görevlerini sürdürmeye devam etmiştir[37]. Çünkü Rumlar her zaman ki gibi Enosis düşüncelerini hayata geçirmek istiyorlardı.

Uzun yıllar boyunca yayılmacı politikaları doğrultusunda birçok bölgeyi sömürgesi altına alan İngiltere, 1947 yılında, Hindistan'dan çekilmeye başlamıştır. Böylece özellikle yeraltı kaynakları bakımından önemli bir noktada olan Ortadoğu üzerinden, ağırlıklı olarak yayılmacılığını devam ettirmeye çalışmıştır. Bu kolonyalist fikri, Kıbrıs'a olan ilgisini de elbette ki arttırtır[38]. Ayrıca, On İki Ada'nın, her zamanki gibi, denge politikalarını korumak adına; İtalya'dan alınıp Yunanistan'a verilmesi Rumların Enosis hayallerinin daha fazla canlanmasına sebep olmuş; böylece adadaki hâkimiyet alanları genişlemeye başlamıştır.

---

[35]Melek Fırat, *Yunanistan'la İlişkiler*, Türk Dış Politikası, I, (1919-1980), İstanbul, 2001, 595.
[36]Mütercimler, 51.
[37]Bedevi, 174.
[38]Mustafa Sıtkı Bilgin, "*1964 Johnson Mektubu Öncesi ve Sonrası Dönemde Kıbrıs'ta Türk-İngiliz İlişkileri",* Uluslararası Boyutlarıyla Kıbrıs Meselesi Ve Geleceği Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 11-13 Aralık 2014 Gazimağusa, Yayına Hazırlayan: Duygu Türker Çelik, Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2016, 6.

Kıbrıs'ın bağımsızlığını, Enosis'i gerçekleştirmede bulan Rumlar, Yunanistan'dan gönderilen öğretmenlerin çalışmaları ile Enosis fikrini adaya empoze ediyorlardı[39].

Rumların Enosis kapsamında bağımsız bir Kıbrıs ideali yönündeki çalışmalarına karşı Kıbrıs Türkleri ise 28 Kasım 1948 tarihinde düzenledikleri büyük Lefkoşa mitingi ile Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakına karşı çıkmıştır[40].

Kıbrıs'taki taraflar arasında yaşanan mücadele tüm hararetiyle devam ediyordu. 1948 yılında Kıbrıs Türkleri tarafından Rumların Enosis düşüncesine karşı mücadele eden Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu (KATAK) ile Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi (KMTHP), Kıbrıs Milli Türk Birliği (KMTB) adında birleşti[41].

Ada'da yaşayan tarafların yapmış olduğu bu hamleler Kıbrıs'taki gerilimi ve huzursuzluğu arttırmıştır. Ada'nın akıbeti noktasında belirsizliği artırmış olsa da ülkemiz, içerisinde bulunulan Soğuk Savaş döneminde müttefik devletlerden olan İngiltere'nin içişlerine karışmasına neden olur endişesi ile Kıbrıs konusunda Lozan Barış Antlaşması ile Ada hakkında kurulan hâlihazırdaki mevcut statükonun devamından yana tavır almıştır[42]. 23 Ocak 1950'de Türkiye Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, TBMM'de bir milletvekilinin sorusuna verdiği yanıtta: "*Kıbrıs meselesi diye bir şey yoktur. Bunu çok önceden gazetecilere söylemiştim. Çünkü Kıbrıs bugün İngiltere'nin; Kıbrıs'ı başka bir devlete devretmek niyetinde veya eğiliminde olmadığı hakkında kanaatimiz tamdır. Kıbrıs'ta yapılan hareketler ne olursa olsun, İngiltere hükümeti Kıbrıs Adasını başka bir devlete terk etmeyecektir. Bu böyle olunca, gençlerimiz boş yere heyecana kapılıyorlar, gereksiz yere yoruluyorlar*." demiştir[43].

Kıbrıs Adası'nda yaşanan mücadelelere dair kamuoyuna yapılan söz konusu izahatlar ile Türk halkı yatıştırılmaya çalıştırılmıştır. 1950 seçimlerinde gerek iktidarda bulunan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) gerek iktidarı hedefleyen halihazırdaki muhalefet partisi olan Demokrat Parti (DP) seçime dair hazırladıkları programla-

---

[39]Ali Denizli, *Kıbrıs Barış Harekâtı 20 Temmuz 1974*,Berikan Yayınevi, Ankara, 2014, 17.
[40]Dilek Yiğit Yüksel, "Kıbrıs'ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1957-1964)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* C. 34, Ankara, 2018, 98.
[41]Mütercimler, 60.
[42] Esra Sarıkoyuncu Değerli, *"Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası(1950-1960)",*Akademik Bakış, 6,(11), 2012, 87.
[43]TBMM Tutanak Dergisi, XXIII/33, 288; İzzettin Çopur, *1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Ve Anılar*, Birinci Baskı, 2014, 29.

rında Kıbrıs sorununa değinmemişlerdir. 1950 seçimlerinin ardından iktidara gelen DP hükümetinin Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü tıpkı kendinden önce bu görevi sürdüren selefi Necmettin Sadak'ın politikasını sürdürmüş ve 20 Haziran 1950'de gazetecilerin Kıbrıs'a ilişkin sorularına verdiği yanıtta;"Kıbrıs sorunu" diye bir sorunun bulunmadığını dile getirmiştir. Türk – Yunan dostluğunun kadim tarihsel sürecine vurgu yaparak Doğu Akdeniz'de statükonun değişmeyeceği yönünde bir eğilim göstermiştir.[44]

DP, mevcut durumun korunması açısından Kıbrıs'ın İngiltere'de kalmasını istemiştir.[45] Soğuk Savaş Döneminde asıl amacı Sovyet Rusya tehdidine karşı kendi güvenliğini sağlamak olan Türkiye Cumhuriyeti 1952 yılına kadar Kıbrıs sorunu ile tam olarak ve istenilen düzeyde ilgilenememiştir. 1952 yılında NATO'ya üye olarak Sovyet Rusya'nın oluşturduğu tehditlerden kaynaklanan güvenlik sorunlarını halleden[46] Türkiye'de bu tarihten itibaren Kıbrıs sorunu gündeme gelmeye başlamıştır. Bu tarihlerde Ali İhsan Sabis'in vermiş olduğu soru önergesinde Kıbrıs'ın Girit gibi elden çıkmaması ve statükoyu korumak için neler yapıldığı sorulmuştur.[47]

Yunanistan, Kıbrıs meselesinde İngiltere'nin hiçbir şekilde taviz vermeyeceğini anladığında, 16 Ağustos 1954 yılında Birleşmiş Milletlere, Kıbrıs'ta, Self-Determinasyon hakkının uygulanması için başvuruda bulunmuştur. 1954 yılının 9 Ağustos günü Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan arasındaki Balkan Paktı antlaşmasını, özellikle askeri anlamda resmiyete kavuşturup, perçinleştiren gelişmeden hemen sonra bu durumun yaşanması, Türkiye için beklenmedik bir olay olmuştur. Yunanistan'ın isteğini inceleyen BM, 8 çekimser oya karşılık 50 oy ile Kıbrıs meselesinin BM Genel Kurul'unda görüşülmesine gerek duyulmadığı kararına varmıştır. Bu süreç Kıbrıs'ta bundan sonra yaşanacak şiddet eylemlerini daha da arttırmıştır.

BM'nin Kıbrıs sorununa dair bu kararının ardından Ada'da bulunan Rumların hamisi rolüne bürünen Yunanistan, geçmişte Girit'te uyguladığı gibi yerli halkı galeyana getirerek Kıbrıs'a silah, cephane gibi mühimmatlar ile gönüllü subayları gönderme yolunu seçmiştir. 1950 ve 1955 yılları arasında Kıbrıs'ta kurulacak bir örgü-

---

[44]TBMM Tutanak Dergisi, V/50, 698.
[45]**BCA.** 30.10/38.227.1.
[46]Ramazan Tosun, "Kıbrıs Meselesi", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* S.10, 2001, 101.
[47]**BCA.** 30.01/44.263.12.

tün altyapı çalışmalarını ve terörün planlamasını dahi [48] yapan Başpiskopos Makarios'un emriyle EOKA (Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Birliği) terör örgütünün temelini teşkil eden Peon Rum Gençlik Örgütü 1951 yılında kurulmuştur[49].

EOKA örgütünün kuruluşu için ilk görüşme Makarios başkanlığında 2 Temmuz 1952 yılında Atina'da yapıldı. 9 Mart 1953 tarihinde Makarios, Grivas, Nikos Papadopulos gibi üyelerin katıldığı ihtilal konseyi toplantısı yapıldı ve Enosis için yemin edildi[50]. Makarios tarafından kurulması talimatı verilen EOKA gizli örgütünün yemini şu şekildeydi; "Baba-Oğul-Kutsal Ruh (AgiaTriada) adına yemin ederim ki; Kıbrıs'ın İngiltere boyunduruğundan kurtulması için tüm gücümle mücadele edeceğim ve bu yolda hayatımı feda edeceğim. Hiçbir bahaneyi öne sürmeksizin mücadelemden vazgeçmeyeceğim ve mücadele amacına ulaşıncaya kadar örgüt liderinin tüm emirlerine uyacağım. Örgüt liderinin ve yalnızca onun tüm emirlerine tam itaat edeceğim. Yakalanmam durumunda sırrımı tamamen saklayacağım, örgütün sırlarını ve kendi mücadelemin adını tutacağım ve kesinlikle itiraf etmeyeceğim. Kendi bilgim ve örgüt liderinin bilgi ve salahiyeti dâhilinde, örgütün hiçbir emrini yahut sırrını açıklamayacağım. Faaliyetlerim yalnızca mücadelem doğrultusunda olacak ve kendi menfaatime veya parti çıkarına yönelik olmayacak. Eğer bu yeminimi çiğnersem en büyük cezayı çekeyim[51]."

Kıbrıs Adası'nın Yunanistan tarafından ilhakını sağlamak amacıyla kurulan EOKA'nın kuruluş amacı Rumların adaya empoze etmek için büyük uğraş verdikleri Enosis fikrini gerçekleştirmekti. Esasında Enosis fikri yeni gibi düşünülse de böyle olmadığı geçmişe bakıldığında açıkça ortadaydı. Zira, 1791 yılında Arnavut asıllı Rum şair Rigos Ferrerosbu fikri gündeme getirmişti. Kıbrıs'taki Rumların büyük bir uğraş ile halka tatbik ettiği ve uygulamaya çalıştığı Enosis fikri tarihsel manada 1796 yılında Yunan yayılmacılığını benimseyen Megali İdea'ya dayanmaktaydı[52].

Makarios, EOKA terör örgütüyle ilgili olarak, şu sözleri sarf etmiştir: "Helenizm'in müthiş bir düşmanı olan Türk ırkının, bir kısmını teşkil eden bu küçük

---

[48]Mütercimler, 64.
[49]Emircan, 87.
[50]Emircan, 88.
[51]Derya Sevinç, **"**Türk-Yunan İlişkileri Çerçevesinde Kıbrıs Sorununda Yeni Bir Aşama (1954-1960)", Ankara Üniversitesi/Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S. 60, 2017, 175.
[52]Emircan, 88.

Türk topluluğu Kıbrıs'tan atılmadıkça EOKA kahramanlarının görevleri asla bitmiş kabul edilmez."[53]

Birleşmiş Milletlerden diledikleri yönde bir karar alamayan Kıbrıs Ortodoks Kilisesi, Enosis fikrini uygulamak amacıyla kurdukları EOKA terör örgütünü, ilk olarak 1 Nisan 1955'te İngilizlerin adadaki varlığına karşı faaliyete geçirtmişlerdir. Dıghenıs imzası ile bir beyanname yayınlayan Grivas, "*Karşımızda iki düşman vardır. Birincisi İngilizler, ikincisi Türklerdir. İlk evvela İngilizler ile mücadele edeceğiz ve onları Adadan çıkaracağız. Bundan sonra Türkleri imha edeceğiz. Hedefimiz ilhaktır. Her ne pahasına olursa olsun bu gayeye ulaşmak vazifemizdir*." diyordu[54].

21 Haziran 1955 tarihinden itibaren Türklere karşı saldırılara başlayan EOKA terör örgütüne karşı, Ada'da bulunan Türkler ilk toplu tepkilerini 6-7 Haziran 1956 tarihindeki olaylar ile ortaya koymuş ve böylece Kıbrıs'taki iki halk arasındaki gerilim seviyesi yükselmiştir. Bu arada Türkiye'nin ilhaka kararlı karşı çıkışı neticesinde ABD ve Yunanistan başka seçenekler aramaya yönelmiş ve "Taksim" fikri, bu arayışların bir sonucu olarak telaffuz edilmeye başlanmıştır[55].

Kıbrıs'taki Rumların Ada'da bulunan diğer milletlere karşı uyguladıkları şiddet eylemlerinin artması üzerine hükümetin uygulamış olduğu Kıbrıs politikaları, İngiltere'deki muhalefet mensupları tarafından eleştirilmeye başlanmıştır. Kıbrıs Adası'na dair yeni bir politikanın belirlenmesi amacıyla eyleme geçen İngiliz Hükümeti; İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin katılacağı üçlü bir konferansın toplanması, Kıbrıs için yeni bir anayasa tasarısının gündeme getirilmesi ve Kıbrıs'ta ekonomik kalkınma programının hazırlanması gibi çalışmaları uygulamaya koymuştur[56]. Muhalefetin tepkisi üzerine Kıbrıs Adası'na dair yeni bir politika saptayan İngiltere, Londra'da üçlü bir konferans toplanması için çalışmalarda bulunmuştur. Bu politikasını da Türkiye'nin soruna resmen taraf olması üzerine kurmuştur[57].

---

[53]Tosun, 100.
[54]H. Fikret Alasya, *Barış Harekâtı'ndan Önce Kıbrıs Meselesi(b)*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1978, 389.
[55]Erdal Açıkses ve Ayhan *Cankut, "Kıbrıs Meselesinin Tarihsel Gelişimi Ve Uluslararası Hale Gelme Sebepleri"*, Turkish Studies- Volume 9/4 Spring, p. 1241-1259, Ankara-Turkey, 2014, 1248.
[56]Fırat, 600.
[57]Yüksel, 169-170.

1.3. Londra Konferansı ve 6-7 Eylül Olayları

Doğu Akdeniz'de yaşanan siyasi ve güvenlik sorunlarına ilişkin, İngiliz Hükümeti, 20 Haziran 1955'te bir konferans planladı. Bu konferansa Türkiye ve Yunanistan davet edildi. Türkiye, bu daveti olumlu yönde karşılamasına rağmen, Yunanistan bu konuda bir süre tereddüt etse de sonradan kabul ettti. İngiltere'nin konferans daveti için Başpiskopos Makarios, bu davetin bir tuzak olabileceğini dile getirmiştir. Yine Makarios, İngiltere tarafından Kıbrıs Rum halkına self determinasyon yani kendi kaderini tâyin hakkının uygulanmasını kabul etmesi şartıyla Yunanistan'ın söz konusu konferansa katılması gerektiğini belirtmiştir. 29 Ağustos 1955'te toplanan konferansta, Yunanistan Dışişleri Bakanı Stefanopulos, İngiltere'nin askeri üslerinin varlığının devamını ve Ada halkına self determinasyon hakkının verilmesinde ısrar etmiştir[58]. Türkiye Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu, Türkiye'nin Kıbrıs politikasını açıkladığı konuşmasında "*Türkiye statükodan memnundur ve korunmasını istemektedir. Ama eğer mevcut durumda bir değişiklik yapılacaksa, en doğru yol Ada'nın eski sahibi olan Türkiye'ye verilmesidir*" şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir[59].

Kıbrıs meselesi ile ilgili nedenlerden dolayı Türkiye'de yaşanan 1955 yılındaki 6-7 Eylül Olayları, bu konferanstan herhangi bir sonuç alınamadan dağılmasının sebeplerinden biridir. Türk kamuoyuna "mozaik çatladı" şeklinde lanse edilen buolaylarının ilk günü olan 6 Eylül, Selanik'teki Atatürk'ün evine bomba atıldığı şeklindeki bir haberin "Atamızın Evi Bombalandı" manşeti ile başta İstanbul Ekspres Gazetesi ve diğer gazetelerde yer alması üzerine İstanbul'da öfkeli kalabalıklar sokağa çıktı. Kitleler halinde Yunanistan aleyhine düzenlenen gösteriler başta Beyoğlu olmak üzere İstanbul'da bulunan Rumlara ait dükkân, eşya ve malların yağmalanmasına neden olmuştur. Bu olaylar Yunanistan'ın tepkisine yol açmış ve iki ülke arasındaki ilişkiler gerginleşmiştir.[60] Yaşanan olaylar nedeniyle İstanbul, İzmir ve Ankara'da sıkıyönetim ilan edildi.[61]

---

[58]Fırat, ,601.
[59]Yüksel, 169-170.
[60]**BCA.**30.10/37.226.3, Ahmet Gülen, "*İnönü Hükümetleri'nin Kıbrıs Politikası (1961-1965)",*Ankara Üniversitesi/Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, (50)/ 389-428, 2012, 393.
[61]**BCA.** 30.18/140.82.

Türkiye ve Yunanistan arasındaki diplomatik ilişkiler bu süreçte son derece olumsuz etkilenmiştir. EOKA bu süreçte terör eylemlerini artırmıştır[62]. Kıbrıs'ta yaşayan Türkler de kendi içinde küçük direniş örgütleri oluşturarak Volkan, Kara Çete ve 9 Eylül Cephesi gibi isimlerle bölgesel savunma ile Rum saldırılarına karşılık vermeye çalışmıştır[63]. Fakat yerel boyutta mücadele vermeye çalışan bu savunma güçlerinin, Yunanistan tarafından destek alan EOKA'ya karşı direnmek oldukça zordu. EOKA'ya karşı daha büyük bir müdafaa yapabilecek Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) da bu gereklilik sonucu ortaya çıkmıştır. 27 Kasım 1957 tarihinde Rauf Denktaş, Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi tarafından temelleri atılan ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından da desteklenen TMT, 1 Ağustos 1958'de resmen kurulmuştur [64].

1.4.Radcliffe ve Macmillan Planı

İngiltere Hükümeti, bir yargıç olan Lord Racdliffe'yi anayasa uzmanı olarak Kıbrıs'a yollamıştı[65]. İngiltere'nin temel amacı; Ada'da bir üs bulundurarak bölgenin siyasi ve iç güvenlik denetimini kendi eline alabilecek bir öneri taslağı hazırlamaktı. Bu doğrultuda İngiltere, Türkiye ve Yunanistan ile temaslarda bulunmaya başladı. Mahalli muhtariyet kurulması yönünde bir uygulama planı olan İngiltere'ye karşı Yunanistan, tam bir muhtariyet istiyordu.[66] İstanbul'da yaşanan 6-7 Olaylarının yaratmış olduğu olumsuz etki nedeniyle bu öneri raporuna Yunanistan tarafı daha sıcak bakmaktaydı.

Türkiye, Racdliffe'nin bu proje taslağına, Ada'da İngiltere idaresinin devam etmesi koşuluyla olumlu yaklaşmaktaydı. Projede yer alan muhtariyet şekli kapsamı dar olmasına rağmen, Kıbrıs halkı için daha geniş muhtari idareye adeta hazırlık mahiyetindeydi[67]. Türklerin Ada'daki haklarını elde etmeleri noktasında, hiç değilse, sonraki süreçlerde Kıbrıs meselesinde daha uyanık, kararlı, azimli ve cesaretli bir

---

[62]Fırat, 603.
[63]Mehmet Pınar, *Demokrat Partinin Kıbrıs Politikası (1950-1960)*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2005.
[64]Açıkses Erdal ve Cankut, Ayhan, 1249.
[65]Gürel, 119.
[66]**BCA.** 30.10/38.227.3.
[67]Ayın Tarihi, Sayı: 277, 1–31 Aralık 1956, 220.

politika izlemesini yaratmıştı[68]. İngiltere, bölgedeki itibarını güvence altına alabilmek için, Türkiye ile birlikte hareket etmek zorundaydı. Türkiye, bu anayasa taslağında bir taksim havası sezdiğinden, projeye sıcak bakarak olumlu karşılıyordu[69]. Proje, istenildiği gibi yürümezse, İngiltere'nin Ada'yı kendi çıkarı doğrultusunda bölme düşüncesi ağırlıktaydı[70]. Hükümet, Radcliffe Projesi'ni müzakerelere zemin oluşturacak bir konumda görüyordu.

Bu anayasal düzenlemeler, Kıbrıs'ta yaşayan farklı din ve ırkların temel haklarını güvence altına alınmasını öngörüyordu. Aynı zamanda Kıbrıs'ta yaşayan toplumların kendilerini özgür bir şekilde ifade edebilecekleri bir ortam hazırlamaktaydı.

Bu anayasa taslağı kabul edilmediği takdirde, İngiltere Ada'yı iki farklı bölgeye ayıracak, iki bölgeye de Türk ve Yunan idarecilerini atayacaktı[71]. Yunanistan Self-determinasyon fikrini özellikle şart koşuyordu. Racdliffe Projesi'yle birlikte Self-government (özyönetim) şartının konulması, Türklere olması gerektiğinden fazla hak verildiğini öne süren Yunanistan, bu taslağı uygun görmemişti[72]. Yunan Hükümeti, 1956 sonbaharında az da olsa bu projeye olumlu bakarak, Türkiye olmadan Kıbrıs sorununa, kalıcı bir çözüm bulamayacağını anlamıştı.[73]

Türkiye'nin bu anayasa taslağı karşısında göstermiş olduğu olumlu tutum, İngiltere ve Türkiye arasında, diplomatik anlamda, birlikte hareket etme ortamı yaratmıştı. Nitekim yapılan Birleşmiş Milletler görüşmelerinde, Yunanistan'a karşı işbirlikçi politikalar izlemeye başlamışlardır.[74]

Bütün bunların yanında, Kıbrıs'ta yaşayan Rum ve Türklerin durumu, Türkiye ve Yunanistan arasında yapılacak görüşmeler ile son halini alacaktı. Bu görüşmelere, Türkiye oldukça pozitif bir yaklaşım sergilese de Yunanistan sert bir üslupla karşı çıkmaktaydı[75].

Racdliffe Anayasa teklifinin, Yunanistan hükümeti tarafından reddedilmesi üzerine, Yunanistan self-determinasyon hakkının tamamen tanınması yönünde ısrarcı

---

[68]Ayın Tarihi, Sayı:283, 1–31 Haziran 1957, 225.
[69]Aydın Olgun, *Kıbrıs Gerçeği 1931-1990*, Demircioğlu Matbaacılık, Ankara, 1991, 15.
[70]**BCA.** 30.01/37.226. Ahmet Şükrü Esmer, "Bağımsız Kıbrıs*", Ulus*, 10 Mayıs 1957.
[71]Tercüman, 9 Aralık 1956.
[72]Nihat Erim, *Devletler Arası Hukuk ve Siyasi Tarih*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınevi, Ankara, 1953, 76.
[73]Gazioğlu, 239.
[74]Fahir Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi 1954-1959,* AÜSBF Yayınları, Ankara(a), 1963, 331.
[75]Hüseyin Agun, *Demokrat Partinin Kıbrıs Politikası*, Demokratlar Kulübü Yayınları, Ankara, 51.

tutumuna devam etmiştir. Bu doğrultuda İngiltere ile yakın ilişler kuran Türkiye, farklı bir politika benimseyerek Ada'nın taksimini savunmaya başlamıştır. Nitekim 1958 yılı, Kıbrıs'ta, en sıcak çatışmaların yaşandığı, şiddetli terör olayların görülmesi ve neredeyse iç savaşa giden süreci de beraberinde getirdiği kritik bir yıl olmuştu[76]. Taksim tezi, Türkiye için artık mili bir mesele olarak görülmeye başlanmıştır.

Türk Hükümeti, kamuoyu üzerindeki denetimini bir yana bırakarak taksimi sağlamaya yönelik politikasında, kamuoyunun desteğini alma yoluna gitmiştir. 1958 yılında Türk hükümeti ile kamuoyu arasındaki paralellik ve davranış birliği en yüksek dereceye ulaşmış "ya taksim ya ölüm" ifadesini gündeme getirmiştir[77]. İngiltere ile aynı görüşte bir politika izleyen Türkiye'nin artık kendine ait tezi oluşmuştu. Bu da Ada'nın taksimiydi. Taksim tezi ilk önce İngiltere tarafından ortaya atılmış olsa da sonradan İngiltere bu duruma karşı çıkmıştır.[78]

Yaşanan gelişmeler neticesinde İngiltere'nin Kıbrıs Valisi olarak görev yapan Mareşal Harding, başta Makarios olmak üzere diğer Rum liderlerini de Self determinasyon fikrine ikna etmeye çalışmıştır. Ancak bu teklifin Yunanistan tarafından olumsuz karşılanması olası anlaşmayı zorlaştırmıştır. Yaşanan bu olaylardan sonra İngiltere Başbakanı McMillan, Kıbrıs Adası'nın birlikte yönetilmesi teklifinde bulunmuştur. Yunanistan'ın bu teklifi reddetmesi üzerine, İngiltere "McMillan Planını" yürürlüğe koymuştur.[79] Türkiye ise bu planı, ortak bir anlaşma çerçevesinde sonraki süreçlerde bir belge taşıması hasebiyle, "taksim tezi" fikrini değiştirmeyeceğini de ifade ederek onayladığını bildirmiştir.[80]

McMillan planı ile birlikte Kıbrıs'ta ilk kez bir Türk temsilci göreve başlamıştır. Bu süreç Türkiye'nin ada idaresinde söz sahibi olmasına fırsat tanımıştır[81]. Ayrıca bu plan doğrultusunda belediyelerin ayrılması noktasında bir komisyon oluşturulmuştur. Söz konusu komisyonun çizdiği sınırlar "Yeşil Hat"[82] adı verilen farklı

---

[76]Gazioğlu, 384.
[77]Armaoğlu , (a), 400.
[78]Ahmet Şükrü Esmer, *Kıbrıs Meselesi Hangi Safhada,* Ulus,27Ağustos 1957.
[79]T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Osmanlı İdaresinde Kıbrıs(Nüfusu, Arazi Dağılımı Ve Türk Vakıfları), Yayın Numarası:43, Ankara, 2000, 31
[80]80İzzettin Çopur, *1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve Anılar,* Kastaş Yayınları, İstanbul, 2019, 36
[81]Çopur, 37.
[82]Yeşil Hat: Kıbrıslı Rumların Kıbrıs'ta bulunan Türklere karşı silahlı saldırılarının devam etmesi sonucu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ilgili garantör ülkelerden söz konusu Rum saldırılarını durdurabilmek amacıyla ellerinde bulunan tüm mevcut imkânları kullanmalarını talep etmiştir. Kıbrıs'ta ko-

iki bölgenin oluşmasını sağlamıştır. Rumlar, McMillan planını engellemek için çaba harcamış olsa da bir sonuç elde edememiştir. 5 Ekim 1958 yılında, Birleşmiş Milletler tarafından alınan karar doğrultusunda, Türkiye'nin onayı olmadan Kıbrıs hakkında bir karar verilmeyeceği beyanı, Yunanistan'ın yenilgiye uğradığını belgelemiştir.[83]

nuşlu bulunan 650 kişilik Türk Birliği, Kıbrıs'ta bulunan Türkleri korumak maksadıyla mevzilenmişlerdir.(…) Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Garanti Antlaşmasına taraf olan üç garantör devlet nezdindeki girişimleri en nihayetinde sonuçlanmış ve 24 Aralık 1963 tarihinde Lefkoşa'da ortak bir bildiri yayınlanmıştır. Bu bildiride, taraflara önerilen girişimlerin olumlu sonuç vermemesi ve ateşkes antlaşmasına uyulmaması durumunda ateşkesin Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından sağlanması şeklinde karar alınmıştır. Yayımlanan ortak bildiriye rağmen Rum saldırılarının durmaması sonucu Türk savaş uçakları Lefkoşa üzerinde uyarı uçuşları gerçekleştirmiştir. Yaşanan gelişmeler ışığında İngiltere Hükümeti Kıbrıs Hükümetine yaptığı ateşkes çağrısının sonuçsuz kaldığını görerek Ada'ya ortak müdahale zorunluluğu fikrini benimsemiştir. İngiltere Hükümetinin Ada'ya ortak müdahale fikrini benimsemesi üzerine Rumlar İngiltere'nin arabuluculuğunda bir ateşkes antlaşması yapılmasını kabul etmiş ve bunun üzerine İngiliz Generali Joung'un komutasında üç garantör ülkenin askerleri 27 Aralık 1963 tarihinde "Barışı Koruma Kuvveti" adı altında Ada'da görev yapmaya başlamıştır. 30 Aralık 1963 tarihinde ise Rumların saldırılarının durduğu yerde, Lefkoşa'nın Türk ve Rum kesimlerini ayıran *Yeşil Hat* çizilmiştir. Bkz., Ahmet Aydoğdu, Kıbrıs Sorunu Çözüm Arayışları "Annan Planı ve Referandum Süreci", Ankara, 2005, 51-53.

[83] Duygu Aydın, *Trabzon Gazilerine Göre Kıbrıs Barış Harekât,* Karadeniz Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, Aralık 2016.

2. KIBRIS CUMHURİYETİ'NİN KURULUŞU

2.1.Zürih ve Londra Antlaşmaları

Yunanistan, 1958 yılının sonlarına doğru Kıbrıs meselesinde Türklerin göstermiş olduğu mücadeleye bakarak konuyu tekrar görüşmek üzere BM'ye taşıma kararı almıştır. BM Genel Kurulu da her iki devlet arasında yaşanan anlaşmazlığın çözüme kavuşması için tavsiyelerde bulunmuştur. Nitekim Yunanistan bu görüşmelerde yürüttüğü sert politikadan vazgeçme adımları atma yolunu tercih etmiştir. Böylece her iki devletin temsilcileri Zürih'te bir toplantı yapılması üzerine bir araya gelme kararı almıştır. Bu karar doğrultusunda Türkiye Başbakanı Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu ile Yunanistan Başbakanı Konstantin Karamanlis ve Dışişleri Bakanı Evangalos Averoff'un da katılımıyla Zürih'te bir antlaşma imzalanmıştır.

Bu antlaşmaya göre:

1- Kıbrıs'ta, Başkanlık yönetimi ile idare edilen bir Cumhuriyet kurulacaktır. Cumhuriyetin Başkanı Rum, Başkan yardımcısı Türk olacaktır.

2- Kurulacak olan Cumhuriyeti yönetme yetkisi, Rum Başkan ve Türk Başkan yardımcısına ait olacaktır. Yönetme yetkisi noktasında 7 Rum ve 3 Türk'ten oluşan bir Bakanlar Konseyi de kurulacaktır.

3- Temsilciler Meclisi adı ile kurulacak meclisin %70'i Rumlardan, %30'u ise Türklerden seçilecektir.

4- Din, eğitim, kültür, kişisel statü ile ilgili konular, toplumsal müessese ve menfaatlere dayalı sorunlar, her milletin kendi teşkil edeceği Toplum Meclisi'nin yetkilerine girecek ve Toplum Meclisleri ile ortak organlar arasındaki yetki uyuşmazlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla çözümlenecektir.

5- Kurulacak olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Türkçe ve Rumca olmak üzere iki resmi dili olacaktır.

6- Devlet makamları ve toplumlar resmi bayramlarda Kıbrıs Cumhuriyet bayramı ile birlikte Türk ve Yunan bayraklarını asma hakkına sahip olacaklardır.

7- Adada bulunan Türkler ve Rumlar, Türk ve Yunan milli bayramlarını da kutlama hakkına sahip olacaklardır.

8- Devlet işleri %70'i Rumlardan ve %30'u Türklerden oluşacak olan kamu görevlileri tarafından icra edilecektir.

9- Türklerin ve Rumların katılımıyla kurulması düşünülen Kıbrıs Cumhuriyeti ordusunun %60'ını Rumların ve %40'ını Türklerin oluşturduğu 2000 kişilik bir ordu olacaktır.

10- Yine %70'ini Rumların ve %30'unu Türklerin oluşturduğu 2000 kişilik bir polis ve jandarma birliği oluşturulacaktır.

11- Kıbrıs Adası'nın Lefkoşa, Magosa, Larnaka, Limasol ve Baf olmak üzere beş büyük kasabasında Türklere ayrı belediyeler kurma hakkı verilecektir.

12- Aynı topluma mensup kişiler arasındaki hukuk ve ceza davaları, o topluma ait hâkimlerin görevlendirdiği mahkemeler tarafından görülecektir.[84]

Türkiye, Zürih Antlaşması ile alınan kararların kendi lehine olması münasebetiyle var olan "taksim tezi" fikri yerine artık Kıbrıs'ta kurulması hedeflenen yeni bir bağımsız yönetimi bu şekilde kabul etmiş bulunuyordu. Böylece Türkiye ve Yunanistan, Kıbrıs'ta her türlü dış denetimden uzak yeni bir yönetim şeklinin kurulması noktasında ortak bir düşünce ile hareket etmeye başlamışlardır. Bu açıdan Kıbrıs sorunu ile ilgili üçüncü devlet statüsünde bulunan İngiltere'yle durumu görüşmek için Londra'da bir konferans düzenlenmesi talebinde bulundular. Konferans talebinin kabul edilmesi üzerine Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Başbakanları ve Kıbrıs Türk Lideri Dr. Fazıl Küçük ile Kıbrıs Rum Lideri Makarios'un katılımıyla konferans düzenlendi. Konferansta alınan kararlar şöyleydi:

1- Kıbrıs üzerindeki İngiltere egemenliğinin Kıbrıs Cumhuriyeti'ne bırakılmasına dair Kurulma Antlaşması yapılacaktır.

2- Kıbrıs'ın bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve anayasa düzenini güvenlik altına alan Garanti Antlaşması yapılacaktır.

3- Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında Askeri İttifak Antlaşması yapılacaktır.

4- Kıbrıs'ta yeni anlaşmalar hazırlanması konusunda önlemler alınacaktır.[85]

Kıbrıs idaresinin İngiltere'den alınıp Kıbrıs'ta Cumhuriyetin ilan edilmesi kararına yönelik bazı önemli tedbirler de alınmıştır. Bunlar:

---

[84]Emircan, 151-152.
[85]Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih(b),* Filiz Kitapevi Yayınevi, İstanbul, 1985, 748.

•Yeni kurulacak olan Kıbrıs Cumhuriyeti Rumlar arasından seçilecek Cumhurbaşkanı ile Türkler arasından seçilecek Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından yönetilecek. Ayrıca Kıbrıs Rum Meclisi seçimleri ile Kıbrıs Türk Meclisleri seçimleri ve Kıbrıs Karma Rum-Türk Meclisinin seçimleri yapılacaktır.

• Yeni kurulacak olan Kıbrıs Cumhuriyeti anayasasını hazırlamak için Kıbrıs'ta karma bir Türk-Rum komisyonu kurulacaktır.

• Ada'daki iktidarın İngiltere'den alınıp Kıbrıs Cumhuriyeti'ne devrini hazırlamak ve yeni Cumhuriyet'in devlet mekanizmasını teşkilatlandırmak amacıyla Kıbrıs'ta bulunan İngiliz valisi başkanlığında karma bir geçici komite kurulacaktır.

• Londra ve Zürih Antlaşmalarının son şekillerini vermek ve yeni Cumhuriyetin kuruluşuyla ilgili meseleleri hükümetlerin onayına sunulacak tasarıları hazırlamak üzere Londra'da beşli komisyon kurulacaktır.[86]

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kabul edilmesiyle birlikte, yeni kurulan Cumhuriyet rejiminin Cumhurbaşkanı Makarios, Cumhurbaşkanı Yardımcısı ise Dr. Fazıl Küçük olmuştur. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi dillerinin Türkçe ve Rumca olması, bayrağının ise ihtilaflara yer vermeyecek yansız bir renk ile oluşturulması kararı alınmıştır. Aynı zamanda, Kıbrıs'ta yaşayan toplumların seçimlerinin ayrı ayrı ve 5 yılda bir yapılması kararı alınmıştır.

Yunanistan ve Kıbrıs'ta yaşayan Rumların, Türk toplumuna karşı baskıcı tutumları tekrardan alevlenmiştir. Bu ve benzeri gelişmelerden sonra Kıbrıs'ta kurulması planlanan beş farklı Türk belediyesine dair sorunlar; Rum lider Makarios ile Lefkoşa Rum Belediye Başkanı başta olmak üzere diğer bütün Rum Belediye Başkanları arasında anlaşmazlıklar meydana getirmiştir.[87]

Ada'da yaşanması muhtemel iç karışıkların önlenmesi amacıyla 15-16 Ağustos 1960'ta Garanti ve İttifak konulu antlaşmaları yapılmıştır. İngiltere, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında Zürih Anlaşması'yla kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti anayasasının maddelerini doğrulayan kuruluş antlaşması ile birlikte Ek Garanti Anlaşması da imzalanmıştır. Alınan kararlar bu şekildeydi:

---

[86]Niyazi Ahmet Banoğlu, *Kıbrıs Dosyası*, Kervan Yayınları, İstanbul, 1974, 56-57.
[87]Hürriyet, 21 Mayıs 1959, s. 1.

1- Kıbrıs Cumhuriyeti, bağımsızlığını, ülke bütünlüğünü, güvenliğini devam ettirmeyi ve anayasaya saygı göstermeyi taahhüt eden herhangi bir devletle hiçbir siyasi ve ekonomik birleşmeye tamamen veya kısmen iştirak etmemeyi garanti eder.

2- Türkiye, Yunanistan ve İngiltere; Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını toprak bütünlüğünü ve güvenliğini, anayasa maddeleri ile meydana getirilen durumu tanır ve garanti eder. Türkiye, Yunanistan ve İngiltere, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin diğer herhangi bir devlet ile birleşmesini veya taksimini güden herhangi bir hareketi önlemeyi garanti ederler.

3- Bu anlaşmanın hükümlerine uyulmaması halinde garantör devletlerin her biri bu anlaşma ile meydana getirilen düzeni tekrar kurmak amacıyla harekete geçme hakkını muhafaza ederler.[88]

Kuruluş Antlaşmasına Ek, İttifak Antlaşması'na göre ise:

1- Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan; ortak savunma için birbirleri ile işbirliği yapmayı, bir sorun çıkması halinde de görüşmeyi kabul eder.

2- Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne doğrudan veya dolaylı olarak yöneltilen saldırılara karşı koymayı kabul eder.

3- Bu ittifakın ruhuna uygun ve bu gayenin gerçeklemesi için Kıbrıs Cumhuriyeti'nde üçlü genel karargâh kurulacaktır.

4- Bu karargâha Yunanistan 950, Türkiye ise 650 asker ile iştirak edecektir. Türkiye ve Yunan subayları Kıbrıs Cumhuriyeti ordusunun talim ve terbiyesini üstleneceklerdir[89].

Yapılan bu antlaşmalar neticesinde Türkiye, Kıbrıs'taki Türklerin herhangi bir anlamda can ve mal güvenliklerini tehdit edecek bir durum olması halinde, askeri bir müdahalede bulunabilmek amacıyla adada 650 kişiden oluşan askeri bir güç bulunduracaktı[90]. Ayrıca yapılan antlaşmalar ile bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nde yaşayacak olan Türk ve Rum taraflarının haklarının neler olduğu da ayrıca belirlemiştir[91].

---

[88]Emircan, 162.
[89]Baskın Oran, *Türk Dış Politikası (1919-1980),* Cilt I, İletişim, İstanbul, 2003, 612.
[90]Mütercimler, 83.
[91]Uçarol, *(b)* 748.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kabul edilmesi ile Türkiye Ada'ya yönelik "taksim" tezinden, Yunanistan ise uygulamaya çalıştığı "Enosis" hayalinden uzaklaşmışken İngiltere ise Kıbrıs'ta bulunan askeri üslerinin varlığını devam ettirecekti[92]. Bu gelişmelere rağmen Kıbrıs Cumhuriyeti yine de tamamen bağımsız bir devlet olamadı. Ada; Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Hükümetinin yönetimi altındaydı. Nihai durum bu şekilde sonuçlansa da yıllarca baskı ve şiddet altında yaşamış olan Türkler, siyasi anlamda önemli kazanımlar elde etmiştir.

2.2.Akritas Planı ve Kanlı Noel Olayları

Kıbrıs idaresinde mevcut bulunan anayasanın Türklere geniş haklar ve kazanımlar vererek Türk toplumunun yetkilerinin arttığını iddia eden Makarios, mevcut yönetim şeklinin Ada'da işlemez olduğunu ileri sürmeye başlamıştı[93].

30 Kasım 1963 tarihinde Rumların lideri Makarios, garantör devlet konumunda bulunan İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'a anayasa değişikliği talebi ile ilgili nota verdi[94]. Makarios tarafından verilen notada yer bulan istekler ise özetle şu şekildeydi:

1- Ordudaki asker sayısı Anayasaya bağlı olarak değil de buna dair hazırlanacak olan özel bir kanuna göre belirlenmelidir.

2- Cumhurbaşkanı ve Yardımcısının sahip olduğu veto hakkı kaldırılmalıdır.

3- Var olan yargısal ayrıma son verilerek adalet mekanizması tek elde birleştirilmelidir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin mevcut Anayasasına göre Türkler Türk yargıçlarına tabiyken Rumlar da Rum yargıçlarına tâbidirler.

4- Polis ve jandarma teşkilatı birleştirilmelidir. Mevcut sistemde polis teşkilatının başında bir Türk bulunmaktadır. Ancak, birleşme halinde başkanlık Rumlara geçecektir.

5- Türklerin ve Rumların kurduğu belediyeler birleştirilmelidir.

6- Memuriyetler nüfus oranlarına göre her iki toplum arasında paylaştırılmalıdır. Bilindiği üzere mevcut Anayasaya göre bugün Türklerin

---

[92]Mütercimler, 84.
[93]Mütercimler, 92.
[94]Uçarol, *(b),* 752.

memuriyetlerin yüzde 30'una sahip olmaları gerekmektedir. Değişiklik isteğinde ise Türklerin bu hakkı yüzde 20'ye inmektedir.

7- Amme komisyonlarda 10'da 3 oranı esas alınmıştı. Yapılan teklifte bu oran 5'te 1'e indirilmektedir.

8- Türklerin oluşturduğu meclis açık bırakılırken, Rumların meclisi dağıtılmıştır. Rum meclisinin dağıtılması hâkimiyeti milliyenin Rumlarda olmadığını gösterdiği için bu durumun düzeltilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

9- Temsilciler Meclisi Başkanı ile Yardımcısı, cemaatler arasından ayrı ayrı değil de meclis tarafından tüm milletvekillerinin katılımı ile seçilmelidir. Böylece, Rumlar istedikleri Türkü, Başkan Yardımcılığına getirebileceklerdi.[95]

Kıbrıs Rum lideri Makarios'un yapmış olduğu anayasa değişikliği teklifi mevcut Türkiye Hükümeti tarafından onaylanmamıştır.[96]. Yunanistan ve Kıbrıslı Rumların gerçekleştirmeyi hedefledikleri Enosis düşüncesini devam ettiren şiddet eylemleri halen sürmekteydi. Nitekim önerdikleri anayasa değişim teklifleri de bunu açıkça göstermekteydi. Bu durum Kıbrıs'ta kurulan ortak yönetim hayalinin de askıya alınması sürecini beraberinde getirmiştir.

Türklerin, Kıbrıs siyasetinde ilk günden bu yana göstermiş olduğu barışçıl politikalara rağmen uğradığı haksızlıklara, dünya kamuoyundan hiçbir tepki gelmemiştir. Rumlar, Türkiye ve Kıbrıs Türklerine barış konusunda herhangi bir güven de vermiyordu[97]. Kıbrıs Adası'nın gerçek sahipleri olarak kendilerini gören Rumlar, Türkleri ise azınlık olarak görmekteydi. Rum toplum lideri Makarios, 22 Aralık 1963'te Garanti Antlaşmasını tek taraflı iptal etmiştir[98]. Rumlar, Kıbrıs hâkimiyetini arttırma hedefleri doğrultusunda anayasal tekliflerinin reddedilmesi üzerine Akritas Planını uygulama yolunda hareket etmeye başladı. Böylece, 1963 yılının sonlarında, Kıbrıs'taki Türk Alayının Doktoru olan Nihat İlhan'ın eşi ile üç oğlu evlerinde katledilerek tarihe 'Kanlı Noel' olarak geçecek bir dönemi

[95]Cumhuriyet,7 Aralık 1963, 7.
[96]Cumhuriyet, 7 Aralık 1963, 1.
[97]Erol Manisalı, *Dünden Bügüne Kıbrıs*, Gündoğan Yayınları, İstanbul 2002, 54.
[98]Tarakçı, 15-16.

beraberinde getirmiştir. Böylece Rum terör faaliyetleri Ada'nın her yerine yayılmaya başlamıştır[99].

Akritas Planı ile başlayan, beraberinde Kanlı Noel olayları ile devam eden Rum saldırıları gün geçtikçe artmaya başlar. Bu saldırılar, Kıbrıs Adası'nda yer alan Boğaz, Zeytinlik, St. Hilarion, Ozan Köy, Geçitkale, Tatlısu, Boğaziçi, Larnaka, Baf, Limasol, Gaziveren, Çamlıköy, Denya, Ayvasıl, Sillura, Arpalık, Baf, Magusa gibi Türk yerleşim bölgelerine de sıçrayarak devam etmiştir. Sonuç olarak nice Türk köyü yakılmış, birçok sivil hayatını kaybetmiş ve halk yaşadığı bölgeden göç etmek durumunda kalmıştır. Bunun üzerine Türkiye acil olarak Birlemiş Milletlere başvuruda bulunmuştur[100].

2.3.Yeşil Hat ve Johnson Mektubu

Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin güvenliğini ve bölgenin denetimini sağlamak amacıyla Barış Gücü oluşturuldu. Sonrasında Lefkoşa'yı ikiye ayıran "Yeşil Hat" üzerine çalışmalar başlatıldı[101].

Kıbrıs meselesinde, İngiltere'nin açıkça, ABD'nin ise dolaylı olarak araya girmesi ile Türkiye'ye güvence verdikleri bir dönem başlayacaktır. Bu çerçevede İngiltere, 26 Aralık günü Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kıbrıs Adası'na tek taraflı müdahalesine gerek duyulmadığını belirterek İngilizlere ait 2500 askerin adada güvenliği ve düzeni sağlamakla görevlendirileceğini beyan etmiştir. Kıbrıs'ın Rum egemenliğindeki hükümeti de buna aynı gün olumlu yanıt verince Türkiye, İngiltere ve Yunanistan temsilcileri 30 Aralık 1963'te Lefkoşa'da karşılıklı ateşkesin uygulanacağı 'Yeşil Hat'tı belirlediler[102]. Aynı zamanda Yeşil Hat, Kıbrıs'ta iki farklı idari yönetimin kurulmasının da en belirleyici adımı olmuştur.

Yapılan antlaşmalar, çizilen sınırlar, düzenlenen konferanslar ve diplomatik ilişkilerin hiçbiri, Rumları, Enosis fikrinden vazgeçirememişti. Bunu açık bir şekilde yaptıkları tedhiş faaliyetleri ortaya koymaktaydı. Türk hükümetinin gönderdiği hiçbir notaya olumlu yönde dönüş yapmayan Rumlara karşı, dönemin Türkiye Başbakanı

---

[99]Güner Göktuğ, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Hazırlayan Siyasal Nedenler,*Lefkoşa: Özel Baskı, Nisan 1990, 96-97.
[100]Tarakçı, 16.
[101]Uçarol, (b),754.
[102]Mütercimler, 85

İsmet İnönü çareyi Kıbrıs'a çıkarma yapmakta bulmuştur. Bu kararını Yunanistan'ın koruyuculuğunu üstlenen ABD'ye bildirmiştir. Fakat ABD Başkanı Johnson'un Türkiye Cumhuriyeti yetkililerine gönderdiği mektup, Türkiye tarafından ABD'ye karşı şiddetli eleştirileri de beraberinde getirmiştir. ABD Başkanı Johnson, 5 Haziran 1964 tarihli mektubunda şunları belirtmekteydi:

1- Türkiye garanti antlaşmasını tam işletmeden Ada'ya müdahale kararı almıştır. Türkiye henüz müdahale hakkını kullanamaz.

2- Türkiye tarafından Kıbrıs'a yapılacak askeri bir müdahale kendisini Sovyetler birliği ile bir çatışma durumuna sokabilir. Türkiye, NATO'lu müttefiklerine danışmadan onların onayını almadan böyle bir harekete giriştiğine göre acaba NATO'nun Türkiye'yi savunma yükümlülüğü var mıdır? Türkiye bu noktayı herhalde düşünmedi.

3- Türkiye ile Amerika arasında mevcut 12 Temmuz 1947 tarihli yardım antlaşmasının dördüncü maddesine göre Türkiye, ABD'nin vermiş olduğu silahları Kıbrıs'a müdahalede kullanamaz çünkü bu silahlar Türkiye'ye savunma amacı ile verilmiştir.

4- Ayrıntılı görüşmeler için Türkiye başbakanı Washington'a giderse Başkan bundan memnun olacaktır[103].

Johnson'un göndermiş olduğu davet üzerine Türkiye Başbakanı İsmet İnönü ve eşi, beraberindeki heyetle 21 Haziran'da Washington'a gitmek üzere yola çıkmıştır. Böylece Kıbrıs meselesi ile ilgili Türk-ABD görüşmeleri başlamıştır. Türkiye'nin söz konusu görüşmeyi gerçekleştirmesindeki asıl amaç Londra ve Zürih antlaşmalarıyla Kıbrıs Türklerine tanınmış olan hakların güvenliğini, garantisini ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs Adası'ndaki yetkilerinin artırılmasını sağlamaktı. Türk Hükümetinin bu istekleri ABD tarafından da kabul edilmiş olsa da ABD tarafından Ege Adalarından birinin Türkiye'ye verilmesine karşılık Türkiye Hükümetinin Kıbrıs'tan çekilmesi isteniyordu. Bu durum Türk tarafınca kabul edilmemiştir[104].

---

[103]Fahir Armaoğlu,*20. Yüzyıl Siyasi Tarihi(b),* Alkım Yayınevi, Ankara, 2005, 789.
[104]Armaoğlu, ***(b),*** 791.

2.4.Dean Acheson Planı ve Cenevre Konferansı

Uzun yıllar dış güçler tarafından idare edilmeye çalışılan ve birçok ülkenin de üzerinde farklı emelleri olan Kıbrıs'ın, mevcut sorunlarına kesin bir çözüm getirmeyi düşünen ABD, Dışişleri Bakanı Dean Acheson'u bölgeye göndermeyi kararlaştırdı. Nihayetinde 10 Temmuz 1964'te Cenevre'de görüşmelere başlandı.

Dönemin ABD Dışişleri Bakanı Dean Aecheson tarafından Türk ve Yunan taraflarına hazırlamış olduğu planda yer alan maddeler şunlardır:

• Karpaz'da adanın %5'ini oluşturan bir bölge üs olarak Türkiye'ye verilecek buna karşılık Türk tarafı ise Rumların gerçekleştirmek istediği Enosis'i kabul edecektir.

• Kıbrıs Adası altı yerel bölgeye ayrılacak ve bu yerel bölgelerden ikisi Türk denetimine bırakılacaktır.

• Ege Denizi'nde bulunan Meis Adası Türkiye Cumhuriyeti Devletine verilecektir.

• Kıbrıs Adası'nda bulunan Türklerin azınlık hakları tanınacaktır.

Acheson Planı ile uygulanmaya çalışılan bu önerinin en önemli taraflarından biri de Kıbrıs'ın Rum tarafında kalan en az beş kanton veya mahalli muhtariyet bölgesinde Türklerin yoğun olarak yaşamalarıydı[105].

Planda yer alan bu maddeleri kabul etmediğini öne süren Rumlar, saldırılarına Türk kuvvetlerinin bulunduğu Mansure ve Erenköy'de devam etmiştir. Barış Gücü, bu saldırıları önleyemeyince Türk uçakları, Rum bölgelerini bombalayarak karşılık vermiştir. Kıbrıs Harekâtının önemli pilotlarından olan Cengiz Topel kullandığı jet uçağının düşmesi sonucu hayatını kaybetmiştir.

Aecheson Planı'nın Enosis'in gerçekleşmesine engel olduğunu düşünen Kıbrıs Rum Lideri Makarios bu planı kabul etmemiştir. Aecheson Planı'nın başarısız olmasından sonra Ada'da bulunan Türklere karşı Rum ve Yunan saldırılarının artarak devam etmesi üzerine ABD tekrar devreye girerek taraflara II. Acheson Planı'nı görüşülmesi için gündeme getirmiştir[106]. Bu plana göre; 200 mil karelik bir bölge, 50 yıl için Türkiye'ye kiraya verilecektir. Ayrıca Türklere azınlık hakları

---

[105] FerhatApuhan,*Kıbrıs Barış* Harekâtı*ve Bingöllü Kıbrıs Gazileri,* Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2017.

[106] Sebahattin İsmail, *150 Soruda Kıbrıs Sorunu(a)*,Kastaş Yayınevi, İstanbul, 1998, 169-171.

verilmekle birlikte Kıbrıs Adası Yunanistan'ın himayesine bırakılacaktır. Türklerin hakları ise ABD'nin garantörlüğünde olacaktır. Türkiye'nin aleyhine olan bu plan Türkler tarafından reddedildiği gibi Rumlar tarafından da Enosis'e engel olduğu gerekçesiyle kabul edilmemiştir[107].

Türkiye, yıllarca devam eden Rum saldırılarına sert bir şekilde karşılık vermekle ilerde yaşanacak büyük müdahalelerin sinyalini de vermekteydi. Yunanistan tarafı ise Türklerin bu kararlı duruşu karşısında geri adım atmaya başlayıp Kıbrıs meselesinde daha yumuşak politikalar izlemeyi planlıyordu. Fakat her ne kadar Türk-Yunan ikili görüşmeleri başlasa da Kıbrıs'ta siyasi, sosyal ve ekonomik çıkarlar değişmeyerek çatışmalar devam etmiştir.

Kıbrıs'ta 1964 yılı sonlarına kadar 500 civarında Türk öldürülmüş, 198 Türk kaybolmuş, 103 köyde 527 ev tamamen harap edilmiş ve 2000 ev zarar görmüştür. Toplam 150 köyde bulunan 30000 Türk de göç etmek zorunda bırakılmıştır[108].

Kıbrıs Hükümeti, 18 Aralık 1965'te Kıbrıs Türklerine azınlık statüsü öngören bir karar alarak Ada'da idareyi ele geçirmeye başlamıştır. Türkleri yok sayan Rumlar, Türk ürünlerine yasaklar koymuştur[109]. 1963'ten 1966'ya kadar Kıbrıs Türklerinin maddi zararı iki milyar Türk lirasını aşmıştır[110].

---

[107]Sebahattin İsmail, 169-171

[108]Sebahattin İsmail, *1974 Öncesi 1974 Sonrası Kıbrıs Türk Halkı(b),*Kastaş Yayınevi, İstanbul, 1989, 41.

[109]Umut Arık, *Kıbrıs Krizi,*Lefke Avrupa Üniversitesi/Sosyal Bilimler Dergisi 2(1), 2011, 9.

[110]Rauf Denktaş, *12'ye 5 Kala,*Butik Matbaa, Ankara, 1966, 20.

3.KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI

3.1. Kıbrıs Barış Harekâtını Hazırlayan Süreç

1964 yılı sonrasında, Türk savaş uçakları, etkili bombardımanları sayesinde, Rum saldırılarını durdurmayı başarmıştı. Bu süreçte Barış Gücü'nün göstermiş olduğu çabaların da etkisi olmuştur.

Kıbrıslı Rumlar, 1967 yılı başlarında silahlanmaya tekrardan başlamışlardır. Dışarıdan silah alma yoluna giderek önce İtalya, sonrasında Çekoslovakya'dan aldığı mühimmatlarla baskı kurarak terör eylemlerine devam etmiştir. Rumların bu silahlanma sürecinin etkisi ile Türk toplumu da kendi güvenliğini sağlamak için bazı tedbirler almaya başladı. Bulunduğu bölgelere özellikle hava yoluyla silah yardımının yapılabileceğini ifade etmiştir[111].

Yunanistan'da alt rütbeli subaylarca 21 Nisan 1967 yılında gerçekleşen askeri cunta girişimi, yedi yıl sürecek faşist bir yönetim anlayışını da beraberinde getirmiştir. Bu darbe girişimden sonra, Kıbrıs meselesinde farklı bir diplomasi gerçekleşmesi beklense de sonraki süreçlerde yaşanan olaylar, Enosis düşüncesinin devam ettirilmeye çalışıldığını açıkça ortaya koymuştur. O dönem Yunanistan yönetimin tek düşüncesi Kıbrıs'ı bütünüyle ilhak etmekti.

1967 darbesiyle yönetimi ele geçiren Konstantinos Kollias ile dönemin Türkiye Başbakanı arasında bir toplantı düzenlenmiştir. Kurulan bu temas sonucunda Keşan ve Dedeağaç görüşmeleri yapılsa da Kıbrıs Türk halkının kaderi değişmediği gibi beraberinde yeni katliamları da getirdi. Türkiye, Kıbrıs için etkili ve kalıcı bir yöntem bulmak için tüm kartlarını masaya koymuştu. Türkiye'nin Ada'ya çıkarma yapma düşüncesini ve Ankara'nın havasını dönemin önemli gazeteci yazarlarından Cüneyt Arcayürek, şöyle belirtmekteydi;*" Türkiye yine ayaklanmaya başladı. Ada'ya müdahale etme zorunluluğu tekrardan gündeme geldi. Eskiye göre daha bilinçliydik. Artık işin şakaya kalır bir yanı yoktu. ABD de Johnson mektubuyla Türkiye'yi elden kaçırmamak için daha özenli bir politika izliyordu. Her şeye rağmen Türkiye'ye ve Kıbrıs Türklerine karşı olan dengesizliği giderecektik. Artık başkent An-*

[111]Mütercimler, 167.

kara'da bir savaş havası esiyordu. Dışişleri Bakanlığı ile basın arasında oluşan işbirliği sonucu, Türkiye'de hangi hükümet olursa olsun, ulusal çıkarlar ortaya çıktığı zaman basının, kamuoyunun, halkın o hükümetin yanında yer alacağı gibi çok önemli bir olgu sergiliyordu. Hükümet, Kıbrıs'a asker çıkarılmasından yana olduğunu bildirdi. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, bunalımın tam ortasında çağrılı olarak Başbakanlığa gelip Başbakan Demirel ve Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in verdiği bilgileri dinledi. Fikri soruldu. İnönü kimi kuşkularını dile getirmiş, deneyimlerinden elde ettiği sonuçlara göre hükümeti uyarmıştı. AP iktidarının bu uyarılara özenle eğildiği sonradan anlaşılmıştır. İsmet Paşa Ada'yı çok iyi analiz etmişti. Paşa'ya göre Kıbrıs Adası, kişi başına düşen geliriyle bizden de ötedeydi. Bir ülkede, o ülkeye sahip olmak isteyenlerin en azından 25-30 bini bizzat savaş vermeliydi. Ordu, denizaşırı hiç savaş yapamamıştı, buna çok özen gösterilmeliydi. Çıkarma kararı uygulanırsa, silahlı birlikten gidip mağlup olması ya da geri çekilmesi sayısız felaketler getirirdi, çok dikkat edilmeliydi. İsmet Paşa sıcak savaşa hiçbir zaman yanlı olmamıştı. Bir yandan Türkiye'nin denizden yapacağı bir askeri harekâttaki olanaklarını bildiriyordu, öte yandan Kıbrıs'la birlikte başımıza uluslararası alanda büyük sorunların çıkmasından kuşku duyuyordu. Demirel'e, 'Asker gider, bir de başarılı olmazsa bunun sonucunu çok kötü öderiz' demeye getiren telkinlerde bulunuyordu. Demirel'in İsmet Paşa'nın uyarılarından etkilenmediği söylenemezdi. Sonunda tarihsel bir deneyim konuşmuştu. Orduların başarı ya da başarısızlık durumunda ülkelerin başlarına nelerin gelebileceğini çok yakından bilen bir önderdi İsmet Paşa. İsmet Paşa, Başbakanlıktan çıkarken basına, 'hükümeti desteklediğini' bildirdi. Bu ayrı bir coşkuya yol açtı. Ordunun ileri gelenleri, Hükümetin Ada'ya asker gönderme kararını öğrenir öğrenmez, Genelkurmay'a koşmuşlar, çalışmalara girişmişlerdi. Ne çare elimizdeki araçlar yine de yetersizdi. 1963-1964 bunalımından gerekli dersleri çıkaramamıştık. Ada'ya yine donanma gözetiminde askerlerle araçları şileplerle gönderecektik. Gemilerin altına mermileri, güvertesine askerleri yerleştirecektik. Bir çıkarma uygulamasının, bu koşullar altında, büyük kayıplara yol açacağı belliydi. Ancak kıvançla söylemeliyiz ki, maddi ve manevi yitikler ne denli büyük olursa olsun Türkiye bu kararı vermişti. Kıbrıs'a müdahaleye olanak tanıyan karar Millet Meclisi'nde 1964'te alınmıştı, yürürlükteydi, yeni parlamento kararına gereksinim yoktu. Hükümet, Genelkurmay Başkanı Cemal Tural ile öteki kuvvet komutanlarını başba-

kanlığa çağırdı. Bakanlar Kurulu, Kıbrıs'a askeri müdahale yapılması kararını aldı. Şimdi, sözlü olarak sizlere bu kararı bildiriyorum. Yarın, TBMM'den de geçecek. Müdahaleyi her an yapmak durumundayız. Bu konudaki hükümet kararı üç-beş dakika sonra elimizde olacak dedi. Komutanlar kalktı. Tural ' Baş üstüne' dedi. Fakat Kara Kuvvetleri Komutanı Refik Yılmaz Başbakana, 'Hedef ne olacak?' diye sordu. Tural bu soruya bozulduğunu belirten bir davranış gösterdi. Oysa hükümet yıllar yılı böylesine ulusal bir sorun karşısında her türlü planın yapıla geldiğini varsayıyordu. 'Ordu, gerekeni yapacaktır.' Tural böyle söyledi. Askeri bir harekâta kesinlikle karar verildiği, ordu liderlerinin alınan hükümet kararını derhal yerine getireceklerini, askerce ifade ettikleri sırada, böyle bir çıkarma için 6 helikopter, iki çıkarma teknesi ve 150 paraşüt bulunuyordu. Komutanlar ayrıldılar, ama Demirel, bir süre sonra yanına Milli Savunma Bakanı Topaloğlu ile Dışişleri Bakanı Çağlayangil'i alarak Genelkurmay'a gitti. Herkes oradaydı, kimi konuşmalar, tartışmalar yapılıyordu. 1964'teki Rum saldırısından hayli deneyimli olan Hava Kuvvetleri Komutanları İrfan Tansel, kuvvet personeline gerekli buyrukları vermişti. Batı havaalanlarındaki jetlerin hepsi doğuya kaydırılıyordu. Özellikle Malatya'ya. Düşman güçlerinin bu alana sokulmasına olanak yoktu. Deniz Kuvvetleri Komutanı Uran, 'Peki Ada'ya nereden çıkalım?' diye soruyordu. "Girne çok kayalık" diyordu. Demirel, oradaki su kesimini sordu. Açık bir yanıt alamadı. Kara Kuvvetleri Komutanı, 'Başarılı bir harekât için en azından bir kolordu ile 50 tank çıkarmamız gerekir.' diye konuşuyordu. Bu kadar büyük gücü taşıyıp Ada'ya götürecek deniz araçlarından yoksunduk oysa. Ayrıca Komutanın belirttiğine göre, kuvvetlerin güneye doğru kaydırılması 4-5 gün sürerdi. Oysa hükümet "her an müdahaleye geçilmesi" buyruğunu verebilirdi. Genelkurmaydan ayrıldıktan sonra, Demirel, Çağlayangil'e"Müdahale eder de sonuç alamazsak… Olay biter, ama her biçimde biter..." dedi[112].

Kıbrıs bundan böyle Türk-Yunan savaşı veya İngilizlerin hâkimiyet mücadelesi değil, ABD-SSCB çatışmalarına da konu olmaktaydı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan antlaşmalar gereğince Anadolu'yu kendi çıkarları doğrultusunda ele geçirmeye çalışan emperyalist düşünce, yayılmacı politikasını Kıbrıs'ta da devam ettirmekteydi. Çünkü savaş demek kapitalist düzenin en önemli çıkarları doğrultusunda

[112]Mütercimler, 171-172-173.

ülkeleri, halkları yeniden dizayn ederek ele geçirmesi demektir. Bölgede herhangi bir yayılmacı politikası olmayan Türk toplumu kışkırtma ve saldırı olmadığı sürece savaşın olmasından yana bir tutum sergilememiştir. İstiklal mücadelesi ile bağımsızlığını ele geçiren Türk devleti ve toplumu, aynı birlik ve beraberliği Kıbrıs Barış Harekâtı sürecinde de net bir şekilde ortaya koyacaktır. Uluslararası güçler ve Barış Gücü bu çatışmalar karşısında barışı koruyamamıştır. Yunanistan, her ne kadar geri çekilme sinyalleri verse de Ada'ya sivil görünümlü askerler getirerek ilerde daha da şiddetli yaşanacak bir savaşın sebebi olmuştur. Dışarıdan müdahale eden güçler de bunu çoğu zaman görmezden gelerek savaşın bir nevi tetikleyici unsuru olmuştur.

3.2.15 Temmuz 1974: Makarios'a Yapılan Darbe

Türkiye, 1970 yılının başlarında Kıbrıs meselesinin yanında, haşhaş sorunu, petrol arama faaliyetleri ve kıta sahanlığı gibi önemli bazı sorunlar ile de karşı karşıya kalmıştır. Özellikle haşhaş sorunu, Türkiye-ABD arasında büyük bir anlaşmazlık halini almıştır. CHP-MSP koalisyon hükümeti döneminde, haşhaş ekimi ile ilgili sorunlar şu şekilde dile getirilmiştir: *"Haşhaş sorununa bir yandan insanî kaygıları tatmin edici öte yandan haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır."* [113]

Dönemin Başbakanı Ecevit TBMM' de *"Haşhaş sorunu öncelikle, milyonlarca köylüden oluşan haşhaş ekicilerinin durumları ile ilgili sorundur, onların sorunlarına tatmin edici bir çözüm bulmak zorundayız fakat bu çözümü ararken de haşhaş meselesinin insanî yönünü akıldan çıkarmayacağız.*[114]*"*açıklamasını yapmıştır. Bu açıklama haşhaş konusunda yeni hükümetin daha kararlı bir duruş sergileyeceğinin işareti olarak algılansa da TBMM'de farklı tartışmalara neden olmuştur. Süleyman Demirel, iktidarın haşhaş konusundaki bu açıklamasını "sathî ve yuvarlak" bir açıklama olarak nitelendirmiş, seçim öncesi bu konunun istismar edildiğini vur-

[113]Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetleri (1960-1978), 292.
[114]MMTD, 4. Dönem, C.1, 1. Birleşim, (24.10.1973/26.02.1974) , TBMM Matbaası, Ankara 1974, 355.

gulayarak hükümetin açık bir ifade ile "yasağı kaldıracağım ya da kaldırmayacağım" açıklamasını yapmasını istemiştir[115].

Türkiye, haşhaş ekiminde toplumun sağlığını bozabilecek bir üretim yapmadığını, daha çok insan sağlığı için ilaç sanayisinde kullanılmak üzere üretildiğini her alanda dile getirmeye çalışmıştır. Bu konunun Türkiye'nin tek başına alması gereken bir karar olmadığını, dönemin Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş, New York Times gazetesine verdiği demeçte *"Bir taraftan başka ülkelerde, mesela Hindistan'da yeni ekimi teşvik etmek düşünüldüğü ortada iken, bir başka ülkede bunun yasaklanmasını ve oradaki insanların büyük iktisadî sıkıntılara maruz bırakılmasını Türk kamuoyuna anlatmanın mümkün olmadığını."* dile getirmiştir[116].

Bu dönemde ABD, çıkarları ölçeğinde Türkiye'ye haşhaş ekimi konusunda yaptırım uygulamak istiyorsa da Türkiye'de buna karşın kendi vatandaşının ekonomik endişelerinin giderilmesi noktasında aynı hassasiyetin gösterilmesini dile getirmeye çalışmıştır[117]. Bu konu, Kıbrıs sorununda ve Türkiye'nin dış politikasında önemli değişiklikler yapmasına neden olacaktır. Haşhaş ekimi bir iç sorun gibi görünmesine rağmen, ABD'nin uygulamaya çalıştığı politika sonucunda uluslararası bir soruna dönüşmüştür. Dönemin Başbakanı Ecevit, tam da bu süreçte Afyon'a bir gezi düzenlemiştir.

15 Temmuz sabahı Afyon'a gitmek için hazırlanan Ecevit, Kıbrıs'ta Yunan Silahlı Kuvvetlerine bağlı subayların Makarios'u devirerek darbe yaptığı haberini Kıbrıs-Yunan Dairesi Başkanı Ecmel Barutçu'dan havaalanında öğrenmiştir. Bu sıcak gelişmeyi Mehmet Ali Birand anılarında şöyle anlatmıştır: *"...Kırmızı kâğıdın üzerinde- ÇOK GİZLİ damgasıyla Barutçu'ya uzatılan kâğıtta şunlar yazıyordu: Bugün 08:30 civarında Makarios'a karşı bir darbe olduğu öğrenilmiştir. Başpiskopos'un sarayının etrafından ateş sesleri gelmektedir. (TC Lefkoşa Büyükelçiliği)...Saat tam 10:25 idi. Barutçu koltuğundan fırladı. Genelkurmay İstihbarat Başkanı Recai Engin paşayı buldurttu ve durumu anlattıktan sonra, sizin direkt hattınız varsa lütfen söyleyin Başbakan'ın uçağını durdursunlar, dedi. Genelkurmay'ın da henüz olaydan haberi yoktu. Başbakan'ın uçağı saat 11.00'da kalkacaktı... Barutçu,*

---

[115]MMTD, 4. Dönem, C.1, 36. Birleşim, (04.02.1974), TBMM Matbaası, Ankara, 1974, 387-446.
[116]Tercüman, 30.04.1974.
[117] *"Kim Ne Kaybetti?"*, Hürriyet, 27.06.1974.

Özel Kalem Müdürü Kemal Bey'i, onun aracılığıyla da Işık'ı buldurabildi. Eğer münakaşa uzarsa Ecevit her şeyden habersiz yoluna devam edecekti. O sırada ikinci telgrafta gelmiş, Makarios'un öldüğünün ancak doğrulanamadığı söyleniyordu. Barutçu, Işık ile beraber telefona gelen Ecevit'e telgrafları okudu."[118] Seyahate devam etme kararında olan Ecevit, Bakan Vekili Işık'a, Bakanları toplayıp durumu izlemelerini, şuan gelen haberlerin yetersiz olduğunu ve kendisinin erken döneceğini söyleyerek havaalanından ayrılmıştır[119].

Aynı gün Ankara'ya dönen Ecevit son haberleri değerlendirmiş, Millî Güvenlik Kurulu ve parti liderleri ile toplantı yapmıştır. Ecevit: *"Bu darbe, Yunan Cuntası tarafından düzenlenmiş ve açıkça Enosis'i hedef alan bir harekettir. Durum son derece ciddidir ve hafife alındığı takdirde Türkiye bundan zararlı çıkacaktır. Enerjik hareket etmekten başka çıkar yolumuz yoktur. Ben Türk ordusunun yeteneklerine inanıyorum. Derhâl gerekli hazırlıklara başlamamız ve vakit kaybetmeden yürütmemiz şarttır."* konuşmasıyla kesin bir değerlendirme yapmış olmasına rağmen kimse açıkça bir müdahaleye gidileceğini henüz anlamamıştır[120].

Bundan sonraki süreçlerde, Kıbrıs Ada'sının Yunanistan tarafından ilhak edilmesine yönelik yapılan bütün çalışmalar karşısında kararlı bir tutum sergileyen Türkiye, Enosis'in gerçekleşmesine her şartta engel olmaya çalışmıştır.

15 Temmuz 1974 günü Yunan subayları Kıbrıslı Rumların lideri olan Makarios'a karşı darbe girişiminde bulunmuşlardır.Her ne kadar Makarios'un öldürüldüğü söylense de İngilizlere sığınıp adadan kaçmayı başarmıştır.

Makarios'a yapılan darbenin hemen ardından Kıbrıs Hükümeti'nin Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturan Nikos Sampson "Kıbrıs Helen Cumhuriyeti"ni ilan ederek Kıbrıs sorununa yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu, aynı zamanda Enosis'i gerçekleştirme idealleri yolunda atılan önemli adımlardan birisidir. Darbe girişiminden sonra BM güvenlik Konseyi'nde konuşma yapan devrik Rum lideri Makarios, şu açıklamalarda bulunmuştur: "Yunanlılar Kıbrıs'ı işgal etmişlerdir ve Türkler çok daha tehlikededirler. Ada'daki çarpışmalar kanlı bir şekilde devam etmektedir. Büyük binalara Yunan bayrakları çekilmiştir. Sokaklarda her an tanklar dolaşmaktadır. Bu

---

[118]Mehmet Ali Birand, *30 Sıcak Gün*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1980, 21.
[119]Murat Sarıca ve Erdoğan Teziç ve Özer Eskiyurt, *Kıbrıs Sorunu***,** Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1975, 180.
[120]Birand, 29.

işgal harekâtı, Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünü tamamen ortadan kaldırmaktadır. Bugün Türk toplumu tehlike içindedir"[121]. Makarios'un "Türkler tehlike içindedir." şeklindeki konuşmasını ilerde Nikos Sampson'da itiraf edip bu söylemin bir gerçek olduğunu şu sözlerle dile getirmiştir: "Türkiye, müdahale etmeseydi, Enosis'i ilan etmekle kalmayıp Türkleri de imha edecektim"[122] demiştir. Nitekim hazırlanan bütün planlamalar bu gerçekliği ortaya koymaktaydı.

3.3.20 Temmuz 1974: Birinci Kıbrıs Barış Harekâtı

Türkiye Cumhuriyeti, hiçbir zaman topraklarını genişletme politikası içerisine girmemiştir. Aynı zamanda bu politika doğrultusunda her zaman Kıbrıslı Türklerin huzurunu düşünerek hareket etmiştir. Fakat her defasında terör eylemlerine devam eden Rumlara karşı da kararlı bir savunma ve yeri geldiğinde de taarruz düşüncesi ile müdahale yapmayı uygun görmüştür. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti, Garanti Antlaşması'nın 4. Maddesine göre:

"*Bu antlaşmanın hükümlerinin, herhangi bir şekilde ihlali durumunda, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık, bu hükümlere uymayı sağlamak için gereken girişimler ya da tedbirler hakkında birlikte görüşmeyi kabul ederler. Anlaşmanın mümkün olmadığı takdirde, Garanti veren bu üç devletten her biri, bu Antlaşma ile kurulmuş bulunan düzeni tekrar kurmak maksadı ile harekete geçme hakkını saklı tutmaktadır.*"[123]İş bu madde doğrultusunda Türkiye tek taraflı müdahale yetkisini kullanarak, Barış Harekâtını,gerçekleştirmek üzere planlamalar yapmaya başlamıştır.

Yaşanan olaylar neticesinde, Türkiye'de hareketli saatler yaşanmıştır. Acil olarak parti liderleri ile birlikte genelkurmayın da katıldığı Milli Güvenlik Kurulu toplanmıştır. Genel kurulda Başbakan Ecevit: "*Bu bir Yunan müdahalesidir. Adadaki anayasal düzen yıkılmış, gayrimeşru bir askeri yönetim kurulmuştur. Türkiye bunu antlaşmaların ve garantörlerin ihlali saymaktadır.*" diyerek dünya kamuoyuna Türkiye'nin bu konudaki düşüncelerini dile getirmiştir. Kıbrıs sorunu ile ilgili toplanan Bakanlar Kurulu'nun üçüncü toplantısı sabah saatlerine kadar devam etmiştir. Yapılması hedeflenen Harekât planı tekrardan gözden geçirilmiş ve Kıbrıs'a müdahale

[121]Alasya,*(a)*, 45.
[122]Alasya,*(a)*, 45.
[123]Alasya, *(a)*,46.

kararı alınmıştır. Harekâtın da 20 Temmuz 1974 sabahı gerçekleştirilmesi düşünülmüştür[124].

Garantör devletlerce imzalanan antlaşmanın 4. Maddesi gereğince, Türkiye, İngiltere ile bir görüşme talebinde bulundu. 17 Temmuz 1974'te Ecevit, İngiliz Hükümeti ile görüşmek üzere Londra'ya gitti. İngiltere Başbakanı Harold Wilson ile yapılan toplantıda Ecevit, Türkiye hükümetinin resmi görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: *"Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale hakkını diğer garantör devlet olan İngiltere ile beraber kullanmasını istiyoruz. Ayrıca Kıbrıs'ta eski statünün yeniden kurulması için gereken tedbirlerin alınmasını talep ediyoruz. 1960'ta Kıbrıs'taki kuvvet dengesi Türkiye aleyhine bozulmuştur. Yunan subaylarının Ada'dan çıkmaması halinde kuvvet dengesinin yeniden tesisi için Türkiye, Kıbrıs'a asker sevk edecektir."*[125]Wilson ise Ada'nın bağımsızlığı ve NATO'nun güney kanadı ile ilgili olarak Ecevit'in endişelerini anlayışla karşıladığını belirtmiştir. Akabinde de: *"Kıbrıs'ın artık dünya politikasını ilgilendiren önemli bir sorun hâline geldiğini, acele edilmeden bir çözüm yolunun bulunmasını, müdahalenin en son çare olması gerektiğini ve Ada'daki dengenin silah kullanılmadan çözülebileceğini…"* [126]ifade etmiştir. Bu açıklama doğrultusunda, İngiltere'nin Kıbrıs'a müdahale etme veya herhangi bir çıkarma yapılması durumunda destek vermeyeceği açıkça ortaya çıkmıştır.

Londra'da Türk heyeti için en beklenmedik gelişme ise Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Joseph Sisco'nun gelmesi olmuştur, diyen Birand, anılarında konuyu şu biçimde anlatmıştır: *"…Türk heyeti, biraz sonra Bakanlar Kurulu odasına çağrıldı. Wilson, Ecevit'ten bir gün daha kalmasını ve Sisco'nun da katılacağı üçlü bir toplantının yapılmasını istedi. Ecevit kesinlikle üçlü bir toplantıya karşıydı. Yarın dönüşü erteleyebilirim, ancak Mr. Sisco ile dost bir ülkenin temsilcisi olarak, Türk Büyükelçiliği'nde görüşürüm. Burada garantör ülke olarak sizinle beraberiz. Amerika garantör değildir."* yanıtı ile Ecevit, kesin ve net bir tutum sergilemiştir. İngiltere'nin devreden çıkıp yerini ABD'ye bırakmak istediğini anlayan Ecevit'in bu resti üzerine Sisco, Türk Büyükelçiliği'ne gelmiştir. Bu buluşmayı, *"Türkiye'nin ABD temsilcisiyle kesin bir eşitlik içinde konuşması ve Amerika'nın Türkiye'nin kararlılı-*

---

[124]Tarakçı, 118-119.
[125]Güneş Şahin, *Kıbrıs Barış Harekâtı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sürecinde Türk Kamuoyu,* Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, 2012.
[126]Milliyet,18.07.1974.

ğını ilk defa anladığı bir görüşme olması" biçiminde nitelendiren Birand, aynı zamanda bu durumu Türkiye'nin Kıbrıs'ta bir oldu bittiye göz yummayacağının bir ifadesi olarak değerlendirmiştir[127].

Başbakan Bülent Ecevit, Londra'da yapılan görüşmenin ardından 19 Temmuz gece 02.00'da Türkiye'ye dönmüştür. Basına yapmış olduğu açıklama da: *"Kıbrıs'ta yaşananlar basit bir darbe olayı değildir. Bu meşru bir hükümetin ve bağımsız bir devletin hukukî mevcudiyetinin yok edilmesidir. Aynı zamanda, Kıbrıs'ın bağımsızlık anlaşmasının –ki bu anlaşmanın tarafları Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'dır- ihlâlidir. Dolayısıyla bu hareket Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı da girişilmiş bir harekettir. Bu durum ne hukuki, ne de insanlık bakımından müsamaha ile karşılanamaz. Başka ülkelerde ne gibi bir rejimin olduğu Türkiye'yi ilgilendirmez. Türk Hükümeti, Yunanistan'daki rejimin uzanıp Kıbrıs'taki Türkleri egemenliği altına almasına göz yumamaz ve Ada'daki Türkler de bunu kabul etmez. Ada Türkleri hiçbir hukukî dayanağı olmayan bir rejim altında yaşayamazlar. Bu yüzden Kıbrıs'taki yeni durum, hükümet darbesinden çok öte bir anlam taşımaktadır. Kıbrıs'taki durum aynı zamanda Türkiye için bir güvenlik sorunu haline gelmiştir. Türkiye'yi de tatmin edecek ivedi bir çözüm derhâl bulunmalıdır. Çünkü zaman unsuru büyük önem taşımaktadır. Her geçen saat Yunanlılar, durmadan deniz ve hava yolu ile Kıbrıs'a yeni askerî takviyeler göndermektedirler. Bu da hukuk dışı rejimin durumunu güçlendirmektedir. Yunan istilasını yerleştirmektedir. Bir çözüm bulunması geciktikçe, durumu çözmek daha da güçleşecektir."*[128]diyerek, sürecin hızlandırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Yaşanan gelişmeler doğrultusunda Türkiye, her zaman olduğu gibi Türklerin güvenliğinin yanı sıra bütün Kıbrıs halklarının da barışından yana olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Son gelişmelere bakıldığında, Ecevit'in de ifade ettiği gibi anlaşmalardan kaynaklanan hakkını kullanmaması, Kıbrıs'ta kendi ulusal çıkarlarını ve soydaşlarını tehlikeye düşüren gayrimeşru yönetimin kurulmasına boyun eğmesi demek olacaktı[129].

---

[127]Birand, 66-77,78; "Londra'da gerek İngilizlerle gerek Amerikalılarla yaptığım görüşmelerde, her iki ülkenin de harekâta karşı oldukları ve bir takım güvenceler vererek bizi avutmak istedikleri izlenimini edinmiştim.", *"Bülent Ecevit'in Yalçın Doğan'a Verdiği Röportaj"*, Cumhuriyet, 20.07.1984.
[128]Milliyet,19.07.1974; Tercüman, 19.07.1974.
[129]Abdi İpekçi, *Askeri Müdahaleyi İstemeyenlerin Dikkatine*, Milliyet, 19.07.1974.

Türkiye, barış ortamının sağlanması için gerekli gördüğü politikada, İngiltere, ABD ve Rusya'yı tam olarak yanında görememiştir. İngiltere, yapılacak çıkarma girişiminde kendi üslerinin kullanılmasına izin vermemiştir. Bunun en önemli sebebi, NATO'nun güneydoğu bölgesinin tehlikeye girmesinden kaynaklanmaktadır[130]. İngiltere aynı zamanda Kıbrıs'a yapılacak bir müdahalenin, Yunanistan ile bir savaşın yaşanmasına etki ederek bütün Ege'ye yayılma ihtimalini düşünmekteydi. Benzer kaygılar ABD'nin de somut bir adım atmasını önledi[131].

Tüm bu gelişmelerden sonra, Bakanlar Kurulunca 19 Temmuz 1974 günü TSK tarafından Kıbrıs Türklerinin haklarını korumak amacıyla garantör devlet olmanın getirdiği yükümlülükler kapsamında Ada'ya fiilî müdahalede bulunulması planlanmıştır.Ayrıca Yunanistan'ın bir saldırısı olması halinde bu devlete karşı da harekâta geçilmesinde, Başbakan'ın yetkilendirilmesi kararlaştırılmıştır[132].

Barış Harekâtı hazırlıkları yapılırken, Yunanistan ve Rum saldırılarından korunmak için bazı tedbirler alınmıştır. Bu bölgelerin güvenliği Kıbrıslı Türkler ve Mücahitler tarafından koruma altına alınmıştır. Ankara, İstanbul, İzmir gibi önemli askeri bölgelere top ve hava savunma silahları yerleştirilmiştir. Midilli ve Rodos Adalarında 16 savaş gemisi bulundurulmuştur. Mersin ve Taşucu'nda hazır bulunan birlikler, 19 Temmuz 1974 günü saat 08.30'da Mersin'den yola çıkan savaş gemilerinin ardından cephane ve teçhizatın da içinde bulunduğu yük gemileriyle birlikte Kıbrıs'a doğru harekete geçmiştir. Diğer taraftan Türk uçakları paraşütçü askerler ile birlikte Ada'da bulunan deniz ve kara kuvvetleriyle buluşmak üzere havalanmıştır[133]. Böylece 20 Temmuz 1974 günü harekete geçen Türk Silahlı Birlikleri, Kıbrıs Barış Harekâtını başlatmıştır.

Başbakan Ecevit, 20 Temmuz 1974 sabahı, radyoda yaptığı açıklama doğrultusunda, yapılan müdahalenin gerekçelerini şu şekilde ifade etmekteydi: *TSK'nın Kıbrıs'a barış, sükûn ve özgürlük getirmek için Kıbrıs'ın bağımsızlığına ve anayasal düzenine yöneltilen saldırıyı bertaraf etmek için ve adadaki Türklerin, aziz soydaşlarımızın haklarını ve güvenliğini güvence altına almak için giriştiği harekât*

[130]Banoğlu , 78.
[131]Manisalı, 60-61.
[132]**BCA.**030.18.01.02.317.47.8.
[133]Çopur,91-92.

bu sabahın erken saatlerinde başlamıştır. Kıbrıs meselesinin gitgide işleyen bir yara olarak kalması yalnız Türkiye için üzücü bir durum olmuyordu. NATO'nun güneydoğu kanadını aksatan, bölgemizin güvenliğini tehlikeye düşüren bir unsur haline gelmiş bulunuyordu. Bunu kurnazca değerlendirmesini bilenlerin elinde devamlı olarak Türk haklarının aşındırılması, törpülenmesi yolunda kullanılıyordu ve özellikle Kıbrıs Türk toplumunun herhangi bir yerinde, Kıbrıs'ın herhangi bir yerinde denize çıkış olanaklarının çok sınırlı olması âdeta toplumumuzun ve orada bulunan askeri gücümüzün gerektiğinde bir rehin gibi tutulmasına yol açıyordu. Bu itibarla Türkiye'nin güvenliği bakımından olsun, kaderlerini Türkiye'ye, Türk milletine bağlamış olan Kıbrıslı soydaşlarımızın güvenliği ve özgürlüğü bakımından olsun Kıbrıs meselesini adaletli bir çözüme bağlama arzusu ihtiyacı Türk dış politikasının temel ihtiyaçlarından birisi haline geliyordu. Adada vuku bulan olaylardan sonra 1960 tarihli Garanti Anlaşması'nın öngördüğü şekilde garantör devletlerden biri olarak Türkiye, yaptığı istişarelerden ve giriştiği çabalardan bir sonuç alamadığından, Kıbrıs'ın bağımsız bir devlet olarak yaşamasını sağlamak ve ülkenin bütünlüğü ile Türk cemaatinin can ve mal güvenliğini korumak için, Garanti Anlaşması'nın 4.Maddesinin 2. fıkrasından doğan, vecibelerini yerine getirmeye karar vermiştir. Bu barış harekâtının amacı, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin varlığına ve tüm Kıbrıs halkının haklarına yönelik tehlikeyi bertaraf etmek ve Kıbrıs'ın bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü, güvenliğini ve anayasasının temel maddeleriyle ihdas edilen düzeni yeniden kurmaktır.[134]

22 Temmuz 1974 gününe kadar devam eden askerî harekâta barış görüşmelerinin gündeme gelmesiyle ara verilmiştir[135]. Bu ateşkes ile birlikte Türk Silahlı Kuvvetleri 22 Temmuz 1974 tarihinde hedeflemiş olduğu yerleri düşman işgalinden kurtarmıştır. Aynı tarihte alınan ateşkes kararı ile birlikte Birinci Kıbrıs Barış Harekâtı sonlanmıştır.[136] Ateşkes kararının alınmasının ardından Birinci Cenevre Konferansı

[134]TBMM Tutanakları, 20.07.1974. (Gizli Oturum).
[135]Halil Fikret Alasya, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri(c)*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1977, 243.
[136]Çopur, 120.

toplanmıştır[137]. İngiltere, Yunanistan ve Türkiye üçlü devletlerin Dışişleri Bakanlarının yapmış olduğu Cenevre Konferansına göre:

1- 1960 Anayasa düzenini yeniden tesisi hususunda, üç dışişleri bakanı mutabık kalmakla beraber, bundan önce alınması gereken bazı acil tedbirler vardır.

2- Kıbrıs'ta taraflar, 31 Temmuz 1974 günü Türkiye saati ile 00.00'da kontrolleri altında bulundurdukları alanları genişletmeyeceklerdir. (Yani bu deklarasyona göre; Kıbrıs'ta ateşkes çizgisi, 22 Temmuz saat 17.00'daki çizgi değil, 30 Temmuz gece yarısı mevcut olan çizgidir. Çünkü 22 Temmuz'dan sonra Rumların saldırıları devam ettiği için çatışmalar yeniden devam etmiş ve Türk kuvvetleri kontrolleri altındaki alanı genişletmiştir.)

3- 30 Temmuz ateşkes çizgisinde sadece BM kuvvetlerinin kontrolü altında olacak bir güvenlik bölgesi tespit edilecektir.

4- Kıbrıs Rum ve Yunan kuvvetlerinin muhasarası altında olan bütün Türk bölgelerinden bu kuvvetler çekilecek ve bu Türk bölgeleri BM kuvvetlerinin koruması altına girecektir.

5- Kıbrıs'ta anayasa düzeninin yeniden tesisi için üç dışişleri bakanı 8 Ağustos'ta Cenevre'de yeniden bir araya geleceklerdir. Fakat anayasa düzeni tekrar tesis edilinceye kadar, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Rauf Denktaş, 1960 Anayasası gereğince, cumhurbaşkanı görevlerini yürütecektir. Fakat bu durum, Kıbrıs Türk Yönetimi'nin devamına engel olmayacaktır[138].

Birinci Cenevre Antlaşması'nda Ada'da bulunan hem Rum hem de Türkler için özerk bir yönetim anlayışı kabul edilmiş ve iki toplum arasında güvenli bir alan oluşturulmuştur. Bu antlaşma ile Rumlar tarafından işgal edilmiş yerlerin terk edilmesi gibi kararlar da alınmıştır. Fakat Rum tarafı bu sözlerini tutmadığı gibi Limasol, Muratağa, Atlılar, Taşkent'te katliamlar gerçekleştirmişlerdir[139].

İkinci Cenevre Görüşmeleri'nde birinci görüşmede alınan kararların uygulanmasıiçin uğraş veren Türkiye'nin bu çabaları Rum yetkililerince reddedilmekle kalmamış aynı zamanda Rumlar bu görüşmelerin yapıldığı esnada zaman ka-

---

[137]1974 yılı 25-30 Temmuz süreci içerisinde gerçekleştirilen konferansta; adadaki Türklerin güvenlik altına alınması, hem Rumların hem de Türklerin kendilerini yönetebilecek özerk bir yapı oluşturmaları gibi şartları içermiştir. Bkz. Sabahattin İsmail, *1571'den Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Kıbrıs Sorunu (İç Etkenler)*, İstanbul, K.K.T.C Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1986, 178.

[138]Armaoğlu,*(b)*, 804-805.

[139]İsmail, (a), 178-179.

zanarak askeri yönden hazırlıklar yapmışlardır. Bunun gelişmelerin ardından14 Ağustos 1974 günü Ada'ya yönelik İkinci Barış Harekâtı başlatılmıştır. Bu harekât hem doğu hem de batı yönünde ilerlemiştir. İkinci Harekât, Türk Askerlerinin Mağusa ve Lefke'ye ulaşmaları ile 16 Ağustos günü sona ermiştir. Ecevit'in de ifade ettiği gibi bu harekâtlar ile Ada'da federatif bir idari yapının zemini hazırlanmıştır. Ada'da bulunan Türklerin yüzyıllardır devam eden mücadelesi bir nebze de olsa amacına ulaşabilmiştir[140]. Aynı zamanda, Rusya ve ABD bu harekâtlar hakkında Türkiye Hükümeti'ne tepkilerini dile getirmiştir.Bu doğrultuda ABD 5 Şubat 1975 tarihinde Türkiye'ye karşı silah ambargosu uygulamıştır. Fakat bu ambargo Türkiye'ye ve Kıbrıslı Türklere hiçbir şekilde geri adım attıramamıştır[141]. Sonuçta; Türkiye, 13 Şubat 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kurulduğunutüm dünyaya ilan etmiştir[142].

[140]İsmail, (a),180-181.
[141] Yasin Coşkun, *Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin (1975) Kuruluş İlanına İngiliz Parlamentosunun Tepkileri,* Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, İstanbul, 2020, Sayı 37, 1-19.
[142]Tosun, 106.

4.1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI'NDA YER ALAN BİTLİSLİ GAZİLER

4.1.Muhittin KARATAY

Ekim 1973'te vatandaşlık görevlerimden biri olan askerliğimi yapmak üzere Denizli'ye doğru yola çıktım. Acemi birliğimden sonra Osmaniye 57. Piyade Alayı 2. Tabur Destek Bölüğünde askerlik hizmetimi yapmaya devam ettim. Branşım ağır silah(tanksavar) idi.

Uzun yıllar boyunca uluslararası bir sorun haline gelen Kıbrıs'ta yaşanan olaylar neticesinde 20 Temmuz 1974'te oraya varmak üzere yola çıktık. Mersin Taşucu limanından yola çıkıp sabaha doğru güneşin ilk ışıkları ile gemilerle Girne'ye yanaştık. Henüz kıyıya yaklaşmadan mermi atışları ile karşı karşıya kalmışken, yakınlaştıkça çatışmalar daha bir şiddetlenmeye başladı. Kıyıya tam vardığımızda maalesef şehit verdiğimiz arkadaşlarımız oldu. Ben harp anında mühimmat dağıtmak ile görevliydim. Mühimmatlarımız büyük araçlara yüklüydü. Bunların karaya ulaştırılabilmesi için sert bir zemin ve düzgün bir yol gerekliydi. Üzerimize mermi atışları yapıldığı anlarda askeri araçlar mermi altında çelik miğferlerle yol açıyorlardı. Çok zor şartlar altında tekerleklerin altına serdiğimiz battaniyeler yardımı ile mühimmatları indirip ilgili yerlere teslim etmeye çalıştık. Kendi birliğime dönmek üzere iken yolda Rum askerleriyle karşılaştım. Onları, o kadar perişan bir halde solmuş bir vaziyette gördüm ki içimde büyük bir sızlanma duygusu oldu. Biz merhametli ve inançlı insanlarız. Türk askerinin elindeki esirlerin durumu bu ise Allah korusun Rum askerlerinin eline düştüğümüzde neler ile karşılaşacağımızı düşünmek bile istemedim.

İlk gece saat 00.00'dan sonra silahlarımızı gizleyerek kamufle edecek bir vaziyette beklemeye girdik. Temmuz ayının insanı mayıştıran o sıcaklığı uykumuzda bile rahat vermiyordu bize. Bir hışırtı ile gitmekte olan bir ses duydum. Düşman tarafından tanksavar şoförünün jipe bağlanıp sürüklendiğini gördüm. Sırta çıkınca ufuk-

tan karanlıkta boy boy insanları gördük. Muhakkak bu bizden birinin kaçırıldığını düşünerek sıra bize ne zaman gelecek diye beklemek yerine atış yapmaya başladık. Şafak sökünceye kadar hep onları dikkatlice gözlemledim. Arkadaşlarımızla irtibata bile geçemeyecek bir sessizlik içerisinde beklemeye koyulmuştuk. O sessizlik şafağın sönmesi ile sona erdi. Gece gelip top şoförünü tüfek kayışı ile sürükleyip götürmüşler ama çok şükür kurtulmuş olarak sırta bırakıp kaçmışlardı. Buda bizi son derece mutlu etmişti.

21 Temmuz karşılıklı olarak çatışmalar yaşandı. Artık herkes nereye ateş edeceğinin farkına varmıştı. Üzerimizdeki korku ve endişe yerini büyük bir cesarete bırakmıştı. Karşıdan gelen havan mermisi üzerimize dağılırken merminin şarapnel parçası ile vurulduk. Ben yaralandım maalesef şehit verdiğimiz arkadaşlarımız oldu. Şehit arkadaşımıza sarılıp onu kaybetmenin üzüntüsü içindeyken yaralandığımı akan kanımla fark ettim. Yaralandıktan sonra üç gün Mersin Akdeniz Hastanesinde altı gün Adana Askeri Hastanesinde tedavi görüp taburcu oldum. Sonrasında Tatvan'a geldim ancak bir gece kalabildim. Tatvan'a evime geldiğimde halk tarafından büyük bir ilgiyle karşılandım. O dönem şehirde bulunan bütün mevcut arabalar eşliğinde eve bırakıldım. Fazlasıyla karşılıklı duygusal bir ortam yaşandı. Anlaşılıyor ki halkın memleketine, devletine, vatanına ne kadar bağlı olduğunun göstergesiydi bu duygusal ortam. Deniz çıkartma birliği komutanlığına giderek tekrardan Kıbrıs'a gitmek üzere yola çıktım. Mersin Taşucu Limanında gemi beklerken o anda bir hanım efendi bekleyen asker gruplarına yaklaşarak elinde bulunan ekmek filesini bizlere uzatarak ikramımı alınız benim kardaşlarım elimden ancak sizlere bunları vermek ve dua etmek gelir, diyerek çok duygulandırdı. Aynı gün duygulandığım bir diğer olay ise av tüfeği elinde olan yaşlı bir amca 'hangi gemi Kıbrıs'a gidiyor artık bu işi size bırakmayız. Siz gençlere yazık. Bu işi biz yapacaz' diyordu. Sonrasında komutanımız ona doğru yaklaşıp biz başarılı bir mücadele verdik ve artık normal bir askerlik sürecini geçireceğimizi ifade etti. Ona çok teşekkür edip geri gönderdi.

Birliğime katıldıktan bir hafta sonra 14 Ağustos 1974 yılında II. Harekât başladı. Türkçe bilen Rum askerlerinin kendi aralarında konuşurken dönemin başbakanı Bülent Ecevit'e olumsuz yönde atıflarda bulunduklarını duyuyorduk. Neden ve ne gerek vardı yeni bir savaşın yapılmasına. Yazık değil mi bizi bu hale koyduklarına deyip kızıyorlardı. Türk askerleri de birbirleri arasında nöbet devri yaparken 'ben

Ecevit'in nöbetini devralıyorum' diyerek onları daha bir psikolojik baskı ile sinirlendiriyorlardı. II. Harekât I.'ye göre sıkıntılı geçmedi. Çünkü artık ağır silahlar yerine oturtulmuş, askerler hedefini görmüş, umutları artmış, dinlenmiş, ne yapacağını ve nereye varacağını iyice kestirmiş bir durumdaydı. Eğer ateşkes yapılmamış olsaydı Rum kesiminin elinde tek bir ufak tepe bile kalmayacak bir mücadele vermiştik. Tabi bizler hükümette bulunan koalisyon kararları hakkında gerçekleşen bilgileri bilmeyiz. Ecevit'in büyük bir sorumluluk aldığını dışarı çıkarken daha iyi anlamıştık. Rum devriyelerini dolaşırken Ecevit ve Ayşe gibi kelimeler ile cümle içinde bir şeyler anlattıklarını duyuyor fakat anlamıyorduk. Çıktıktan sonra "Ayşe tatile çıksın" şifreli konuşmasıyla Barış Harekâtı'nın başladığı öğrendik.

Çok zorlu şartlar altında büyük mücadeleler verdik. Fakat inançlı ve kararlıydık. Taarruz haline geçtiğimiz bir anda aniden ormandan siviller karşımıza çıktı. Ellerinde ufak bir çocuk, kadın erkekten erkek kadının elinden çekiştirip duruyorlardı çocuğu. O an ne kadar merhametli olduğumuzun farkına daha bir varmıştım. Çocuk kimin elinde olursa onun vurulmayacağını kurtulacağını düşünüyorlardı. Oysa biz hepsini alıp vurmadan esir kampına götürdük. Bu tutum, Türk askerinin ne kadar vicdanlı olduğunu ve halkının ne kadar insaflı olduğunun göstergesidir. İki saat sonra Rum dilsiz-sağır okullarına vardık. Orayı kontrol ederken insanları uzaktan bazı insanları gördük. Gidip o bölgeyi aradığımızda o çocuğun yer altı sığınaklarına saklandığını gördük. Bunlara Rum Papaz Makarios'un fotoğrafını gösterdiğimizde resmi ellerine alıp bağırlarına alıp öptüklerini görünce sizi o değil biz kurtardık, dedik. Çünkü Rum halkı arasında da bazı anlaşmazlıklar yaşandığı ortadaydı. Onları da alıp esir kampına doğru yola çıktık.

Kıbrıs'ta bulunan Türk halkı ilk başlarda bizi çok iyi bir şekilde karşılayıp Mehmetçik'im derken maalesef son zamanlarda davranışlarında çok büyük değişikler oldu. Ama ilk gün bizimle ağzındaki lokmayı paylaşan ve sonuna kadar bizi destekleyen halkında varlığı unutulmamalıdır. Askerliğimi Kıbrıs'ta tamamlayıp Haziran 1975'te terhisimi alıp memleketime geri döndüm. Kıbrıs'ta bizlere ev, iş, arazi ve bütün imkânlar sağlanacağı söylendi. Fakat ben ailemle yapmış olduğum görüşmeler neticesinde orda kalmak istemedim. Evli ve 4 çocuk babasıyım. Aralık 1975'te Tatvan Milli Eğitim Müdürlüğünde memurluğa başladım. 30 yıllık hizmetimin ardından 2004'te emekliye ayrıldım. Emekliliğime askeri borçlanma hizmeti de dâhildir.

1984'te Kıbrıs Barış Harekâtında askerlik görevini yapmış ve bu süreci tamamlayanlara şeref aylığı bağlanmak istendi. Hâlihazırda çalışanlara uygun görülmeyip sonradan onları da ekleyerek çalışanlara daha az bir maaş bağlanarak şeref aylığı verildi. Tatvan'da mevcut olan asker arkadaşlarımla olmaktan gurur duyuyor ve çok mutluyum. Hep beraber Ankara Muharip Gaziler Derneğine bağlıyız. Tatvan temsilciğimiz Ankara merkez derneği tarafından onaylı bir şekilde kurulmuştur. Bizim haklarımızı ve sesimizi duyurma noktasında önemli çalışmalar yapan ve her zaman yanımızda olan Tatvan Kaymakamı Sayın Mehmet Ali ÖZKAN ve Muharip Gaziler Derneği Genel Başkanı sayın M. Şükrü TANDOĞAN'a buradan saygılarımı sunuyorum.

Son olarak aradan 45 yıl geçtikten sonra bize verilen 'Milli Mücadele Madalyası' bizi manevi yönden geç de olsa çok mutlu etmiştir. Vatan uğruna milletimizin özgür bir şekilde yaşama hakkını elde etmesi için bugünde olsa hiç çekinmeden mücadele veririm. Allah birlik ve beraberliğimizi daim etsin.

4.2.Kadri TAŞDEMİR

Vatandaşlık görevlerimizden biri olan askerlik hizmetini yerine getirmeden önce çiftçilik ile uğraşmaktaydım. Evli ve 1 çocuk babasıydım. Kasım 1973'te ilk görev yerim Isparta Eğridir'de üç buçuk ay boyunca Dağ Komando Okulunda acemi birliğinde kaldım. 1974 Şubat ayında Kayseri Hava İndirme Tugayına usta birliğimi yapmak üzere yola çıktım. Paraşüt, yer eğitimi, yakın boğuşma eğitimi, kayalardan iplerle inme çıkma, tellerden kayarak inme, dağlarda tellerden yürüme, kışın belirlenen noktaları iyi bir şekilde bulabilmek için pusula eğitimi ve bunlar gibi daha birçok alanda eğitim aldık. Kayseri 1. Tabur 1. Bölük Silah Takımındaydım.

Kıbrıs Barış Harekâtından önce Rum Kesimi kendi aralarında silahlı bir çatışma içerisine girmişlerdi. EOKA ve Papaz Makarios taraftarları arasında anlaşmazlıklar çıktı. Makarios EOKA'lılar tarafından vurulmuştu. Aralarındaki ihtilalden sonra Makarios yurt dışına çıktı ve Kıbrıs'ta bulunan bizim halkımız içinde durumlar pekte iç açıcı değildi. Bu ve buna benzer kaynaklardan dolayı Türk halkını ve topraklarını emniyete almak için çıkarma yapmak zorunda kaldık.

Çıkarma yapmadan önce haftalarca sürekli eğitim alanlarımızda hazır kıta bir şekilde bekledik. 19 Temmuz 1974'te bizi önce Kayseri Zincirlidere Hava İndirme Tugayına oradan Kayseri Havaalanına götürdüler. Kayseri Havaalanında akşam yemeği vaktinde arazide toplu bir halde daire şeklinde otururken alana sarıklı ve dini kıyafetler giymiş bir hoca geldi. Bizler için dualar okundu. Bende sizinle gelmek istiyorum, dedi fakat şartlar oraya benim gelmem için uygun değil bizim bu hizmeti başka alanlarda vermemiz gerekiyor dedi. Çok sonradan öğrendim ki bu hizmeti bize sunan, zamanın Kayseri Müftüsü Sayın Necmettin NURSAÇAN'mış. Allah kendisinden razı olsun ve topluma yapmış olduğu hizmetleri daim kılsın.

20 Temmuz 1974 sabah 04.00 sıralarında paraşütlerimizi kuşatıp uçaklarla Kıbrıs'a doğru havalandık ve 06.00'da Kıbrıs'a daha önceden belirlenen Girne Bo-

ğazı ile eski havaalanı arasındaki bir bölgeye atladık. Şunu söylemeden de geçmek istemiyorum. Bizden önce Kayseri'den hareket eden uçak Kıbrıs'a atlayış alanını tespit etmek için gitti ve o gece atlayış alanının belli olabilmesi için panoyu alana sererken maalesef bir yüzbaşımız şehit edildi. Allah rahmet eylesin. Kıbrıs'a girmeden önce sis bombaları atılacaktı ve bizimki sarı renkliydi. Sarı rengin olduğu bölgeye atlayış yapıp o alanda toplanmamız istendi. Girne Boğazından Kıbrıs atlayış bölgesine doğru hareket ederken Beşparmak Dağlarından yoğun bir ateş ile karşı karşıya kalınca uçaklarımız geri dönmek zorunda kaldı. Başka bir rota çizip daha alçaktan, görünmemek için atlayış bölgesine gelindi. Pilotlarımız gerçekten çok eğitimli ve iyi uçuşlar yapmaktaydılar. Normal şartlar altında 800-900 metre yüksekliklerde atlamalar yapılırken biz 300-400 metre yükseklikte atlama yaptık. Yere yakınlaştıkça atlayışlar daha tehlikeli olur. Fakat bizim ateşli çatışmalardan daha az etkilenmemiz için böyle bir yol haritası çizildi. Maalesef atlayışlar sırasında hayatını kaybeden arkadaşlarımız oldu. Aşağı inerken Türk jet uçakları Beşparmak Dağlarında mevzilenen Türk Rum askerlerini sürekli bombalıyordu. Bizim güvenli bir şekilde inebilmemiz için jet uçakları, Rumlara fırsat tanımıyordu. Paraşütlerimizi olduğu gibi bıraktık. Sonradan başka kuvvetler onları topladılar. Biz indikten sonra gıda ihtiyaçlarımızın karşılanması için büyük balyalarla peksimet, konserve v.b ürünler paraşütler ile atıldı. Yere inerken ağır silahlarımız vardı. Orda bulunan mücahitler, üstü açık kamyonetler, traktörler v.b araçlarla ağır silahlarımızı alıp bizim toplama alanına gitmemize yardımcı oluyorlardı.

Ağırdağ bölgesinde bir Türk köyüne girdik. Belli bir süre geçtikten sonra bize gelen emir üzerine o köyü terk edip mevzilenmemiz istendi. Ve bütün silahlarımızı alıp hemen köyün aşağı kısımlarında mevzilendik. Mücahitler bize rehberlik ediyorlardı. Saat 15:00 sıralarında mevzilendikten sonra karşı cepheden bizlere ateş açıldı. Karşılık çatışmalar başladı. Gece 02-03.00 dolaylarına kadar devam etti. Yaralanan arkadaşlarımız oldu fakat ne mutlu ki bize hiç şehit vermedik. Toplarla hem bize hem de köyde yaşayan sivil halka ateş ediyorlardı. Gece çatışmalarında A6 ağır silahı ile atış yapan ve gece net bir şekilde görünen mermilerin karşıdaki araçlara yapıştığını ve onları imha ettiğine gözlerimizle şahit olduk.

Mücahitlere yapmış olduğumuz görüşmelerde 1960'lı yıllardan beri Rum kesiminin Beşparmak Dağlarında beton mevziler yaptıklarını ve bizim bunları çok zor

geçebileceğimizi düşünmüşlerdi. Ama biz üç gün içerisinde dağları tamamen düşman etkisinden temizledik. Diğer ülkelerin de altı ayda zor başarabileceğimizi hatta başarsak bile çok büyük kayıplar vereceğimizi söylemelerine rağmen biz çok kısa zaman içinde çok büyük mücadeleler verdik. Aynı zamanda ateşkesten sonra yaptığımız çarşı izinlerinde İngiliz Barış Gücü askerlerinin bizlere selam verip adeta tebrik eder derecesindeki davranışları bizi gururlandırmıştır.

21 Temmuz sabah saatlerinde bir TİM ekibi ile oraya keşif için vardığımızda yoğun kan izlerini tespit ettik. Tahmini olarak 3-4 kilometre ilerledik. Yılmaz Köy ve yakınlarında Karatepe adlı bir bölge vardı. Bu alanlarda Rum askerleri vardı. Tabi bu bilgileri mücahitlerden alıyorduk. Oraya taarruz etmemiz gerekiyordu. Emir için hazır kıta bekliyorduk. Aramızda 500-600 metrelik çok kısa bir mesafe vardı. Taarruz esnasında çok şehit verebilirdik ama buna rağmen halen bekliyorduk. Onlar Yılmaz Köyü'nü terk ettiler. Karatepe bölgesinde taarruz yapılmadan ateşkes oldu. Ateşkesten sonra 10 gün boyunca Rum mevzileri ile aramızda çok kısa mesafeyle bizde mevzilendik. Biz onları onlar bizi rahatlıkla görüyorlardı. Bu süreçte her ne kadar ateşkes olsa da bazı çatışmalar yaşanıyordu. Ama ateşkesi ihlal eden taraf onlardı. Barış Gücü aramızda herhangi bir sıkıntının yaşanmaması için zırhlı araçları ile bekliyorlardı. Belli bir süreden sonra piyade birliği bizlerle mevzi değişikliği yaptılar ve biz istirahate çekildik. Girne Boğazı yakınlarında bir sonraki harekâta kadar burada bekledik.

II. Barış Harekâtı başlamadan bir hafta önce Türk birliklerinin 12 adaları ele geçirmek için bir taarruz düzenleyecekleri gündeme geldi. Hatta bizler Girne yakınlarına kadar gittik sonradan geri döndük. Neden, niçin vazgeçildiğine dair herhangi bir bilgi paylaşımı bizler ile yapılmadı.

14 Ağustos 1974'te II. Barış Harekâtı başladı. Sabah 06.00 dolaylarında biz Lefkoşa'ya doğru yola çıktık. Lefkoşa'nın hemen karşısında bulunan mahallelerden bizlere ateş açıldı. Bizlerde araçlardan inip karşılık vermeye başladık. Orda bulunan sivillerden birçok şehit verdik. 2-3 saat sonra Türk jeti mevzileri bombalayınca karşı tarafın silahları sustu ve biz Mağusa'ya doğru ilerledik. Mağusa'ya doğru ilerlerken yolda her taraf cesetlerle doluydu. Rum askeri ve sivil ölü sayısı oldukça fazlaydı. Gittiğimiz köylerde Türk gençleri Rumlar tarafından kaçırılmış köylerde sadece yaşlılar vardı. Ağır silahlarını olduğu gibi bırakıp kaçmışlardı. Bir taraftan biz, bir taraf-

tan uçaklarımız onları bombalıyordu. Onların hiç uçağı yoktu ya da olsa bile ben hiç görmedim. Uçaklarımız alçak iniş yapıp bombaları bırakıyorlardı. Bu bizi çok endişelendiriyordu ama dalış yapıp dik bir şekilde yukarı çıkmaları bizleri mutlu ediyordu. Uçak mermilerinin birkaç tanesi bizlerin yanına düştü. Bizler çok çabuk hareket edince mermilerin bize doğru geleceğini tahmin edememiştik. Sonrasında bizlere beyaz bezler verildi ve onlar sayesinde karşı taraftan ayırt edilebildik.

II. Harekât 2 gün devam etti. Karpaz bölgesi tamamen ele geçirildi. Ateşkes yapıldı ve Mağusa tamamen alındı. Bölgedeki silahları ve cephanelerin tamamını sonradan herhangi bir saldırı olmasın diye toplamaya başladık. Karpaz Bölgesi ve Beşparmak Dağlarının daha güvenli olabilmesi için bölgede arama ve gözetlemeler yapıyorduk. Yerin altında hiç fark edilemeyecek şekilde yapılan birçok mevziler vardı. Çatışmalar bittikten sonra da bu bölgelerde çalışmalar yapmaya devam ettik. Dışarıda portatif çadırlarda kalıyorduk. Kış aylarına doğru soğuklar artmaya başlayınca Dikoma adlı bir Rum köyüne yerleştik. Girne Boğazı yakınlarındaki bu köyde normal askerlik sürecine devam ettik.

Barış Güçlerinin ateşkes olduğunu bizlere haber ettiği saatlerde bu güçlerin Rum halkı tarafından gelmesi taraf tuttuklarının en büyük göstergesiydi. Çünkü biliyorlar ki eğer çatışmalar devam etseydi Doğu Akdeniz'in üstünlüğü Türklerin eline geçecekti. Amerika 6. Filosunu Akdeniz'e çekti. Fransa ve İngiltere'nin yapmış oldukları tüm baskılara rağmen bu Barış Harekâtını başlattık. Ambargolar uygulandı. Şunu da söylemeden geçmek istemiyorum. Bu dönemde bizden yardımını esirgemeyen Libya lideri Kaddafi ve halkına teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Kıbrıs halkı başlangıçta bizlere çok iyi davranıyorlardı. Sonradan arkadaşlarımızın da söylemi ile bizlere karşı tavırlarında büyük değişkenlikler oluşmaya başladı. Tabi bunda ekonomik, sosyal v.b birçok sebep söylenebilir. Kız alıp verme, ticari ilişkileri çok iyi durumda olan Türk-Rum aileleri bulunmaktaydı.

Terhisime beş ay kala on günlük izne geldim. Öncesinde tek iletişim aracımız mektuplardı. I. Barış Harekâtından sonra gazeteciler fotoğraflarımızı çekip isimlerimizi aldılar. Bizler de isimlerimizi yazıp bu şekilde ailelerimize haber gönderdik. Ailelerimiz sağ mı ölü mü olduğumuz hakkında hiçbir bilgileri yoktu. Ama mektuplar ellerine ulaştığında adeta bayram havasını andıran sevinçlerini döndükten sonra bizlere anlattılar. Hayatımda unutamayacağım insanlardan biri de Adem YAVUZ adın-

da gazetecilik yapan bir kardeşimizdi. Ailelerimizin bizden haberdar olmasını sağlayan çok değerli arkadaşımızdı. II. Harekâttan sonra Serdarlı köyleri yakınlarında şehit olduğu haberi bizi çok üzmüştü. Allah rahmet eylesin ona ve vatanı uğruna en kıymetli varlığını, canını feda eden tüm şehitlerimize.

Harekâta katılmadan önce endişe ve korku içindeydim, fakat sonrasında çatışmalar yaşandığı andan itibaren ve hatta oradaki insanların çaresizliğini gördükçe hiçbir şeyi düşünmeden sadece vatanın kurtuluşu için mücadele vermeye başladık. 'Ayşe Tatile Çıksın' parolasından sonradan bilgimiz oldu. Ecevit, Kıbrıs halkı tarafından çok seviliyordu. Kıbrıs'a yapmış olduğu bir ziyarette hiç unutmam, arabası ile birlikte havaya kaldırmışlardı. Tabi dönemin başbakan yardımcısı Sayın Necmettin Erbakan'da unutulmamalıdır.

Kıbrıs Barış Harekâtı yerinde ve zamanında yapılan bir mücadeledir. Orda yaşayan halk çok büyük sıkıntılar ile karşı karşıya kalmıştı. Çarşıya bile çıktıklarında maalesef Rumlardan izin almak zorunda olan Türkler vardı. Keşke harekât biraz daha devam etseydi. Çünkü, Kıbrıs'ın tamamını alabilecek durumdaydık. Rum askerleri bizler kadar cesaretli değillerdi. Ellerinde bulunan askeri araç ve gereçler bizde olsaydı hiçbir dünya kuvveti bizimle çatışma içerisine girmeye cesaret bile edemezdi.

Hayatımın geri kalanını Kıbrıs'ta geçirebilirdim. Çünkü orda bizlere ev, arazi, iş v.b olanaklar tanındı. Hatta kalan arkadaşlarımız da oldu. Ailem istemediği için memleketime geri dönmek zorunda kaldım. Kıbrıs'ta kalmadığım için az da olsa bir pişmanlığım var. Orda ekonomik anlamda daha iyi şartlarda yaşayabilirdim diye düşünüyorum.

5 Temmuz 1975'te tezkeremi alıp Bitlis'e geri döndüm. 1976 Eylül ayında Tatvan Belediyesinde memur olarak çalışmaya başladım. Evliyim, 2'si kız ve 5'i erkek olmak üzere 7 çocuğum var. 12 Haziran 2019'da bizlere milli mücadele madalyasının verilmesi manevi yönden bizi çok duygulandırmıştır. 2000 yılında emekliye ayrıldım. 180-200.000 arası toplu bir para aldık. Şuan 3 ayda bir 3000 TL'ye yakın bir maaş almaktayım. Memur olmayan arkadaşlarımız hemen hemen bizden iki kat fazla maaş almaktalar. Bu bağlamda çok önemli bir konuya değinmek istiyorum. Çalışanlar olarak maaşlarımızda bir azalma olabilir ona herhangi bir şekilde itirazımız olmayabilir belki ama maalesef gaziler arasında hem maddi hem de manevi açıdan büyük bir adaletsizlik ile karşı karşıyayız. Bizler de diğer bütün gaziler gibi vatanı-

mız ve milletimiz için her şeyimizi vermekten çekinmedik. Aynı sosyal ve ekonomik hakların bizlere de verilmesi noktasında bir eşitliğin olmasından yanayız. Bunları dile getirirken diğer gazi arkadaşlarımızın hak etmedikleri bir ekonomik veya sosyal hakları olduğunu söylediğimi düşünmesinler. Sadece bizlerde bütün gaziler gibi adaletli bir şekilde hak ettiğimiz değeri görmek istiyoruz.

4.3.Şemsettin AVA

Askerlik hizmetimi yapmaya başlamadan önce köyde çiftçilik ile uğraşmaktaydım. Sivas Temeltepe'de acemi birliğimi bitirdikten sonra Kars Göle 57. Piyade Alayı 2. Tabur 5. Bölüğe katıldım.

Kıbrıs Barış Harekâtının başlaması ile birlikte Mersin'e doğru yola çıktık. Taşucu limanından gemilerle Girne'ye doğru yola çıktık. Gece geç saatlerde gemilerden önce kayıklara ardından kıyıya yakın bir yerde denize atlayıp yüzerek kıyıya ulaşabildik. Biz harekât başladıktan sonra destek birliği olarak gittik.

Bir gece arabalara bindik. Girne'den Mağusa'ya doğru yola çıktık. 2-3 gün boyunca dışarıda kalıp bu bölgenin güvenliğini sağladık. 1 onbaşı, 1 çavuş ve 10 kişilik grubumuz vardı. 21 gün sonra Lefkoşa 50. Piyade Alayı 5. Bölüğe katıldım. 14 Ağustos 1974'te II. Harekât başladı. Sabaha karşı 03-04.00 sıralarında 4. Bölük bizden destek istedi. Ateş kesildikten sonra maalesef 4. Bölüğün komutanı ve 24 arkadaşımızı kaybettik ve bu olay bizi çok derinden ekledi. Tabi Rum birlikleri de çok kayıp vermişlerdi. Sonradan bölüğümüze geri döndük. O gece herhangi bir şekilde bir çatışma ortamı yaşanmadı. Sonrasında Barış Gücü ateşkesin olmasını istedi ve artık harekât sona erdi. Biz çok büyük bir mücadele vermiştik. Eğer ateşkes olmasaydı şuan Akdeniz'deki üstünlüğümüz çok daha fazla olurdu. Ateşkes ile birlikte artık normal bir askerlik sürecini geçirmek üzere Kıbrıs'ta kalmaya devam ettik.

Benim için en önemli ve hiç unutamadığım günleri, o korku ve endişe içinde gitmemize rağmen bunların tamamını unutturan bölük komutanımız Sayın Müfret TERZİ'dir. Bize olan sevgisi, yaklaşımı ve askerliğe olan tutkusu cesaret duygumuzun artmasını sağlamıştı. Her şey normale döndükten sonra komutanımızın eşi, yerleştiğimiz bir bölgede bulunan ve sahipsiz kalan hayvanların sütünden ve etinden ya-

rarlanmak için onları beslemeye başladı. Evini ve ailesi ile birlikte ellerinden gelen bütün imkânları ve yapabildikleriyle bizi sahiplendiler. Askerlere kendi çocuğu gibi bakıp kendi elleriyle her sabah kahvaltı verirdi. Bizlerde komutanımızı babamız eşini de anne olarak kabul ederdik bize vermiş oldukları sonsuz sevgiden ötürü.

Ekim 1976 yılında Kıbrıs'ta askeri görevimi tamamlayıp terhis olduktan sonra memleketime geri döndüm.1976-1984 yıları arasında inşaat işçiliği yaptım. Sonrasında Tatvan Emniyet Müdürlüğü geri hizmet bölümünde çalışmaya başladım .2007'de emekliye ayrıldım. Evli 1 kız 3 erkek olmak üzere 4 çocuk babasıyım. İnsanların en kıymetli varlığı canıdır ve biz canımızı vermekten hiçbir zaman çekinmedik. Bu vatanın kurtuluşu için her zaman mücadele vermeye devam edeceğimizden kimsenin şüphesi olmasın.

4.4.Ömer AKSOY

Mart 1974'te askerlik görevimi yapmak üzere Denizli'ye gittim. Askerlik görevimden önce çiftçilik yapmaktaydım. Evli ve 1 çocuk babasıydım. Yirmi günlük acemi birliği eğitiminden sonra Ankara'nın Mamak ilçesine usta birliği görevimi yapmak için gittim. Burada ehliyetim olduğu için belli bir süre şoförlük kursunda eğitim gördüm. Aldığım eğitimden sonra Ankara'nın Çubuk ilçesinde 230. Piyade Alayı 28. Tümen'de askerlik hizmetimi yapmak üzere yola çıktım. Burada Reo adlı askeri bir aracın şoförlüğünü yaptım.

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın hazırlıkları için 4 gün boyunca cephanelerden mühimmatı dışarıda bulunan tırlara taşıdım. Çünkü sivil araçların askeri bölgeye girmesi yasaktı. Tırlar direk Mersin'e oradan da gemilerle Kıbrıs'a doğru yola çıktılar. Sonrasında altmış yataklı bir hastaneyi bütün malzemeleri ile önce Mersin'e ardından Taşucu Limanından Kıbrıs'a götürdüm. 20 Temmuz 1974 gece saatlerinde Girne yakınlarında bir bölgede kıyıya yanaştık.

Vakit kaybetmeden çadırlar ile geçici seyyar bir hastane kuruldu. Ardından bende kendi bölüğüme katıldım. Bu bölgelerde sürekli olacak hastanenin malzemelerini, çeşitli gıda ürünlerini, erzak, cephane v.b ürünlerin naklini sağladım. Girne Boğazında bu şekilde II. Barış Harekâtına kadar şoförlük görevime devam ettim.

II. Barış Harekâtı sabaha karşı 03.00 sıralarında başladı. Öğlen 12.00'ye doğru Mağusa'yı ele geçirdik. Mağusa'ya girdikten sonra ateşkes emri verildi. Barış Gücü yani İngiliz ve yabancı askerlerin beyaz helikopterlerle geçmesi ateşkesin olduğu ve kimsenin artık hareket etmemesi demekti. Kullandığım askeri araç ile terk edilen Rum cephanelerindeki mühimmatları topladım. Çünkü yaşanacak herhangi bir saldırı anında bu cephaneleri bize karşı kullanma ihtimaline karşı onlara ait bütün mühimmatları ele geçiriyorduk. Mağusa'da Rumlara cephaneleri taşıdığım bir gece, Rum Alayı Nizamiyesinin giriş kapısında kaza yaptım. Vakit kaybetmemek için revire bile gitmeyip elimden geldiği kadar cephaneleri taşımaya devam ettim.

Kıbrıs'a girdiğimizde orada yaşayan halk yeniden doğmuş gibi büyük bir sevinçle bizleri karşılamıştı. Sonraki süreçlerde bizlere karşı davranışlarında değişiklikler olmaya başladı. Geçen yıl yaptığımız Kıbrıs gezisinde bizlere hak ettiğimiz değeri vermediler. Maalesef kültürel değerlerimizin çoğunu yavru vatanımızda kaybetmiş durumdayız. Ama ne olursa olsun ana veyahut yavru vatanımızın kurtuluşu yolunda her zaman elimden gelenin fazlasını vermeye hazırım.

Yapılan Barış Harekâtında Ecevit'in rolü tartışılamayacak derece önemli ama aynı zamanda dönemin başbakan yardımcısı Necmettin Erbakan'ın da etkisi unutulmamalıdır. Bu mücadelenin yapılması gerçekten çok doğru ve yerinde olmuştur. Sivil insanlar suçsuz yere katledilip çocuk, yaşlı, kadın demeden yaşama hakkı elinden alınan kardeşlerimizin hayatlarını kurtardık.

Tezkereme kırk gün kala on günlük bir izne geldim. Ben Kıbrıs'ta kalıp yaşamayı düşünüyordum. Başvurumu bile yapmıştım. Fakat ailem ile yaptığımız görüşmelerden sonra dönmemin daha iyi olacağını düşünüp terhisimi aldıktan sonra memleketime geri geldim. Evliyim ve 3'ü kız 4'ü erkek olmak üzere 7 çocuk babasıyım. Askerliği bitirdikten birkaç sene sonra toplu bir para aldık. Şuan 2000 TL'ye yakın bir maaş almaktayım. Şoförlüğe devam ettim. Türkiye'de ve dünyanın birçok yerine (Bulgaristan, Romanya, Yunanistan, Irak, İran) otobüs ve kamyonlarla yolcu ve yük taşımacılığı yaptım. Son olarak verilen bu mücadelede emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi iletip şehitlerimize Allah'tan rahmet dilerim.

4.5.Kerem ULUS

Askere gitmeden önce köyde tarım ve hayvancılık işleri ile uğraşmaktaydım. Evli ve 2 çocuk babasıydım. Mart 1974'e acemi birliğimi yapmak üzere Denizli'ye gittim. 230. Piyade Alayında belli bir süre kaldıktan sonra Isparta'da okuma yazma okuluna geçtim. Diplomamı buradan aldım. Üç ay sonra usta birliğimi yapmak üzere Ankara'nın Çubuk ilçesine geldim.

Barış Harekâtı başlamadan önce otobüsler ile önce Mersin'e ardından sekiz kişilik gruplarla helikopter aracılığı ile Kıbrıs'a doğru yola çıktık. Birkaç arkadaşımla birlikte I. Harekât boyunca cephanenin güvenliğini sağladık. II. Barış Harekâtı sabah saatlerinde güneş doğar doğmaz başladı. Bize beyaz elbiselerin giyilmesi gerektiği konusunda emir verildi. Uçaklarımızdan yapılan saldırılarda Türk askerlerinin ayırt edilebilmesi için böyle bir önlem alındı. Çoğu arkadaşım gibi bende atletlerimi çıkarıp üstüme giydim. Mağusa'ya kadar bu şekilde ilerledik. Sonrasında ateşkes emri verildi. Uçaklarımızın hedefleri birer birer vurması ile bizler o kadar rahat bir şekilde ilerliyorduk ki eğer ateşkes olmasaydı Kıbrıs'ın tamamını alabilirdik. Rum kesiminin askerleri o kadar cesaretsizdiler ki tanklarını, silahlarını ve mevzilerini bırakıp kaçıyorlardı. İlerledikçe düşmana ait tanklara binip saldırılarımızı bu şekilde gerçekleştiriyorduk. Barış Gücünün ateşkes yapmasının bence en önemli amacı Kıbrıs'ın tamamını Türklerin ele geçireceğinin vermiş olduğu endişeydi.

Büyük çatışmalar yaşadık. Yaralı ve şehit düşen arkadaşlarımız oldu. Ama her şeye rağmen mücadeleyi kazandık. Askere gitmeden önce korkmuştum. Fakat gittikten sonra orda yaşanan ortamdan kaynaklı ve gördüklerimiz ister istemez bizi duyarsızlaştırmaya başladı. Sadece bizim değil hiçbir halkın böyle bir savaşa girmesini istemem. Çünkü savaşın kazananı olmaz. Çok fazla sivillerle karşılaşma fırsatı bulamadım. Mücahitler bizlere sürekli rehberlik ediyorlardı. Rum ve Türklerin yaşam koşullarının farklılığını yapılan evlerden veya bu evlerdeki eşyalardan çok rahat

bir şekilde anlayabilirsiniz. Rum evleri ve eşyaları son derece modern bir şekilde dizayn edilmiş iken Türk evlerinin hali perişan durumdaydı.

Üsteğmenimiz Kıbrıs'ta kalacak olursanız size birçok alanda imkânlar sağlanacağı noktasında günlerce bizlere bilgi verdi. Evli olduğum için kalmak istemedim. Ama az da olsa içimde pişmanlık duymuşumdur. Çünkü buraya geldikten sonra arazi, traktör, ev v.b olanaklara sahip olmak çokta kolay olmadı. Kasım 1975'te terhis oldum. Şuan evli ve 4 çocuk babasıyım. Çiftçiliğe devam ettim. Aylık 2000 TL'ye yakın bir maaş almaktayım. Son olarak söyleyeceklerim, vatan her şeyden önemlidir hangi şartlarda olursa olsun aynı mücadeleyi vermeye hazırım.

4.6.Seyfettin ŞİMŞAT

Askere gitmeden önce kasaptım. Acemi birliğimi Isparta Eğridir'de bitirdikten sonra usta birliğimi Kayseri Hava İndirme Tugayı 3. Tabur, 3. Bölükte yapmak üzere yola çıktım.

Yunan generallerinin öncülüğünde Başpisikopos Makarios'a karşı düzenlenen darbe girişiminden sonra bu bölgede yaşayan Türk halkının geleceği için durumlar iç açıcı değildi. Türk halkına herhangi bir saldırı düzenlenmeden bizlerin de Kıbrıs'a bir çıkarma yapmamız kaçınılmaz olmuştu.

19 Temmuz'da bütün mühimmatlarımızı aldık. 20 Temmuz 1974'te Kayseri'den uçaklarla direk Kıbrıs'a doğru yola çıktık. Yaptığımız yolculuk boyunca radarlara yakalanmamak için sürekli alçaktan gittik. Dağların arasından Rum askerlerinin göremeyeceği bir şekilde 300-400 metre yüksekliklerden paraşütlerle atladık. Normalde atlayacağımız yerleri belirtmek için işaretler verilecekti. Fakat hedefimizin açık hale gelmemesi için işaretler verilmedi. Atlayışlardan sonra paraşütler olduğu gibi bırakıldı. Silahlarımızı alıp toplama yerlerine doğru hareket ettik. Yeni takımlar kuruldu. Akşam saatlerinde Bozdağına doğru hareket ettik. Mücahitlerin karargâhında belli bir süre istirahate çekildik. Fakat çok sürmeden üzerimize havan mermileri ile ateş edildi. Bayraktepe'ye yönelip taarruz etmeye başladık. Bu bölgeyi ele geçirdik ama ne yazık ki 7'si bizim bölükten olmak üzere 32 arkadaşımızı kaybettik. Adını şuan unuttuğum bir kaleye doğru giderken ateşkes emri verildi. II. Harekât başlayana kadar bu bölgenin güvenliğini sağladık.

II. Barış Harekâtı'nda Kıbrıs'ın Larnaka Bölgesinin savunulması için hareket geçtik. Fakat bu çok fazla sürmedi. Çünkü artık ağır silahlarımız, cephanelerimiz, mühimmatlarımız ve hatta kendimize olan inancımızın da artmasından kaynaklı bu bölgeyi rahat bir şekilde alabildik.

Çok zor şartlar altında özellikle gıda ihtiyacımızın karşılanmasında eksikliklerimiz vardı. Kıbrıs halkı da her ne kadar bizlere iyi bir şekilde davranıyor olsa da

sonradan aynı ilgiyi vermemeye başladılar. Siviller ile pek bir bağlantımız olmadı. Sürekli dağlarda ve arazilerdeydik. Ateşkesten sonra da Ayermola adlı bir Rum köyüne yerleştik. Kıbrıs'ta kalabilmemiz için fırsatlar sunuldu fakat ben istemedim. Kültürel yaşantıdan kaynaklı sebeplerden ötürü, burada yaşayan insanlarla, bir kültür çatışması yaşayacağım endişesi ile memleketime geri dönmek istedim. Şubat 1975'te Kayseri Hava İndirme Tugayına Geri geldik ve tezkeremi buradan aldım. Evli 6 çocuk babasıyım. 2000 TL'ye yakın bir maaş almaktayım. Askerlikten sonra yine eski işime kasaplığa devam ettim. Sonrasında inşaatlarda işçilik yaptım.

Son olarak söylemek istediklerim öncelikle kaybettiğimiz arkadaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum. Ve sonrasında bir an olsun canını vermekten çekinmeyen yaralı veya sağ bir şekilde kurtulan arkadaşlarımın adına diğer gaziler ile aynı haklara sahip olmak istediğimizi dile getirmek istiyorum. Diğer gazilere verilen hakların fazla olduğunu değil bütün gazilerin eşit ve adaletli bir şekilde aynı haklara kavuşmasını temenni ediyorum. Umarım bu çalışmanız ilgili yerlere bizlerin sesini duyuracaktır.

4.7.Vahdettin GÜLERYÜZ

3 Mart 1974'te askerlik hizmetimi yapmak üzere Sivas'a doğru yola çıktım. Gitmeden önce tarım ve hayvancılık işleri ile uğraşmaktaydım. Evli ve 2 çocuk babasıydım. Sivas'ta okuma yazma bilmeyen askerlere eğitim veren bir okul vardı. Dört ay boyunca burada okuma yazma eğitimi aldım. Sonrasında Kars Göle'ye askerlik hizmetime devam ettim.

21 Temmuz 1974'te eğitim alanında bir toplantı yapıldı. Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili bazı bilgiler paylaşıldı. Gönüllük ilkesi esas alınarak gitmek isteyenler başvuruda bulundu. İnanılmaz bir cesaret örneği gösteren bölüğümüzün tamamı bu mücadeleye katılmak istedi. Ama alay komutanımız herkesin gidemeyeceğini nedenleri ile birlikte bizlere açıkladı. Yeğenim Abdullah Kayaalp gidenler arasındaydı. Günlerce yemek yemeden uykusuz bir şekilde onun merakı ile kaldım. Kıbrıs'a giden askerlerimizi eğitim alanında yolcu ederken kimseyi dinlemeden bulunduğum manga sırasından koşarak yeğenim Abdullah'a sarıldım. Düşmesin diye tuttuğun, bırakılmayacağını bilerek dayandığın en yakın insanı kendinden binlerce kilometre öteye, savaşa gönderiyorsun. Bende gitmek istedim. Beni de götürmeleri için yalvardım. Ama maalesef o gün gidemedim. Tabi bu acı bekleyişim çok fazla sürmedi. Bir hafta sonra bizde Kıbrıs'a gitmek üzere yola çıktık. Önce Osmaniye, ardından Mersin Taşucu Limanından Girne yakınlarında bir bölgeye yanaştık. İskele olmadığı için kayıklarla kıyıya gitmek zorunda kaldık. Üç gün Girne'de kaldık I. Barış Harekâtı, ateşkes yapılıp sona ermişti. Lefkoşa'da on üç gün boyunca hazır kıta bir şekilde bekledik.

Kıbrıs'ta 50. Piyade Alayı 2. Tabur 6. Bölükteydim. II. Harekât başladı. Aynı gün içerisinde maalesef 4. Bölükten onlarca arkadaşımızı kaybettik. 1, 2, 3 ve 5. Bölüklerle birleşip Rumlara karşı taarruz yaptık. Üç gün boyunca Rumlara karşı büyük bir mücadele verip bölgenin tamamını ele geçirdik. Birçok ihtiyacımızın karşılanması noktasında sıkıntılar yaşıyorduk. Bulunduğum bölükte 400 kişiydik. Bölüğün su ihtiyacının karşılanması için atılan yüzlerce mermilere ve havan toplarına rağmen

kuyudan su çıkarıp arkadaşlarıma getiriyordum. Evet savaşa girmeden önce elbette korkuyorsunuz. Ama sonradan orada gördükleriniz, yaşadıklarınız size birçok şeyi unutturuyor. Ve psikolojik olarak kendinizi artık bulunduğunuz ortama alıştırıyorsunuz.

II. Harekât çok başarılı geçti. Lefkoşa'nın yarısından fazlasını almış durumdaydık. Barış Gücünün ateşkes istemiyle savaş sona erdi. Fakat maalesef Rumlar ateşkes olmasına rağmen halen fırsat buldukları anda bize karşı bazı saldırılılarda bulunuyordu. Bir gece nöbet değişikliği yaptıktan beş dakika sonra maalesef yapılan saldırı sonucunda nöbet değişikliği yaptığım arkadaşımızı şehit verdik. Bu bende olabilirdim. Barış Gücü ne kadar da arada anlaşmazlıkların yaşanmasına engel oluyor gibi gözükse de bazı şeyleri görmezden gelebiliyordu.

Türk esir sayısı Rum esirlerine nazaran oldukça fazlaydı. Esir değişikliğinin yapıldığı dönemde günlerce nöbet tuttum. Bazen yaptığımız esir değişikliklerinde verdiğimiz bir tek Rum askeri yerine on tane Türk esirini alıyorduk. Şahit olduğum olaylardan biri de bazı Türk esirlerinin gelmek istememesiydi. Rumlar ve Türkler arasında akrabalık bağları, sosyal, ticari ve daha birçok alanda ilişkilerin yaşanmasından kaynaklı olarak ister istemez bazılarını bırakmak zorunda kaldık.

Kültürel açıdan aramızda bazı farklılıkların olması ve Türkiye'de bir ailemin olmasından kaynaklı Kıbrıs'ta kalmak istemedim. Bu kararı aldığım için de hiç pişmanlık yaşamadım. Aralık 1974'te tezkeremi alıp memleketime geri döndüm. Aylık 2000 TL'ye yakın bir şeref aylığı maaşı almaktayım. Geldikten sonra da çiftçilik yapmaya devam ettim. Evli ve 5 çocuk babasıyım.

Son olarak söylemek istediklerim biraz üzücü, keşke olmasaydı diyebileceğimiz ama maalesef yaşadığımız gerçekler. 45 yıllık aradan sonra milli mücadele madalyasının bizlere verilmesi manevi anlamda bizi mutlu etmiştir. Fakat ben Kıbrıs Barış Harekâtına gönüllü olarak katıldığımda evli ve 2 çocuk babasıydım. Alay komutanımın, sen gitme demesine rağmen bu vatan uğruna canımı vermekten hiç çekinmeden katılmak istedim. Birçok mücadeleye göğüs gerdik. Yetkililerden en büyük ricam bizlere de diğer gaziler gibi eşit hakların tanınmasıdır.

4.8.Hayrettin YAPICI

Temel geçim kaynağımızın hayvancılığa bağlı olmasından dolayı, sürekli bir hareketliliği esas alan göçebe bir yaşam tarzımız vardı. Türkiye'de doğu bölgelerinde göçebe yaşayan Kürt aşiretlerine 'koçer' adı verilir. Hayvanlarımızın iyi bir şekilde beslenebilmesi için yaz aylarında serin olan yaylalara çıkarız. Kış aylarında ise rakımı daha alçak olan bölgelere doğru geliriz. Yaz aylarında Muş ve Bitlis, kış aylarında ise Siirt, Cizre, Diyarbakır, Batman ve çevresine doğru göç eden bir yaşam tarzımız vardı. Askere Bitlis'te iken katıldım fakat sürekli bir hareketlilik içinde olduğumuz için doğum yerim aslında o zamanlar Siirt'te bağlı şimdi ise Batman'ın bir ilçesi olan Kozluk'tur.

İlk etapta acemi birliğimi yapmak üzere Denizli, ardından Ankara'nın Çubuk ilçesine gittim. Sonrasında Ankara'ya bağlı bir diğer ilçe olan Çubuk'a usta birliğim için gittim. 230. Piyade Alayı, 1. Tabur, 1. Bölükteydim. Bölüğümüzün tamamı Barış Harekâtına katıldı. Otobüsler ile önce Mersin ardından helikopterle, Lefkoşa'da daha önceden belirlenen bir bölgeye indik. Bu bölgede 7-8 saat boyunca bekledik. Bulunduğumuz süre boyunca çatışmalar devam ediyordu. Hedefe açık bir şekilde olduğumuz için ilerleyemedik. Uçaklarımız olmasaydı, hepimiz şehit düşebilirdik. Onların yapmış oldukları uçuşlar sayesinde karşı taraf geri çekiliyordu. Gece saatlerinde Beşparmak Dağlarına doğru hareket ettik. Mücahitler bize sürekli rehberlik ediyorlardı. Bir hafta boyunca bu bölgenin güvenliğini sağladık.

Toplanma alanına geldiğimiz bir gün büyük bir sevinç içerisine girdik. Çünkü sayıca o kadar fazla olmuştuk ki bu bize cesaret kazandırmıştı. 2-3 gün aradan sonra yine gece vakti arabaların ışığını kapatıp sabaha kadar sadece 3 kilometre yol alabildik. Sabah uyandığımızda bize ait tanklar, toplar, ağır silahlar ve bunlara benzer askeri araçlar her tarafımızda mevzilenmişti. Yat-kalk emirleri ile düşmana doğru saldırıya geçtik. Rumlar verdiğimiz bu mücadele karşısında bulundukları mevzileri ter ediyorlardı. Bizler onların yapmış olduğu mevzilere varınca bu halkın ne kadar cesaretsiz olduğunu daha iyi bir şekilde anlamıştık. Yapmış oldukları mevziler eğer Türk

askerlerinin elinde olmuş olsaydı, Dünyanın hiçbir kuvveti karşımıza geçebilecek bir cesareti olamazdı. Mağusa'ya kadar bu şekilde ilerledik. Barış Gücü ateşkes istedi. Ateşkes yapılmasaydı bütün Kıbrıs'ı Türk vatanı yapabilirdik. Barış Gücü maalesef Rum halkına her anlamda yardım yapmaktan hiçbir zaman çekinmiyordu. Lefkoşa ve Mağusa arasındaki ana yolun bir tarafına bizler, diğer tarafına Rum askerleri mevzilenmişti. Barış Gücü tarafından onlara su ve gıda ihtiyaçlarının verildiğine gözlerimiz ile şahit oluyorduk. Mevzilerimiz birbirine çok yakın olduğu için nöbetlerde Rum askerleri ile arada konuşabilme fırsatımız oluyordu. Aslında birçok Rum askerinin bu savaşı istemediği; fakat Yunanistan'ın, onları bu duruma zorladıklarını anlatmaktaydılar.

Mağusa'da bulunan Türk halkı kendilerini savunabilmek için hendekler kazmışlardı. Bizi gördüklerinde kanatları olsa uçabilecek halleri, gözlerindeki sevinçten rahatlıkla anlaşılıyordu. Ama maalesef sonraki süreçlerde bizlere karşı davranışlarında büyük değişiklikler olmuştur.

Bir gün mevzide nöbet değişikliği için yanıma çavuşumuz ve asker arkadaşım geldi. Çavuş bana gözün aydın artık terhis oluyorsun dedi. Fakat ben Türkiye'ye dönme ihtimalinin bile olmayacağını düşünürken bir anda donup kaldım. Dalga geçiyor diye düşündüm. İnanamadım, çünkü bir gün tezkere alacağımı hayal bile edememiştim. Hiç izinde yapmamıştım. Belli bir süre geçtikten sonra kendime geldim ve arkadaşlarımla vedalaştım. Bölük komutanımız Kıbrıs'ta kalabileceğimizi söyledi. Bütün imkânlar sağlanacaktı. Kalmak istemedim. Şuan evli olduğum ve o dönemde sevdiğim kadına kavuşmak için memleketime geri döndüm. Ailem ve onlarla birlikte geçirdiğim bir yaşam tarzı vardı.

Umarım bir daha Türk veya Rum halkı böyle bir savaşı yaşamaz. Sivil halkın yaşadığı trajediler, hayat koşulları, yaşam mücadeleleri beni çok derinden etkilemiştir. Keşke savaş hiç olmasaydı ve biz bunları görmeseydik.

Maddi açıdan herhangi bir beklenti içerisinde olmadım. Dünyada yaşayan her insanın hayat koşulları aynı değildir. Ama orda çok zor şartlar altında mücadele verip de, Türkiye'ye döndüğünde yine büyük bir hayat mücadelesi veren binlerce gazilerimizin, diğer gazilerle eşit ve adaletli haklara kavuşmasını temenni ederim. Bizlerden desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen Tatvan Kaymakamı sayın M. Ali ÖZ-

KAN ve Muharip Gaziler Dernek Başkanımız Sayın M. Şükrü TANDOĞAN'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

4.9.Ahmet TAŞKIN

Askere gitmeden önce tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile uğraşmaktaydım. Evlendikten 4 ay sonra 05.03.1974'te Kayseri 49.Piyade Alayı, 3. Tabur, Keşif Bölüğünde Piyade Er olarak acemi birliğime yapmaya başladım. Aldığımız eğitimden sonra Kars/Sarıkamış 50. Piyade Alayı, 3. Tabur, 7. Bölükte usta birliğime devam ettim.

Kıbrıs'ta yaşanan olaylar neticesinde, bizden gönüllü olarak gitmek isteyenlerin başvurusu alındı. Evli olmama rağmen vatanın kurtuluşu için hiç düşünmeden katılmak istedim. Mersin/Taşucu Limanından gemiler ile Girne'ye gittik. 20 Temmuz 1974'te saat 14:00 sıralarında gemilerden çıkarma yaptık. Çıkarma yaptığımız andan itibaren çatışmalar başlamıştı ve gün boyunca devam etti. Zeytinli Köyü Rumlar tarafından kuşatılmıştı. Verdiğimiz mücadele sonucunda, köyü ele geçirip burada yaşayan Türk halkını kurtardık. II. Harekâta kadar Mağusa Boğazı ve Beşparmak Dağlarında mevzilenip bu alanların güvenliğini sağladık.

II. Harekât için emir verilince hemen bulunduğumuz noktadan taarruza başladık. Rum askerleri ile aramızda bir dere vardı. Maalesef yer şekilleri ve aramızda bulunan dereden kaynaklı birçok arkadaşımızı şehit verdik. Ama bir şekilde inancımız ve cesaretimiz ile ilerleyip düşman askerlerini püskürtmeyi başardık. Akşama kadar cebri yürüyüş ile Mağusa Boğazına doğru hareket ettik. Daha sonraki günlerde Lefkoşa'ya tarafına geçtik. 1963'te yaşanan ihtilal sonucunda, Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in şehit düştüğü Ayvasıl köyüne, ordan Yılmaz Köye, sonrasında Gülpınar Köyüne yerleştik ve askerliğim bitene kadar bu bölgelerde kaldık.

Köylerde yapmış olduğumuz denetlemelerde esir olan Rum gençlerini yakalardık. Kaçabilme fırsatları olmalarına rağmen bizden kaçmazlardı. Nedeni sorduğumuzda, Türk askerleri merhametlidir, bize bir şey yapmaz diyorlardı. Yakaladığımız bazı Rum askerlerine kendi mataralarımızdan su verirdik. Hatta şahit olduğumuz

ilginç olaylardan biri de Yunan subaylarının, Rum askerlerini kaçmamaları için askeri araçlara zincirlerle bağladıklarını gördük. Bütün şartlar onların lehine iken birlik ve beraberlik içerisinde inancımızla çok büyük bir mücadele verdik. Ve çok önemli başarılar elde ettik.

Kıbrıs Barış Harekâtının yapılması Akdeniz'deki karasularındaki haklarımızı genişletmiştir. Dönemin Başbakanı sayın Bülent ECEVİT ve yardımcısı Erbakan'ın aldığı bu önemli karar artık orda yaşayan halkımız için kaçınılmaz olmuştu. Olması gereken yapıldı. Yoksa Türk halkı nerdeyse soykırıma uğrayacak bir durumla karşı karşıya kalmıştı. Osmanlı Devleti'nden bu yana kalan bu toprakların alınması bizi gururlandırmıştır.

Ailemle yapmış olduğum görüşmeler neticesinde hayatımın geri kalanın burada geçirmek istemedim. Ama burada yaşamak istememin bir diğer önemli sebebi, başta alay komutanımız İbrahim Karaoğlanoğlu ve şehit düşen arkadaşlarımı kaybetmenin vermiş olduğu üzüntüden dolayı uzaklaşmak istedim. Aralık 1975'te terhisimi alıp memleketime geri döndüm. Geldikten sonra da çiftçiliğe devam ettim. Evli ve 3 çocuk babasıyım. Birkaç sene sonra toplu bir maaş aldık. Şuan 2000 TL'ye yakın bir maaş almaktayım.

1915 Tehcir Kanunundan önce Ermenilerin yapmış olduğu baskılarla Adilcevaz'ın birçok halkı Gaziantep'e göçe zorlanmıştır. Dedem Kamil Taşkın da, milli mücadele döneminde, Güney Cephesinde Şahin Bey ile bölgesel olarak vatanın kurtuluşu için mücadele veren Kuvây-i Milliyecilerdendir. Kurtuluş Savaşı'nda vatanın kurtuluşu için verilen bu büyük mücadelelerden sonra tekrardan Adilcevaz'a dönmüşler.

Benim çocuklarım imkânlarımız doğrultusunda ve kendilerinin de vermiş olduğu emekler sayesinde devlet kademelerinde önemli meslekler edindiler. Ama çok zor şartlar altında yaşayan gazi ve şehit yakınları arasında ekonomik anlamda adaletli bir dağılım sağlanırsa bizleri çok mutlu edecektir. İnsanın en kıymetli varlığı canıdır. Bu uğurda canını feda etmekten çekinmeyen gazi ve şehit yakınlarına maddi ve manevi desteğin verilmesini temenni eder, bütün şehitlerimize Allah'tan rahmet dilerim.

4.10.Ahmet ÇİFTÇİ

Askere gitmeden önce çiftçilik yapmaktaydım. 01.03.1973'te Acemi birliğimi yapmak üzere Isparta'ya gittim. Dağ Komando Okulu Er Eğitim Merkezinde 4 ay 20 günlük eğitimden sonra Kayseri Zincirli Dere Hava İndirme Tugayına askerlik hizmetimi yapmaya gittim. Acemi birliğimizde dağcılık, paraşüt v.b alanlarda eğitimler aldık. Usta birliğinde paraşüt ve komando gibi temel eğitimleri almaya devam ettik. Aldığım eğitimler boyunca 12 atlayış yaptım. 11'i Türkiye'de, bu atlayışların 2'sini de Ankara'da 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle Hipodrom'da gerçekleştirdim. 12. Atlayışımı da Kıbrıs/Lefkoşa yakınlarında Hamidiye Köyüne yaptım.

Atlayış sırasında uçakların gidiş istikametlerine göre ilerleyeceğimizi söylediler. Açık hedef belirtmemek için 300-400 metre yükseklikten atladık. Atladığımız yerlere paraşütlerimizi bırakıp sadece cephanelerimizi alıp ilerlemeye başladık. Bizleri karşılamaya gelen mücahitler vardı. İlerlediğimiz zamanlarda üzerimize birçok havan mermisi yağıyordu. Sonrasında Türk Kurtuluş Takımı adında boş olan bir bölgeye sığındık. Ve epey bir süre burada bekledik. Havan atışlarının kesilmesinden sonra Girne Boğazına doğru hareket ettik. Kurtuluş Takımının olduğu bölgeye üzerimizdeki sırt çantalarını bıraktık. Çanta içerisinde peksimetler, battaniye ve bazı gıda ürünleri vardı. Rakımı 1700 metreye yakın olan Kayseri'den, rakımı hemen hemen deniz seviyesine yakın olan Kıbrıs'a inmemiz sağlığımız açısından bize çok büyük sıkıntılar yaşattı. Düşen tansiyonumuz yükselsin diye tuz aramaya başladık. Sürekli tuzlu su içerdik.

Boğazda toplantı yapıp Beşparmak Dağlarına doğru çıkmayı hedefliyorduk. O anda mevzilenen Rum askerleri tarafından makineli bir tüfekle aniden bir saldırı düzenlendi. Dağıldık fakat ateş etmeye korkuyorduk. Çünkü dağılan arkadaşlarımızı yanlışlıkla vurabilirdik. Makineli tüfeği kullanan Rum askerleri etkisiz hale getirildikten sonra tekrardan Beş Parmak Dağlarına doğru ilerlemeye devam ettik. Kadife

Kaleye çıkıp Rumlara ait A6 makineli tüfeklerini ele geçirdik. Bu silahların mermileri NATO ve Türkiye ortaklı üretilen Makine Kimya Sanayisine aitti. Bu maalesef NATO tarafından Yunanlara, Onlardan da Rumlara veriliyordu. Adamlar bizim ürettiğimiz mermilerle bize saldırı düzenliyorlardı.

Beşparmak Dağları ve Girne Boğazı arasındaki Rum mevzilerini İtalyanların yaptığına dair söylentiler vardı. Ve Türkiye'nin bu mevzileri 15 yılda dahi geçemeyecekleri düşüncesi vardı. Geçseler dahi herhangi bir başarı elde edemeyeceğimizi düşünüyorlardı. Ama onların cesaretsizliğine karşı bizim inancımız başarılı olmamızı sağladı.

Makine tüfekleri koyabileceğimiz bir yer bulamayınca eğilerek makineli tüfeğin sırtıma alınmasını isteyerek yeni bir zemin oluşturmak istedim. Ve bu şekilde 7500'e yakın mermi benim sırtıma aldığım makine tüfekten atılarak taarruzu engelleyip Girne'ye doğru hareket ettik. Gece saatlerinde gemilerden çıkarma yapıldı. Ağır silahların gelmesi bizi rahatlattı. Yaşadığımız herhangi bir sıkıntı anında uçaklarımız bizleri koruma altına alıyordu. I. Harekât üç buçuk gün ve başarılı bir şekilde geçti. Bu bölgelerde yaşayan sivil hakları toplayıp İngiliz kamplarından biri olan Dikelya'ya gönderdik. Sonrasında bu bölgelerin güvenliğini sağlayarak beklemeye koyulduk.

II. Harekât emri verildikten sonra önümüzde tanklar olacak şekilde Lefkoşa'ya doğru ilerlemeye başladık. Üzerimize sürekli olarak top mermileri atılıyordu. Biz ön tarafta olduğumuz için top mermileri bizi aşıp maalesef bizden sonraki bölüğün üstüne doğru gidiyordu. Çok korkmuştuk fakat şükürler olsun ki herhangi büyük bir kayıp yaşamadık. Uçaklarımızın yapmış olduğu uçuş ve atışlar bu harekâtın gidişatını bizim için çok olumlu yönde etkilemiştir. Ardından güneye doğru İngiliz üssü olan Dikelya'nın karşı tarafına geçtik. Yeşil Hat bölgesindeki birçok alanı ele geçirdik fakat Barış Gücünün yapmış olduğu ateşkes uyarı ile savaş sona erdi.

Girdiğimiz köylerde Rum ve Türk evlerini çok rahat bir şekilde ayırt edebiliyorduk. Rumların betonarme evlerine karşılık bizimkilerin kerpiçten yapılı evleri birçok şeyi zaten izah edecek görünümdeydi. Envai bir şekilde lüks ve modern evleri vardı. Ev araç ve gereçleri, oturma odaları, güneş enerjisinden elde edilen sıcak suları, renkli televizyonlar ve buna benzer daha birçok ev malzemesi aradaki ekonomik şartları fazlasıyla gözler önüne seriyordu.

Kıbrıs'ta kalabilmemiz için gerekli bütün şartların sağlanmasına rağmen kendi memleketime dönmeyi tercih ettim. 10 Kasım 1974'te tezkeremi aldım. 2000 kişilik askeri bir gemi ile Türkiye'ye doğru yolculuk ettiğimizde güvenliğimiz için uçaklarımızda bizlere eşlik ediyordu. Bitlis'e döndükten sonra belli bir süre çiftçilik yapmaya devam ettim. Sonrasında Adilcevaz Belediye'sinde Şoförlük yapmaya başladım. 2008 yılında emekli oldum.

45 yıl sonra bizlere milli mücadele madalyası verildi. Bu mutluluğumuzu keşke vefat eden gazi arkadaşlarımızda yaşayabilseydiler. Onların yerine bu madalyaları eşlerinin ya da çocuklarının alması bizi hüzünlendirmiştir.

Türkiye'ye döneceğimize dair umutlarım tükenmek üzereydi. Amcam İbrahim Çiftçi, Çanakkale Cephesine katılan gazilerimizdendi. Onlardan anlatılanlar ile savaşın nasıl olduğuna dair az çok bir düşüncem vardı. Fakat ne kadar anlatılsa bile o anı yaşamanız gerekir. Üç buçuk gün içerisinde arkadaşlarımızı tanıyamaz hale geldik. Kadınlar, çocuklar, esirler kimden olursa olsun onların orda çektiği sıkıntılar beni çok derinden etkilemiştir. Allah kimseye bir daha böyle bir savaşı yaşatmasın. Ayrıca söylemek istediğim bir diğer konu da bütün bu yaşananlara rağmen gaziler arasında sosyal ve ekonomik yönden adaletli ve eşit bir yaklaşım olmasını temenni ederek bütün şehitlerimize Allah'tan rahmet dilerim.

4.11.Hikmetullah ALDANMAZ

Tatvan Askerlik şubesinden, Mart 1974'te Manisa Doğu Kışlada acemi birliğimi yapmak için sevk belgesini aldım. Üç buçuk aylık bir eğitimden sonra Ankara/Kırıkkale 61. Piyade Alayı Karargâh Bölüğü 106 ml'lik Havancı Piyade Onbaşı olarak usta birliğimde görev aldım. Bir gün eğitim alanındayken acil bir şekilde toplanıp silah başı yaptık. Kıbrıs hakkında genel bir bilgi verildi. Ve bu Barış Harekâtına taburun tamamı gönüllü olarak katılmak istedi.

Askeri konvoy ile önce Mersin, ardından gemilerle Girne'ye doğru yola çıktık. 21 Temmuz sabaha karşı Girne'ye çıkarma yaptık. Çıkarma yaptığımız anda Beşparmak Dağları, denizden, havadan ve karadan birçok çatışma içerisindeydi. Reo askeri araçlar ve tanklarla yavaş yavaş ilerleyip aynı zamanda ateş ederek ilerlemeye başladık. Beşparmak Dağlarını bu şekilde ele geçirdik. Dağın zirvesine çıkıp deniz sahilindeki birçok düşman birliklerine havan toplarıyla ateş edip onları bertaraf bıraktık. Allah'a hamdolsun ki I. Harekâtı başarılı bir şekilde bitirdik. Beşparmak Dağlarının Girne'ye bakan taraflarında bütün birlikler mevzilenmiş vaziyette istirahate çekildik.

II. Harekât emri verilince I. çıkarmaya katılan bütün birliklerimiz II. Harekâta katıldı. Ve bu şekilde Lefkoşa'ya kadar ilerledik. Maalesef Barış Gücü helikopterleri bizim bulunduğumuz noktaları tespit edip Rum birliklerine koordineli bir şekilde haber veriyordu. Hiç beklemediğimiz yerlerden üzerimize top atışları yağmaya başladı. Bölüğümüzde yaralanan ve şehit düşen arkadaşlarımız oldu. Sonrasında uçaklarımız gelip Lefkoşa'daki Rum mevzilerini bombalayıp onların ateşlerini bertaraf etti. Şuan ki Yeşil Hat bölgesine kadar olan yerlerin tamamını aldık. Birçok birliğimiz orda mevzilenip kaldı. Bizler oradan Timbo, şimdiki Ercan Havalimanına doğru hareket ettik. İlerlediğimiz bölgelerin birinde Rum birlikleri ile karşılaştık ve birçok arkadaşımızı maalesef kaybettik. Bu alanı da ele geçirip ilerlemeye devam ettik. Birçok köyü Rum birliklerinden kurtardık. Aklımda kalanları ile Arkoz, Pelitli, Tur illi, Kırık-

kale ve daha birçok köyün güvenliğini ve denetimini ele geçirip bu bölgelerde mevzilendik.

İngiliz üslerinin olduğu sahil bölgelerine inmedik. Birçok yerden geri çekilerek bu alanları Rumlara bıraktık. Yeni bir Harekât yapılmış olsaydı bugün Kıbrıs'ın tamamı Türk Cumhuriyeti olabilirdi. İlk çıkarma anında ister istemez bir tedirginlik yaşıyor insan fakat savaş ortamında cesaretlenmeye başlıyorsunuz.

Rum köyleri ve Türk köyleri arasında dağlar kadar fark vardı. Rum köylerindeki evler 3 yıldızlı otellere benzeyen görünüme sahipti. Vatikan'dan sonra Hristiyanların dini açıdan en önemli merkezlerden biri olan Maraş'ın bizim elimizde olması ama siyasi sebeplerden dolayı bu bölgeyi değerlendirmemek ve bu bölgenin harabeye dönmüş olması oldukça üzücü bir durumdur. Bir zamanlar Kıbrıs Adası'nın turizm ve mimarisinin cenneti olan Maraş bölgesi maalesef hak ettiği değeri günden güne kaybetmektedir. İçerisinde bulunan binlerce işyeri, tiyatro merkezleri, kiliseler, müzeler ve daha birçok yerleşim alanı hayalet bir şehir görünümüne sahip bir durumda.

Dönemin yöneticilerinin almış olduğu Barış Harekâtı kararı çok yerinde gerçekleşen bir olaydır. Eğer bu harekât yapılmamış olsaydı Akdeniz şuan bize kapalı olabilir ve bu denizin birçok olanaklarından mahrum kalabilirdik. Kıbrıs halkı bizlere ne kadar teşekkür etse de azdır. Çünkü biz onlara en temel hakları olan yaşama özgürlüklerini, ekonomik, siyasi, sosyal ve daha birçok alanda haklarını alabilmeleri için mücadele verdik. Koşullar mecburiyete sürüklemediği sürece savaşların olması, iyi bir şey değildir. Ormana ateş düştüğü zaman, birçok alana zarar verir. Savaşta öyle bir şeydir. Bazen istemeseniz de mecbur kalırsınız. Kıbrıs'ta yaşanan bu mücadelede zorunlu yapılan bir savaştı.

Aralık 1974'te tezkeremi alıp memleketime geri döndüm. Orda kalmamız için teklifler yapıldı fakat ben Türkiye'ye geri dönmek istedim. Şimdi olsa yine de kalmak istemezdim. Çünkü ben anavatanımı seviyorum. Tabi yavru vatanda kalanlar da hayatlarından memnun durumda. Aile özlemi, vatan özlemi ve aynı zamanda gurbeti sevmeyip oraya uyum sağlamakta sorunlar yaşayacağımı düşündüm.

Askerlik hizmetimden sonra ticari bir hayatım oldu. Konfeksiyon ve tuhafiye işleri yapmaya başladım ve halen devam etmekteyim. Evli ve 4 çocuk babasıyım. Kısa bir süre sonra bizlere şeref aylığı verilmeye başlandı. Emekli olmayana kadar ma-

aşımızı olduğu kadar alıyor iken emeklilikle beraber maaşlarımız yarı yarıya indi. Bütün gaziler vatan için devlet için mücadele vermişlerdir. Vermedikleri bir tek canları kalmıştır. Fakat sosyal ve ekonomik haklarından eşit bir şekilde yararlanamıyorlar. Ve bu durum biz Kıbrıs gazilerini üzüyor. Bazı gaziler iki maaşını birlikte alırken bizler emekli maaşını tam ama gazilik maaşının tamamını alamıyoruz. Ya herkes yarım maaş alsın ya da tüm gaziler eşit bir maaş alsınlar. Son olarak şunları söylemek istiyorum. Devletimizin bekası için her zaman canımızı seve seve vermekten çekinmeyiz.

4.12. Kasım ERDOĞAN

Tatvan Belediye'sinde geçici olarak elektrik arıza bölümünde çalışmaktayken askerlik hizmetimi yerine getirebilmek için 06.03.1973'te Denizli'ye gittim. Burada 4 ay boyunca 73. Piyade Alayı, Ağır Silah Bölüğü 81'lik Havan sorumlusu olarak vatandaşlık görevimi yerine getirdim. Ardından usta birliğimi Ankara'nın Çubuk ilçesinde 28. Tümen, 230. Piyade Alayı, 1. Tabur, 3. Bölük, 81'lik Havan Sorumlusu Piyade Onbaşı olarak yapmaya devam ettim.

Yunanistan-Türkiye arasında yaşanan sorunlar maalesef Kıbrıs Adası'na da yansımış durumdaydı. Gizli tutulan bu durumlardan çok fazla haberdar değildik. Fakat bazı sıkıntıların yaşanabileceğini kendi aramızda yaptığımız konuşmalarda düşünmeye başlamıştık. Bir hafta kala Alay'a haber verildi. Her birlik kendi alanına göre silahlarını, arabalarını, araç ve gereçlerini hazırlamaya koyuldu. 18 Temmuz 1974'te Askeri araç ve otobüsler ile Mersin Ovacık'a doğru hareket ettik. 230. Piyade Alayının tamamı Kıbrıs'a gitti ve bu birlik Barış Harekâtı'ndan sonra da artık tamamen orada kaldı. Sadece inşaat takımının (Marangoz, sıvacı, boyacı, duvarcı v.b) nöbetçileri Ankara'da kaldı. Araç Komutanı olmayan bütün askerler sivil otobüsler ile taşındı. Çavuşlar ve Onbaşılar araç komutanı olarak görevlendirildiler. Tabi bunların tamamı Bölük Başçavuşunun nezaretinde gerçekleştirildi. Ankara-Çubuk istikametinden Mersin Ovacık'a oradan Ankara Polatlı'ya ardından Konya'ya geçip burada bir gece konakladık. Sabahın erken saatlerinde Konya'dan ayrılıp Mersin-Mut güzergâhından devam edip 19 Temmuz'da Ovacık meydanında toplandık. 20 Temmuz 09:00'da her mürettebat kendi silahı ile birlikte helikopterler aracılığı ile şimdiki Ercan Havalimanı yakınlarında bir yere götürüldük. İner inmez Beşparmak Dağlarının eteklerinde bizleri mücahitler karşıladı. Farklı askeri araç ve traktörler ile güvenli bir bölgeye götürdüler. 3 gün boyunca Beşparmak Dağlarında kaldık. Sonrasında Girne'ye doğru hareket edip güvenli bir bölgede konaklamaya başladık. I. Barış Harekâtı sona erene kadar burada bekledik. Mevzilerimiz arasında yer değişikliği yaptı-

ğımız süre boyunca çatışmalar devam ediyordu. Yaralanan ve maalesef şehit verdiğimiz arkadaşlarımız oldu. II. Harekâta kadar Beşparmak, Girne ve Lefkoşa bölgelerinde güvenli bir ortam sağlanabilmesi için çalışmalar yaptık.

II. Barış Harekâtında hedef alanımız Timbo Havaalanının olduğu bölgelerdi. Yani Mağusa'daydık. Kıbrıs halkının, I. Harekâtta bizleri karşılarken ki sevinçleri sonradan bazı kesimler tarafından bizlere karşı olumsuz davranışlar içeren bir yaklaşıma bırakmıştı. Bunun en önemli sebeplerinden birkaçı, Rum halkı ile Türk halkı arasındaki akrabalık bağları ve ticari ilişkileri bulunmasıydı. Aynı zamanda Rum halkının da Rum askerlerine karşı tutumlarında bizden eksik kalır bir yanı yoktu.

II. Harekât, I. Harekâta göre daha rahat bir şekilde geçti. Bize verilen görevler arasında, Köyleri araştırma, evleri dolaşma, köylerin emniyetini sağlama ve ganimetler ile ilgili sorunları çözmekti. Rumların yaşadığı ev ve köylerin, Türklerin yaşadığı yerleşim bölgelerine bakıldığında arada uçurumlar kadar fark vardı. Evlerin yapı malzemelerinden, içerisindeki eşyalardan, kıyafetlerinden, mobilyalarından, evlerindeki araç ve gereçlerinden aradaki fark rahatlıkla anlaşılabiliyordu. Türklerin yaşam alanları tam bir fakirlik göstergesiydi. Perişan ve yokluk içerisinde bir hayat yaşamaktaydılar. Bunların sebeplerini merak edip araştırdığımızda, aşırı bir vergi alındığı için ekonomik anlamda büyük sıkıntılar yaşadıklarını öğrendik. Verginin fakiri olmuş durumdaydılar. Onun için bu harekâtın yapılması yerinde ve zamanında olmuştur.

Sonraki günlerde Mağusa Timbo Havaalanında mevzilenip beklemeye koyulduk. Terhisimi alana kadar eğitimlerimize burada devam ettik. Şunları söylemeden geçmek istemem. 20 Temmuz gecesi, bizleri bırakmış oldukları Beşparmak Dağlarında Rumlar tarafından yapılan mevziler eğer önceden bizim elimizde olsaydı, Rum birlikleri hiçbir şekilde Kıbrıs'a çıkarma yapamazlardı. Çünkü yapmış oldukları mevziler, gerçekten son derece sağlam, betonarme, bütün ihtiyaçları ile beslenmiş, dayalı ve döşeliydi. Aynı zamanda savaşı kazanacaklarına dair inanç ve cesaretleri yoktu. Bize bu cesareti ve inancı veren çok değerli komutanımız sayın Vecdet Ertek Gürpınar'a sonsuz saygılarımı iletmek isterim. Sadece bizim bölüğümüz değil bütün bölüklerin komutanları ve askerleri de aynı inanç ve kararlı duruşları olduğundan da en ufak şüphemiz yoktur.

Bugün Türkiye'de yaşanan bazı kutuplaşmalar ve ayrılıkçı düşünceler o dönemlerde yoktu. Herkes vatanı uğruna canını vermeye hazırdı. İnsanın önce rahat bir şekilde yaşayabileceği vatanı olmalı. Namusunu korumayı, ekmeğini kazanabileceği bir toprak parçası olmalı. Kimsenin yönetimi altında olmadan rahat bir şekilde yaşayabileceği bir ülkesi olmalı. Bunu sağlayabilmemiz için birlik ve beraberlik içinde vatanın kurtuluşu ve bölünmez bütünlüğünü korumak bizlere düşer. İşte bizler de Kıbrıs'ta namusu ve ekmeği elinden alınmış kardeşlerimizin hayatını kurtarmaya gittik. Bir insan annesiz, babasız veya kardeşi olmadan yaşayabilir. Ama vatanı olmadan yaşayamaz. Vatan için, bayrak için canımı her zaman feda etmeye hazırım.

Askerliğim boyunca izin kullanmadan 10 Kasım 1975'te tezkeremi alıp memleketime geri döndüm. Orda kalmamız için bizlere bütün fırsatlar sunulmuştu. Kendi topraklarımda, ailemle, sevdiklerimle birlikte bir hayat yaşamak istedim ve memleketime döndüm. Hiçbir zamanda pişman olmadım. Bugün, ihtiyaç olsun hiç düşünmeden Kıbrıs'a yine de giderim.

Orduya katılıp subay olmayı çok istemiştim. 17 yaşındayken yaşımı büyütüp erkenden askere gitmiştim. Sınavları geçmeyi başaramadım ve bazı hayat şartları yüzünden çok sevdiğim bu mesleği yapamamanın vermiş olduğu üzüntü ile yaşadım ömrüm boyunca. Evli ve 2 çocuk babasıyım. 18.12.1975'te Vangölü Feribot İşletme Müdürlüğünde işçi olarak çalışmaya başladım. 42 yıl çalıştıktan sonra 15.01.2017'de emekliye ayrıldım. Şuan 3 ayda bir 2800 TL'ye yakın bir gazilik maaşı almaktayım. Ama maalesef birçok konuda diğer gazilerle aynı haklara sahip değiliz. Diğer gazilere bazı hakların fazla verilmesi bizleri hiçbir zaman rahatsız etmez. Bizim temennimiz ve beklentimiz Kıbrıs gazilerine de aynı hakların verilmesi yönündedir. Vatan uğruna canını vermekten çekinmeyen bütün şehitlerimize, Allah'tan rahmet dilerim.

4.13.Bedrettin ORHAN

Askere gitmeden önce arıcılık faaliyetleri ile uğraşmaktaydım. 01.03.1973'te acemi birliğimi yapmak üzere Isparta'nın Eğridir ilçesine gittim. Dağ Komando Okulu, Er Eğitim Merkezinde 4 ay 20 günlük zaman zarfında farklı alanlarda eğitim aldık. Bunlardan bazıları; paraşüt eğitimi, dağcılık, at binme, hayvan ve deniz üzerinde malzeme yükleme gibi eğitimlerdi. Usta birliğim, Kayseri Zincirli Dere Hava İndirme Tugayında aldığımız temel eğitimden sonra, paraşüt ve komando eğitimlerini almaya devam ettik. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde atlayışlar yaptık. NATO tatbikatlarında yapmış olduğum atlayışta Türkiye birinciliği aldım. Aslında Kıbrıs Barış Harekâtının olma olasılığına karşılık aldığımız bütün eğitimler en iyi şekilde verilmeye çalışılıyordu.

Kıbrıs'a gitmeden önce G3 silahları ilk kez kullanılmaya başlanmıştı. Bu silahların eğitimini ve diğer bütün hazırlıklarımızı yaptık. Gelen emir üzerine toplanıp kuşanmaya başladık. Arabalar ile önce Erkilet Havalimanına gittik. Toplu halde beklerken dönemin Kayseri Müftüsü gelip bizlere dualarda bulundu. Müftünün yapmış olduğu konuşmadan sonra herkes uçaklar bir an önce gelip bizi alıp götürsün demeye başladı. 20 Temmuz sabah erken saatlerinde C47 ve C160 uçaklarla Kıbrıs'a doğru uçmaya başladık. Radara yakalanmamak ve düşmanın açık hedefi olmayalım diye uçaklarımız alçaktan hareket ediyordu. Kıbrıs saati ile 06.00'da Lefkoşa'ya bağlı Ortaköy'e paraşütlerimizle atladık. Harp atışlarında paraşütler toplanmadığı için atladığımız yere, paraşütlerimizi bırakıp uçakların gidiş istikametine doğru hareket ettik. Bizlere 3 adet silah verilmişti. Bunlar, G3, Lav ve kot silahlarıydı. Paraşütlerden atlamadan önce bizlere yapılan bir konuşmada; rüzgâr olur da sizi Rum birliklerinin olduğu yöne doğru götürürse kot tabancalar ile düşmanın sizi öldürmesine müsaade etmeden kendinizi öldürün denildi. Çok nemli bir iklime sahip olan Kıbrıs'ta, yere indiğim anda mataramın kapağının açılmasına rağmen içindeki suyun dökülmemesi beni çok mutlu etmişti. Beşparmak Dağlarının alt taraflarında, Ortaköy'den Birelli köyüne doğru hareket etmeye başladık. Hareket esnasında cami minarelerinden üze-

rimize ateş açılmaya başladı. Maalesef kaybettiğimiz arkadaşlarımız oldu. Köydeki Rum askerlerini etkisiz hale getirdik. Bizi gören Türk halkı çok mutlu oldu. Yaşlı amcalar eğilip yeri öpmeye başladılar. Ölmeden sizleri görmekte nasip oldu deyip bizlere sarılmaya başladılar. Aynı zamanda mücahitlerin elinde Kırıkkale silahları vardı. Merak edip sorduğumuzda bunların, Adnan Menderes döneminde gemilerle taşınan buğday arabalarının içinde getirildiğini anlattı.

Mücahitlerden biri, Kıbrıs'a çıkarma yapılmadan önce EOKA'lılar Türk köylerine girip eli silah tutan bütün gençleri toplayıp onlara havan eğitimi verildiğini anlattı. Evlerinize Türk askerleri geldiğinde onlara havanlarla saldırı düzenleyin gibi alçakça planlar yapmışlardı. Allah'ımıza hamdolsun ki sizin yapmış olduğunuz bu mücadele sayesinde kendi kardeşlerimizle çatışmak zorunda kalmadık.

Beşparmak Dağlarından Girne'ye doğru hareket edip II. Harekât başlayana kadar bu bölgelerin güvenliğini sağladık. Birkaç gün sonra Dikoma Köyü'ne yerleşip beklemeye koyulduk. Bir gece saat 23:00 sıralarında Karpaz bölgesini kuşatma altına aldık. Mücahitlerin almış olduğu bilgiye göre bu köyde makineli tüfeklerin ve EOKA'lıların saklandığı söylenmekteydi. Sabah 03.00 sıralarında köyün önde gelenleri ve papazları ile görüşmeye gittik. Burada makineli tüfeklerin ve EOKA'lıların olduğu ve hemen bize teslim etmeleri gerektiği noktasında uyarılarda bulunduk. Köyde kim var kim yoksa herkesi meydana topladık. Ve belli bir süreden sonra makineli tüfekleri ve Yunan subaylarını bizlere teslim ettiler. Orada bulanan halkı mahalle mahalle ayırdık. Evleri tek tek aramaya başladık. Sivillerin can ve mal güvenlikleri bizim elimizde olduğu için onları da bir araya topladık. Güvende olduklarını ve size karşı hiçbir şekilde bir zorlama olmayacağını söyleyip geri bıraktık. Cephaneleri kendi araçlarımıza koyup Dikoma Köyüne geri döndük. I. Barış Harekâtı'nda bölgeyi tanımadığımızdan dolayı çok büyük sıkıntılarla karşılaştık. Sonrasında ağır silahların gelmesi ve bölgeyi tanımamız ile birlikte II. Harekât daha kolay ve başarılı geçti. Aynı zamanda uçaklarımızın da bu mücadele de büyük bir payının olduğu unutulmamalıdır. Yere çok yakın bir şekilde yapmış oldukları manevralar ve kısa mesafelerde bırakmış oldukları bombalar ile bizleri çok büyük çatışmalardan kurtardılar. 1963'ten beri Türkiye'nin elinden alınan Lefkoşa'ya bağlı Büyük ve Küçük Kaymaklı bölgelerini ele geçirdik. II. Harekât çok başarılı geçti ve istediğimiz birçok hedefe ulaştık. Bir gece, gelen emir üzerine paraşütlerimizi alıp Girne'ye gittik. Yuna-

nistan'a gidip bir bölgenin güvenliğini sağlamaya gideceğimiz söylendi. Savaşlarda bazı kararların gizli kalması gerekir. Bize verilen emirleri yerine getirmekle yükümlüyüz. O yüzden herhangi bir şekilde nereye ve niçin gideceğimizi sorgulamadık. Belli bir süre bekledikten sonra gelen yeni emir üzerine Yunanistan'a gitmekten vazgeçildi. II. Harekât ateşkesin olması ile sona erdi.

Kıbrıs'ta yaşadığım ve hayatım boyunca unutamayacağım anılarımdan bir tanesini anlatmak isterim. Kıbrıs'a giderken en merak ettiğim kişilerden biri sevgili arkadaşım Ahmet Çiftçi'dir. Ahmet de benim gibi Adilcevaz doğumludur. Askere gitmeden önce de çok samimi iki arkadaştık. Acemi Birliği, usta birliği derken Kıbrıs'a da birlikte gitmek nasip oldu. Ama ne yazık ki Kıbrıs'ta taburlarımız farklı olduğu için kendisini günlerce görememiştim. Kendisinden habersiz bir şekilde günlerce ne yapıyor, yaşıyor mu, nerede diye merak ediyordum. Bir gün saat 11:00 sıralarında düşman bölgesinden bize doğru 8-10 kişilik bir grup yaklaşmaya başladı. Ateş edelim mi, etmeyelim mi diye kendi aramızda konuşurken bizim silah menziline girdiler. Kaçabilecekleri bir alan olmadığından sadece uyarı atışı yaptık. Beyaz bezlerle el sallamaya başladılar. Yaklaşırken Türkçe konuşmaya başladılar ve sonra baktım ki Değerli arkadaşım, dostum Ahmet. Birbirimize sarılıp dakikalarca hasret giderdik. Kıbrıs'ta en mutlu olduğum günlerden biri Ahmet ile karşılaşıp onun yaşadığını öğrenmemdir.

Yakın tarihimizde Çanakkale mücadelesinden sonra yapılan en önemli harekâtlardan biri de Kıbrıs'tır. Doğu Akdeniz'in güvenliği ve bu sulardan önemli ölçüde yararlanabilme hakkı kazandık. Ama şunu çok açık bir şekilde ifade etmem gerekir ki verdiğimiz mücadelede ne kadar başarılı olsak bile savaşın kazananı yoktur. Bölgede yaşayan Rum halkının yaşamış olduğu trajediler beni çok etkilemiştir. Ama bizlere verilen emirler doğrultusunda sivil halka, camilere ve kiliselere elimizden geldikçe saldırı düzenlemedik.

10 Kasım 1974'te terhisimi alıp memleketime geri döndüm. Kıbrıs'ta kalmak için bize birçok fırsat tanındı. Fakat Kıbrıs'ta, görüp yaşadıklarımdan sonra burada kalmayı hiç düşünmedim. Evli ve 3 çocuk babasıyım. Birkaç sene sonra toplu bir maaş aldık. Şuan 1000 TL'ye yakın bir gazilik maaşı almaktayım. 1976 yılında Adilcevaz Nüfus Müdürlüğü'nde çalışmaya başladım. 2000 yılında emekliye ayrıldım. Vatanımızı ve kardeşlerimizi kurtarmak için seve seve gidip büyük bir mücadele

verdik. Son olarak söylemek istediğim vatanın bölünmez bütünlüğü için mücadele veren bütün gazi ve şehit aileleri arasında adaletli ve eşit bir yaklaşım sergilenmesini temenni eder, tüm şehitlerimize Allah'tan rahmet dilerim.

SONUÇ

Alasiya ülkesi olarak adlandırılan, Akdeniz'in vazgeçilmez adası Kıbrıs, geçmişten günümüze jeopolitik, stratejik, kültürel ve coğrafi konumundan kaynaklı küresel güçler tarafından bir üs olarak kullanılmak istenmiştir. Bu sebeple Kıbrıs Adası, yıllarca farklı uluslar tarafından işgal edilmiştir. Aynı zamanda sosyal hayat içerisinde; siyasi, ekonomik, kültürel ve etnik çatışmaları da kaçınılmaz kılmıştır.

1571'de başlayan Osmanlı hâkimiyeti ile birlikte Kıbrıs'ta yaşayan halklar barış içerisinde yaşamlarını devam ettirmişlerdir. 1821 Yunanistan isyanı sonrasında ortaya çıkan ENOSİS düşüncesi Adadaki barış ortamını bozmuştur. Sonraki dönemlerde EOKA terör örgütünün planladığı olaylar ile birlikte toplumlar arasındaki ayrışma daha da şiddetlenmiştir. Yüzyıllar boyunca dış müdahalelere açık olan Kıbrıs, ABD, SSCB, İngiltere gibi güçlü devletlerin politikaları sonucunda çıkar çatışmalarının odağı olmuştur.

Türkiye, Kıbrıs Barış Harekâtını gerçekleştirmeden önce yaşanılan süreci savaş evresine geçmeden çözmeye çalışmak istemiştir. Ancak gerçek anlamda siyasi bir yalnızlık içinde bırakılmıştır. Tüm çabalarına rağmen sonuç alınamaması üzerine milletlerarası antlaşmalardan doğan hakkını kullanarak 10 Temmuz 1974 yılında adaya müdahale etmiştir. Birinci Kıbrıs Barış Harekâtı'nın başarılı geçmesi ile ateşkes yapılmıştır. Fakat Rumların saldırıları devam etmiştir. Saldırılar sonucunda ikinci bir harekât gerçekleştirilerek adadaki durumu kendi lehine çevirmeyi başarmıştır.

Bu çalışmamız, geçmişin ışığında bugünü daha iyi anlamlandırabilmek adına yapılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılan gazilerimizin süreç içerisinde yaşamış oldukları kişisel tecrübeler, konuyu farklı açılardan irdelememizi sağlamıştır. Bitlisli gazilerin yaşamış oldukları tecrübeyi kendi ağızlarından dinleyerek yazılı anlatım ile siz değerli okuyucularımıza aktarmaya çalıştık.

Savaşların, birey ve toplum üzerinde hiçbir zaman kaybolmayan farklı boyutlarda etkileri vardır. Yaptığımız bu çalışmadaki temel amacımız, yeni nesillerin savaşın canlı tanıkları olan gazilerimizin yaşadıklarından yola çıkarak çıkarımda bulunmalarını sağlamaktır. Aynı zamanda gelecekte yaşanabilecek her türlü sorunu, barışçıl yöntemler ile çözülebilme umudunu arttırmaktır.

Gazilerimiz ile yaptığımız görüşmelerden çıkardığımız sonuçlardan biri de tarafların düşmanlaşmak yerine, her milleti derinden etkileyen acıları hissederek huzur içinde yaşamanın önemini kavramaktır. Sadece Kıbrıs'ta değil, Dünyanın her yerinde bütün milletlerin varlığının kabul edilmesi, kalıcı bir barışı da beraberinde getirecektir.

İyilik ve sadakat, insanlara karşılığını verebildiğimiz ölçüde anlamlı gelmektedir. Sonucu ne olursa olsun, gazilerimizin verdiği mücadele son derece önemlidir. Maddi ve manevi karşılığının hiçbir zaman ödenemeyeceği ortadadır. Gazilerimiz, herhangi bir karşılık beklemeden, fedakârlık doğrultusunda bir yaklaşımla hareket etmişlerdir. Türkiye, her dönem Kıbrıslı Türklerin bağımsızlık mücadelesini desteklemiştir. Askerlik görevlerini farklı yerlerde yapsalar bile, kader onları, gönüllü olarak katıldıkları bu yerde buluşturmuştur. İnsanoğlunun hayal edemeyeceği insanlık dışı olaylara, şahit olup, aynı zamanda bu durumu birebir yaşamışlardır.

Türkiye, sürekli katliama uğrayan, varlığı yok ettirilmeye çalışılan ada halkının, özgür ve huzurlu yaşayabilmeleri için yine onlarla birlikte topyekûn bir mücadele vermiştir. Kıbrıs Barış Harekâtına katılan, Bitlisli gazilerimizin yaptığı değerlendirmeler ışığında savaşın görünmeyen bu boyutları tüm açıklığı ile gün ışığına çıkmaktadır.

Rumların en büyük hayali Kıbrıs Helen Cumhuriyeti"ni kurmak ve Enosis düşüncesini gerçekleştirmektir. Yüzyıllardır bu amaçlarını hayata geçirebilmek için mücadele etmişlerdir. Rum liderlerinin yaptıkları açıklamalardan anlıyoruz ki, Barış harekâtı gerçekleştirilmemiş olsaydı, Rumlar sadece Kıbrıs'ı ilhak etmekle kalmayıp adada yaşayan Türkleri de tamamen göndermeyi planlamışlardı. Bu durum Kıbrıs Barış Harekâtının yapılmasının haklılığını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Barış Harekâtı olumlu bir şekilde sonuçlandıktan sonra, kabul ettikleri takdirde bütün gazilerimizin Kıbrıs'ta rahat bir şekilde yaşayabilecekleri koşulların sağlanacağı ile ilgili teklifler yapılsa da bu duruma çoğu gazimiz sıcak bakmamıştır. Bunun temel sebepleri arasında; Anadolu'daki aile bağlarının güçlü olması, birçok gazinin askere gitmeden önce evli ve hatta çocuklarının olması, sevdiklerinin olması, yaşadıkları topraklara olan özlemleri, kendilerini doğup büyüdükleri bölgenin dışında

bir yere ait hissetmeme duygusu ve en önemlisi de hiç tanımadıkları bir yerde yaşayabilecekleri kültürel çatışmanın etkilerini, göze almamak olmuştur.

Yaptığımız bu çalışmada birçok gazimiz yaşadıkları sıkıntıları da dile getirmiştir. Barış harekâtının sonlanması ile memleketlerine döndükten sonraki süreçte yaşadıkları sosyo-ekonomik koşullar itibariyle zor dönemler geçirdiklerini beyan ederek Kıbrıs'ta kalmamanın pişmanlığı içerisinde olduklarını dile getirmişlerdir.

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na, Türkiye'nin her bölgesinden askeri birlikler katılım sağlamıştır. Bu mücadelenin en önemli temsilcileri olan gazilerimiz ile sözlü anlatım yoluyla birçok önemli çalışma yapılmıştır. Yaptığımız bu çalışmayı bizden önceki araştırmalar ile karşılaştırdığımızda benzer birçok sorunların olduğu görülmektedir. Bunlar arasında;

Barış Harekâtı'na katılımın sağlayan askerlerin çoğunluğunun gönüllülük esasına dayanması fakat bunun yanında hava kuvvetleri gibi önemli bazı birliklerin zorunlu tutulmasıdır. Ayrıca gönüllü başvuru yapan birçok askeri birliklerin de katılımın yeterli olmasından kaynaklı Kıbrıs'a gidemediği açıkça ortadadır. Yine, Kıbrıs'a giden askerlerin çoğunluğu bu harekât hakkında fazla bilgiye sahip değildir. Bunun temel sebepleri arasında, tv, radyo, internet v.b. iletişim araçlarının günümüzdeki kadar gelişmiş olmamasından kaynaklanıyordu. Askerlerin gıda ihtiyaçlarının karşılanması noktasında da gazilerimizin yaptığı röportajlardan benzer sorunların olduğu açık bir şekilde görülmektedir. İlk üç gün için kendilerine verilen konserve ve peksimetlerin bitmesi ile birlikte gıda temini noktasında sıkıntılar yaşanmıştır. Fakat sonraki günlerde gelen yeni birliklerin desteği ile bu sorun kısa zamanda çözüme kavuşturulmuştur. İçecek noktasında suyun temin edilebileceği birçok kuyunun bulunmasına rağmen istenildiği gibi kullanılamamasının temel sebebi de Rumlar tarafından kuyuların ilaçlanma riskine karşı alınan bir tedbirdir. Bütün bu risklere rağmen askerlerin, su ihtiyaçlarını gidermek için kuyuları kullandığı yerlerde olmuştur. Bunun da temel sebebi bu harekâtın, yılın en büyük sıcaklık değerlerinin yaşandığı günlere denk gelmesi olmuştur. Bu riski göze alamayan askerlerimizin çoğunluğu da bölgenin temel tarım ürünleri olan portakal ve limonlarından su ihtiyaçlarını bir nebze olsun gidermenin yolunu tercih etmiştir. Kara kuvvetlerinin yaşamış olduğu yiyecek ve içecek sıkıntısı, deniz kuvvetlerinde hiç yaşanmamıştır. Çünkü, gemiler içerisinde bütün mürettebatın karaya ayak basmadan 3 aylık temel ihtiyacını karşılayabi-

leceği kadar gıdanın bulunmasıdır. Yapılan görüşmelere bakıldığında, harekât süreci boyunca çatışmalardan en çok etkilenen ve hayatını kaybedenlerin, denizden karaya ilk çıkarma yapan askerlerimizin olduğudur. Bunun yanında uçaklardan paraşüt ile atlama yapan hava kuvvetlerindeki birçok askerimizin de bölgedeki tarım arazilerinin farklı sebeplerden dolayı yanması sonucu ile inişlerinde yaşadığı olumsuz problemler de vardır. Yine yapılan görüşmelere bakıldığında Türk askerlerine 'size ateş açılmadıkça karşılık verilmeyecek' emrinin olması ve esirlere son derece insani değerler ile yaklaşılması bu müdahalenin gerçek anlamda bir barış harekâtı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Dikkat çeken önemli benzer sorunlardan biri de Kıbrıslı Türklerin, I. Barış Harekâtı'nda askerlerimize karşı göstermiş olduğu olumlu karşılamanın, II. Barış Harekâtı'ndaki tepkilerinde yaşanan değişim olmuştur. Kuş olsa kanatlanıp uçabilecek sevgi dolu bir kucaklaşmanın yerini, bu şekilde olumsuz bir tutuma dönüşmesinin en önemli sebepleri arasında; Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıs'ta yaşayan Rumlar arasındaki ticari ve sosyal bağların olmasıdır. Özellikle II. Barış Harekâtı ile birlikte sınırların kesin olarak değişeceğini gören bu halklar eski bağlarının bir daha geri gelmeyeceği endişesi ile tepkilerinde farklılıklar oluşmaya başlamıştır. Nitekim esir değişimi noktasında, Rum tarafında kalan Türkler bile olmuştur. Tabi aynı süreci Rum halkı içinde söylemek mümkündür. Çünkü birçok bölgede Rum halkının kendi askerlerine göstermiş olduğu olumsuz tepki de gazilerimizin yaptığı röportajlarda açıkça görülmektedir. Yine yapılan görüşmelere bakıldığında, kara ve deniz kuvvetleri ile birlikte özellikle hava kuvvetlerimizin göstermiş olduğu üstün başarı, harekâtı bizim lehimize olumlu yönde sonuçlandıran en önemli etmenlerden biri olmasıdır. Gazilerimizin yapmış olduğu açıklamalara bakıldığında, Rum halkının ekonomik şartlarının, Kıbrıs Türklerinden çok daha iyi olduğu görülmektedir. Özellikle ele geçirilen Rum bölgelerindeki köyler dâhil, evlerin hem dış hem de iç mimarisindeki büyük farklılıkların olmasıdır. Tabi bundaki temel etmenlerden biri de şüphesiz Türklerden alınan yüksek vergi miktarıdır. Dikkat çeken önemli noktalardan biri de Barış Harekâtı'na katılım sağlayan bütün gazilerimizin 'yine olsa seve seve gideriz' ifadeleri olmuştur. Bu durum, ne olursa olsun milli birlik ve beraberliğin bu topraklarda her daim devam edeceğinin umudunu arttırmaktadır.

Bir Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak yaptığım ve benden önce yapılan benzer araştırmalara da bakarak bu denli mücadele vermiş gazilerimizin sadece bu çalışmalar ile sınırlı kalmamasıdır. Aynı zamanda okullardaki ders kitaplarında da müfredata dahil edilmesi ile daha fazla kişiye ulaşmasını sağlamak gazilerimize olan minnet borcumuzu azaltacaktır.

Temennimiz en değerli zamanlarını vatanı uğruna feda etmek için mücadele etmiş ve bugün dahi vatanı uğruna canını vermekten çekinmeyen bütün gazilerimizin istediği ekonomik haklara kavuşmasından yanadır. Nitekim birçok gazimiz kendilerine sunulan imkânların diğer gazilerimizden çok daha az olduğunu ifade etmişlerdir. Bu eşitliğin sağlanması ile onlara karşı vefa borcumuzu bir nebze olsun yerine getirmiş olmanın rahatlığı yaşanacaktır.

Kıbrıs gazilerine 45 yıl sonra İstiklal madalyasının verilmiş olması ve maaşlarının 2023 itibari ile iyileştirilmiş olması önemli bir gelişmedir. Kıbrıs gazilerimizin duyguları, düşünceleri ve verdikleri mücadele nesilden nesile bu çalışmalar ile aktarılacaktır. Bu ve buna benzer çalışmaların yapılması tarihin bilinmeyen kahramanlarının hayatlarında olumlu gelişmeler meydana getirmiştir. Yaptığımız çalışmada eksik ve hatalar elbette vardır. Bizler; bu değerli gazilerimizin unutulmaması adına tarih sahnesindeki yerlerini almalarını sağlamaya çalıştık. Kahramanlıklarına, anılarına ve sorunlarına yer vererek bir nebze olsun minnettarlığımızı dile getirmek bizlere son derece mutluluk vermiştir. Onların gururlu mücadelesi bizlerin onurlu yaşamasını sağlamıştır.

En büyük dileğimiz, insanoğlunun kendisi için en değerli varlığın barış olduğunu anlaması ve barışın değerini anlamak için de bu şekilde ortaya çıkabilecek felaketleri tekrardan yaşamak zorunda kalmamasıdır.

KAYNAKÇA

A. ARŞİV KAYNAKLARI

BCA. 30.18.01/16.77.6.
BCA. 272.12/50.105.2.
BCA. 30.10/109.727.4.
BCA. 30.10/38.227.1.
BCA. 30.01/44.263.12.
BCA.30.10/37.226.3
BCA. 30.18/140.82.
BCA. 30.10/38.227.3.
BCA. 30.01/37.226.
BCA.030.18.01.02.317.47.8.
BCA.30.10/124.886.18.

B. RESMİ YAYINLAR

TBMM Zabıt Ceridesi
TBMM Tutanak Dergisi

C. SÜRELİ YAYINLAR

Ayın Tarihi
Cumhuriyet
Hürriyet
Milliyet
Tercüman

D. KİTAP VE MAKALELER

Açıkses, Erdal ve Cankut, Ayhan.***"Kıbrıs Meselesinin Tarihsel Gelişimi ve Uluslararası Hale Gelme Sebepleri"***, TurkishStudies- International PeriodicalForTheLanguagesLiteratureandHistory of TurkishorTurkic, Volume 9/4 Spring Ankara-Turkey, 2014, p. 1241-1259.

Agun, Hüseyin. ***Demokrat Parti'nin Kıbrıs Politikası***, Demokratlar Kulübü Yayınları, Ankara.

Alasya, Halil Fikret. ***Barış Harekâtı'ndan Önce Kıbrıs Meselesi,*** Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1978.

Alasya, Halil Fikret. ***Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi,*** Türk Kültürü Enstitüsü, Ankara, 1987.

Alasya, Halil Fikret. "***Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri",***Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1977.

Apuhan, Ferhat. ***Kıbrıs Barış Harekâtı ve Bingöllü Kıbrıs Gazileri,*** Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, Yüksek Lisans Tezi.

Arık, Umut. ***"Kıbrıs Krizi"***, Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2(1).

Armaoğlu, Fahir***. 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi,*** Alkım Yayınevi, Ankara.

Armaoğlu, Fahir. ***Kıbrıs Meselesi 1954–1959,***AÜSBF Yayınları, Ankara.

Aydın, Duygu. ***Trabzon Gazilerine Göre Kıbrıs Barış Harekâtı,*** Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, Yüksek Lisans Tezi.

Aydoğdu, Ahmet. ***Kıbrıs Sorunu Çözüm Arayışları "Annan Planı ve Referandum Süreci",***Ankara.

Banoğlu, Niyazi Ahmet. ***Kıbrıs Dosyası***, İstanbul.

Bedevi, Vergi. ***Kıbrıs Tarihi,***Kıbrıs Türk Tarih Kurumu,Lefkoşa, 1965.

Bilgin, Mustafa Sıtkı. ***"1964 Johnson Mektubu Öncesi Ve Sonrası Dönemde Kıbrıs'ta Türk-İngiliz İlişkileri"***, Uluslararası Boyutlarıyla Kıbrıs Meselesi Ve Geleceği Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 11-13 Aralık 2014 Gazimağusa, Yayına Hazırlayan: Duygu Türker Çelik, Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2016.

Birand , Mehmet Ali. "***30 Sıcak Gün***," Milliyet Yayınları, İstanbul, 1980.

Coşkun, Yasin, *Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin (1975) Kuruluş İlanına İngiliz Parlamentosunun Tepkileri,* Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, Sayı 37İstanbul, 2020.

Çay, Abdulhaluk. ***Kıbrıs'ta Kanlı Noel***, 1963, TKAE, Ankara 1989.
Çeçen, Anıl. **Kıbrıs Çıkmazı,** Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2005.
Çopur, İzzettin. ***1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Ve Anılar,*** Kastaş Yayınları, Birinci Baskı, 2014.
Değerli , Esra Sarıkoyuncu. ***"Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası(1950-1960)",***Akademik Bakış, İstanbul, 2012.
Denizli, Ali. ***Kıbrıs Barış Harekâtı 20 Temmuz 1974***, Berikan Yayınevi, Ankara, 2014.
Denker, Mehmet Sani***. Kıbrıs Sorunu,***Türkar, Ankara, 2001.
Denktaş, Rauf. ***12 ye 5 Kala Kıbrıs,*** TTK, Ankara 1966.
Emircan, Mehmet. ***Kıbrıs Türk Toprağıdır Bütün Türklerin Vatanıdır***, I, Türkar, Ankara, 2000.
Erim, Nihat. ***Devletler Arası Hukuk ve Siyasi Tarih,***Ankara Üniversitesi, Ankara, 1953.
Esmer, Ahmet Şükrü. ***"Kıbrıs Meselesi Hangi Safhada",*****Ulus,** 27Ağustos 1957.
Fırat, Melek. ***Yunanistan'la İlişkiler, Türk Dış Politikası, I, (1919-1980),*** İstanbul, 2001, 595.
Gazioğlu, Ahmet C. Enosis'e Karşı Taksim Ve Eşit Egemenlik, K.A.Y.M.Ankara 1998.
Göktuğ, Güner. ***Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Hazırlayan Siyasal Nedenler,*** Özel Baskı, Lefkoşa, Nisan 1990.
Gülen, Ahmet. ***İnönü Hükümetleri'nin Kıbrıs Politikası (1961-1965),***Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, (50)/ 389-428, 2012.
Gürel, Şükrü Sina. ***Kıbrıs Tarihi***, Cilt 2,Kaynak Yayınları, İstanbul 1985.
İpekçi, Abdi. "***Askeri Müdahaleyi İstemeyenlerin Dikkatine",*** Milliyet, 19.07.1974.
İsmail, Sebahattin. ***1974 Öncesi 1974 Sonrası Kıbrıs Türk Halkı,***Kastaş Yayınevi, İstanbul, 1989.
İsmail, Sebahattin. ***150 Soruda Kıbrıs Sorunu,*** İstanbul, Kastaş Yayınevi, 1998.
Kaya, Meryem. ***Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarih: Amaç, İçerik, Uygulama,(*** Yayımlanmamış yüksek Lisans tez), Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2013.
Kıbrıs'ın Dünü-Bugünü-Yarını, Harp Akademileri Komutanlığı Yayını, İstanbul, 1995.
Kupuç, Esra. **SözlüTarih Kavramı ve Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Rolü,** Yüksek Lisans Tezi, Van, 2014.
Küçük, Cemil. ***1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve Van Gazileri,*** Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kars 2009.
Manisalı, Erol. ***Dünden Bügüne Kıbrıs,*** Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2002.
Mütercimler, Erol. **Satılık Ada Kıbrıs; Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Bilinmeyen Yönleri,** Alfa Yayınevi, Ankara, 2007.
Olgun, Aydın. ***Kıbrıs Gerçeği 1931-1990***, Demircioğlu matbaacılık, Ankara 1991.
Oran, Baskın. ***Türk Dış Politikası (1919-1980),***Cilt I, İletişim, İstanbul 2003.
Öztürk, Cemil. ***Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi,***Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2009.
Pınar, Mehmet. ***Demokrat Partinin Kıbrıs Politikası (1950-1960),*** Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2005.
Sarı, İbrahim. ***Akademik Tarih ve Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Önemi***. TSA Dergisi, III, Ankara, 2006.
Sarıca, Murat ve Teziç, Erdoğan ve Eskiyurt Özer. ***Kıbrıs Sorunu,***Fakülteler Matbaası, İstanbul 1975.
Sevinç, Derya. ***"Türk-Yunan İlişkileri Çerçevesinde Kıbrıs Sorununda Yeni Bir Aşama (1954-1960)"***, Ankara Üniversitesi/Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Ankara, 2017.
Şahin, Güneş. ***Kıbrıs Barış Harekâtı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sürecinde Türk Kamuoyu,*** Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, 2012.
Tarakçı, Mustafa. ***Kıbrıs Barış Harekâtı,*** (Yayımlanmamış Doktora Tezi),Ankara Üniversitesi/Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1998.
Tosun, Ramazan.***"Kıbrıs Meselesi"***, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2001.
Tuğ, Aydın Zeki. ***Bütün Yönleriyle Kıbrıs Sorunu ve Denktaş,*** (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003.
Uçarol, Rifat. ***Kıbrıs Sorunu ve Osmanlı-İngiliz Anlaşması(Adanın İngiltere'ye Devri),*** Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1978.
Uçarol, Rifat. ***"Siyasi Tarih",*** Filiz Kitapevi Yayınevi, İstanbul, 1985.
Uluslararası Akdeniz Karpaz Sempozyumu,11 - 13 Nisan cilt.1.Lefkoşa, Kıbrıs (Kktc), 2016.
Yüksel, Dilek Yiğit. "***Kıbrıs'ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1957-1964)",*** Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C. 34, 2018.

EKLER

Çizelge. 1.14.Bitlisli Gazilerin Listesi

Sıra No	Adı	Soyadı	Rütbesi	Doğum Tarihi	İl-İlçe	Baba Adı
1	Sadettin	Akbulak	Er	1953	Bitlis	Selahattin
2	Abdullah	Akgün	Er	1954	Bitlis	Muhittin
3	Selim	Avuç	Er	1953	Bitlis	M. Ali
4	Tahsin	Ayhan	Er	1952	Bitlis	Abdulhaki
5	Ferzende	Belek	Er	1945	Bitlis	Şükrü
6	Salih	Ceylan	Er	1954	Bitlis	Çerkez
7	Delibaş	Çalışır	Er	1953	Bitlis	Amo
8	Maşallah	Çelik	Er	1953	Bitlis	Hasan
9	Sabri	Çelik	Çavuş	1953	Bitlis	Mehmet
10	Vahattin	Dayar	Er	1954	Bitlis	Cemil
11	Halef	Dinç	Onbaşı	1954	Bitlis	Yakup
12	Kutbettin	Ekin	Er	1949	Bitlis	Eyüp
13	Hamit	Enümlük	Er	1953	Bitlis	Cibo
14	Sabri	Erdil	Er	1953	Bitlis	S. Betros
15	M.Zeki	Eren	Er	1954	Bitlis	Adil
16	M.Selim	Giriş	Er	1953	Bitlis	M. Cait
17	Vahdettin	Güleryüz	Er	1954	Bitlis	Yusuf
18	Nazmi	Güngördü	Onbaşı	1954	Bitlis	Memduh
19	Bişar	Huto	Er	1953	Bitlis	Geylan
20	Hikmet	İçen	Er	1952	Bitlis	Hamdi
21	Abdulkerim	İrdam	Er	1953	Bitlis	Enver
22	Kazım	Kalecioğlu	Çavuş	1952	Bitlis	Ali
23	Nusret	Kalecioğlu	Er	1951	Bitlis	İzzet
24	Fikri	Kalkan	Er	1953	Bitlis	N. Ali
25	Mehmetcan	Kanar	Er	1951	Bitlis	Musa
26	Şefik	Kanat	Er	1953	Bitlis	Şaban
27	Cahit	Kanığ	Er	1952	Bitlis	Cemil
28	Zemirhan	Kara	Er	1954	Bitlis	Kasım
29	Rasim	Karaboğa	Er	1954	Bitlis	Hakkı
30	Bahattin	Karakaş	Onbaşı	1953	Bitlis	Bilal
31	Abdulmecit	Karataş	Er	1953	Bitlis	Abit
32	Masum	Karataşl	Er	1954	Bitlis	Abdulhamit
33	Hasan	Kaval	Er	1953	Bitlis	Amer
34	Abdulhamit	Kaya	Er	1951	Bitlis	K. Mahmut
35	Nazım	Kazancı	Er	1953	Bitlis	Şebap
36	Emin	Kılınç	Er	1953	Bitlis	Fahrettin
37	Nurettin	Kınay	Çavuş	1950	Bitlis	Bahattin
38	Cuma	Kıyatsel	Çavuş	1953	Bitlis	Çerkes
39	Nevzat	Kızıler	Er	1953	Bitlis	Ömer
40	Metin	Kızılkayaoğlu	Çavuş	1944	Bitlis	M. Emin
41	M. Hanafi	Mert	Er	1949	Bitlis	Abdurreza
42	Nami	Nasır	Onbaşı	1954	Bitlis	M. Sani
43	Kadri	Nurduhan	Onbaşı	1953	Bitlis	Abdulhamit
44	Hikmetullah	Ökçetekin	Er	1954	Bitlis	Selahattin
45	Fahri	Özdemir	Çavuş	1953	Bitlis	Remzi
46	Hüsamettin	Özkırık	Er	1954	Bitlis	Şakir
47	Salih	Özkök	Er	1954	Bitlis	Sait
48	İ. Hakkı	Saraçlı	Er	1952	Bitlis	Kasım
49	Eşref	Savcı	Er	1953	Bitlis	Nami

Çizelge1.14.Bitlisli Gazilerin Listesi (devam)

50	Yüksel	Sezer	Onbaşı	1952	Bitlis	M. Talat
51	Kemal	Siner	Er	1953	Bitlis	Süleyman
52	Medeni	Solmaz	Er	1954	Bitlis	M. Ali
53	Ömer	Sönmezler	Er	1954	Bitlis	Erdoğan
54	M.Salih	Şaşmaz	Er	1953	Bitlis	Ömer
55	Muhittin	Tulgar	Er	1950	Bitlis	Cemil
56	Şükrü	Tutkavul	Er	1953	Bitlis	Şaban
57	İzzettin	Tütüncü	Er	1953	Bitlis	Hüseyin
58	Fuat	Urar	Çavuş	1953	Bitlis	Hikmet
59	Esmetullah	Udunlu	Er	1954	Bitlis	Adil
60	Enver	Unutur	Er	1953	Bitlis	Ramazan
61	İsmet	Unutur	Çavuş	1952	Bitlis	Sadi
62	Selahattin	Yıl	Er	1952	Bitlis	Fahrettin
63	M.Kazım	Yılmaz	Onbaşı	1953	Bitlis	Abdurrahman
64	Maşallah	Yolaçan	Er	1954	Bitlis	Kamil
65	Mehmet	Yolcu	Er	1951	Bitlis	Piran
66	M. Salih	Yürek	Er	1953	Bitlis	Mehmet
67	Eyüp	Zorlu	Er	1953	Bitlis	Necmettin
68	Zahir	Acar	Onbaşı	1953	Tatvan	Abdullah
69	Abdullatif	Akay	Er	1953	Tatvan	Mikail
70	Seyfullah	Akgün	Onbaşı	1953	Tatvan	Alattin
71	Mahmut	Akhan	Er	1954	Tatvan	A. Aziz
72	A. Gaffar	Akkoyun	Er	1954	Tatvan	Bekir
73	Ömer	Aksoy	Er	1953	Tatvan	Sero
74	Seyithan	Aksoy	Er	1953	Tatvan	Süleyman
75	Süleyman	Aktaş	Er	1954	Tatvan	Hasan
76	Ramazan	Akyiğit	Er	1953	Tatvan	Şevket
77	Hikmetullah	Aldanmaz	Onbaşı	1954	Tatvan	Alaattin
78	Rauf	Arınç	Er	1954	Tatvan	Abdulcabbar
79	Şemsettin	Ava	Er	1954	Tatvan	Sili
80	Mehmet	Ayaz	Er	1954	Tatvan	Çıro
81	Ömer	Ayaz	Er	1954	Tatvan	Osman
82	M. Salih	Aybay	Er	1953	Tatvan	Hasan
83	Fazıl	Aygün	Er	1954	Tatvan	Ali
84	Ziyaettin	Aygün	Er	1954	Tatvan	Sıddık
85	Mevlüt	Babür	Çavuş	1953	Tatvan	İhsan
86	Enver	Balamir	Er	1954	Tatvan	Mahmut
87	Necat	Balkoy	Er	1954	Tatvan	Salih
88	Ziyabettin	Biltekin	Er	1954	Tatvan	Alaattin
89	M. Selim	Bozkurt	Er	1954	Tatvan	Ahmet
90	Hurşit	Candar	Er	1954	Tatvan	Feti
91	Sıddık	Çaçan	Er	1954	Tatvan	Ferman
92	Abdullah	Çalkın	Er	1954	Tatvan	Hacı
93	Mirza	Çelik	Er	1953	Tatvan	Çerkez
94	Mustafa	Coşkun	Er	1954	Tatvan	Abdulkerim
95	Burhan	Demircan	Er	1953	Tatvan	Ömer
96	Abdulkerim	Demirtaş	Onbaşı	1953	Tatvan	Bekir
97	Şerif	Duman	Er	1953	Tatvan	Abdurrahman
98	Bahattin	Durceylan	Er	1953	Tatvan	Masum
99	Dursun	Erden	Er	1953	Tatvan	Arif
100	Kasım	Erdoğan	Onbaşı	1952	Tatvan	Resul

Çizelge1.14.Bitlisli Gazilerin Listesi (devam)

101	Zeki	Erekli	Er	1954	Tatvan	İhsan
102	Fahrettin	Güçlü	Er	1954	Tatvan	Miri
103	Fehmi	Işık	Er	1945	Tatvan	Abdullah
104	M. Şirin	Kalaç(Şehit)	Er	1954	Tatvan	Şakir
105	Murat	Karaaslan	Er	1953	Tatvan	Ferman
106	Abdullah	Karabulut	Er	1954	Tatvan	Gülemir
107	Abdurrahman	Karakaş	Er	1953	Tatvan	Necip
108	Mustafa	Karaman	Er	1951	Tatvan	M. Şevket
109	Rıdvan	Karanfil	Er	1954	Tatvan	Mesut
110	Muhittin	Karatay	Çavuş	1954	Tatvan	Selahattin
111	Mahsun	Karcıga	Er	1954	Tatvan	Ali
112	Abdullah	Kayaalp	Er	1954	Tatvan	Osman
113	Rasim	Kayıtbey	Er	1954	Tatvan	Tahsin
114	Muhlet	Kılıç	Er	1949	Tatvan	Salih
115	Abdurrahman	Kılıçkan	Onbaşı	1953	Tatvan	Ahmet
116	Gürgin	Kuzu	Er	1953	Tatvan	Mahmut
117	Cemal	Merteşe	Er	1954	Tatvan	Şevket
118	İbrahim	Orakçı	Er	1952	Tatvan	Hasan
119	M. Kasım	Özbudak	Er	1953	Tatvan	Hasan
120	İbrahim	Özmaltaş	Er	1953	Tatvan	Zübeyt
121	Mehmet	Pertek	Er	1954	Tatvan	Sefer
122	Tahir	Piral	Onbaşı	1954	Tatvan	Ömer
123	Şevket	Sevim	Er	1953	Tatvan	Memet
124	Kazım	Şengül	Er	1953	Tatvan	Fadil
125	Kutbettin	Seyhun	Er	1953	Tatvan	Andeli
126	Seyfettin	Şimşat	Er	1953	Tatvan	Etaettin
127	M. Şakir	Tanış	Er	1954	Tatvan	Haci
128	Ahmet	Tarlan	Er	1953	Tatvan	M. Emin
129	Kadri	Taşdemir	Onbaşı	1953	Tatvan	Nusrettin
130	Ekrem	Taşköprü	Er	1953	Tatvan	İbrahim
131	Abdullah	Tayşan	Er	1954	Tatvan	Yusuf
132	Ahmet	Tirel	Er	1953	Tatvan	Hasan
133	M. Ali	Tüblük	Er	1953	Tatvan	Fettullah
134	Osman	Uğurlu	Er	1953	Tatvan	Ömer
135	Kerem	Uşlus	Er	1953	Tatvan	M.Murat
136	Memduh	Uyanık	Er	1954	Tatvan	Ahmet
137	Hayrettin	Yapıcı	Er	1951	Tatvan	Yakup
138	Sait	Yılmaz	Er	1950	Tatvan	Resül
139	Abdulkerim	Yoldaş	Er	1954	Tatvan	Abdulmecit
140	Zade	Yürek	Er	1953	Tatvan	Abdulmecit
141	Kutbettin	Atlı	Er	1953	Ahlat	Ahmet
142	Mehmet	Çelikel	Er	1953	Ahlat	İsmail
143	Fevzi	Doğan	Er	1953	Ahlat	Mehmet
144	M. Salih	Ersan	Er	1953	Ahlat	A. Kemal
145	Abdurrahim	Gülçiçek	Çavuş	1952	Ahlat	Abdurrahman
146	Halil	Gültaç	Er	1953	Ahlat	İbrahim
147	Halil	Karadağ	Er	1953	Ahlat	Ziya
148	Abdurrahman	Karakaya	Er	1953	Ahlat	Mecit
149	M. Nebi	Kızılkaya	Er	1953	Ahlat	M. Ali
150	Yusuf	Sak	Er	1953	Ahlat	İdris
151	Ahmet	Şeker	Onbaşı	1953	Ahlat	Abdulbari

Çizelge1.14.Bitlisli Gazilerin Listesi(devam)

152	Emin	Tutuş	Er	1953	Ahlat	Hamit
153	Sulhattin	Yaraşır	Er	1953	Ahlat	Cafer
154	Abdullah	Yıldırım	Er	1953	Ahlat	Bayram
155	Selahattin	Akkuş	Er	1953	Adilcevaz	Lezgin
156	Kemal	Arlı	Er	1954	Adilcevaz	Mehmet
157	Haydar	As	Er	1953	Adilcevaz	Kasu
158	Ahmet	Çifçi	Onbaşı	1953	Adilcevaz	Nusret
159	Zeki	Doğanay	Çavuş	1953	Adilcevaz	Sunullah
160	İkram	Erçetin	Onbaşı	1953	Adilcevaz	Mehmet
161	Nevzat	Göksoy	Çavuş	1953	Adilcevaz	Abdulbaki
162	Adnan	Güver	Er	1953	Adilcevaz	Veysi
163	Zeynel	Güzel	Er	1953	Adilcevaz	İbrahim
164	Enver	İyiyol	Er	1953	Adilcevaz	Abdulbari
165	Sıddık	İzci	Onbaşı	1953	Adilcevaz	Koçali
166	M. Sıddık	Karaaslan	Onbaşı	1953	Adilcevaz	Mecit
167	Nizamettin	Karahan	Er	1953	Adilcevaz	Fahrettin
168	Şevki	Kasap	Er	1953	Adilcevaz	Tevfik
169	Cemal	Koçaklı	Er	1959	Adilcevaz	Teymur
170	Cahit	Marangoz	Çavuş	1953	Adilcevaz	M. Zeki
171	Mirza	Orak	Er	1953	Adilcevaz	Şükrü
172	Bedrettin	Orhan	Er	1953	Adilcevaz	Hasan
173	Mahmut	Öğmen	Er	1953	Adilcevaz	Mehmet
174	Bekir	Özükbaş	Er	1952	Adilcevaz	Yusuf
175	Ahmet	Taşkın	Er	1954	Adilcevaz	Mahmut
176	Muzaffer	Tosun	Er	1954	Adilcevaz	Abdullah
177	M. Zeki	Yıldırım	Er	1954	Adilcevaz	M.Sıddık
178	Şemun	Acar	Er	1953	Hizan	Hüseyin
179	Nihat	Aslan	Er	1953	Hizan	Kahraman
180	Abdullah	Ayaz	Er	1953	Hizan	Zekeriya
181	İsa	Gümüş	Er	1953	Hizan	Musa
182	Hamdi	Karabaş	Er	1953	Hizan	Cemil
183	Aydın	Karabay	Er	1953	Hizan	Mehmet
184	M. Şerif	Kühre	Er	1953	Hizan	Mehmet
185	Ali	Okur	Er	1953	Hizan	Kasım
186	Kasım	Öcar	Er	1953	Hizan	Ahmet
187	Cenberi	Ünal	Er	1953	Hizan	Bozu
188	Ahmet	Yılmaz	Er	1953	Hizan	Mehmet
189	İbrahim	Yılmaz	Er	1953	Hizan	Mihi
190	Subhi	Aydoğan	Er	1954	Mutki	Faris
191	Baki	Burak	Er	1953	Mutki	Sadi
192	Zeki	Çelik	Er	1953	Mutki	Mehmet
193	Nurettin	Kapan	Er	1953	Mutki	Yasin
194	Mehmet	Karaağaç	Er	1954	Mutki	Ali
195	Felemez	Kardaş	Er	1953	Mutki	İsa
196	M. Sait	Kardaş	Er	1953	Mutki	Osman
197	Veahdettin	Sevinç	Er	1953	Mutki	Şefik
198	Kazım	Taş	Er	1954	Mutki	Delibaş
199	Sabri	Turgutalp	Er	1953	Mutki	Nuri
200	Kemal	Ünal	Er	1953	Mutki	Arif
201	M. Ali	Yazı	Er	1953	Mutki	Selahattin
202	Abidin	Yıldız	Er	1953	Mutki	Ahmet

Ek 1- Milli Mücadele Madalyası Takdim Töreni (2019)

Ek 2- Bitlisli Gazilerimizin Kıbrıs Gezisi (Girne)

Ek 3- 19 Eylül Gaziler Günü Töreni (Adilcevaz)

Ek 4- 19 Eylül Gaziler Günü Töreni (Adilcevaz)

Ek 5: 19 Eylül Gaziler Günü Töreni (Tatvan)

Ek 6: 26 Ağustos 1071 Malazgirt Zaferi Kutlama Töreni

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : ŞAHİN, Ömer
Uyruğu : TC
ORCID : 0009-0005-4229-3440

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Van YYÜ	06/08/2023
Lisans	Van YYÜ	17/06/2014

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2015-2016	Bitlis Merkez	Aday Öğretmen
2016-2019	Kestel/BURSA	Öğretmen

Yabancı Dil
İngilizce

Yayınlar
1974 Kıbrıs Barış Harekâtında Yer Alan Bitlisli Gaziler

Hobiler
Araştırma- Kitap Okuma

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORİJİNALLİK RAPORU

03/07//2023

Tez Başlığı / Konusu:

1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI'NDA YER ALAN BİTLİSLİ GAZİLER

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 89 sayfalık kısmına ilişkin, 03/07/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16(onaltı) dır.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

03./07/2023
Ömer ŞAHİN

Adı Soyadı : Ömer ŞAHİN

Öğrenci No :20920006030

Anabilim Dalı : Tarih

Programı **:** Lisansüstü

Statüsü **:** Y. Lisans ☐**X** Doktora ☐

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet PINAR
03/07/2023

ENSTİTÜ ONAYI
U Y G U N D U R
03/07/2023
Doç. Dr. Halit YABALAK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür V.